

SLOVENSKI JADRAN

LETO III, ŠTEV. 23

Koper, petek 4. junija 1954

PVSAMEZNA STEVILKA 10 DIN

Žena Slovenskega Primorja DANES PRAZNUJEJO v občini Ilirska Bistrica

se je v dolgi dobi pet in dvajsetletne fašistične okupacije klesala v borbena ženo, prežeto z željo po narodni in socialni svobodi. Ko so se leta 1941 zgrnili nad nami najtemnejši dnevi naše zgodovine, so vztrepetala srca teh žena, ker so čutili, da se je treba zagnati v boj, ki jih bo dokončno rešil vsega, kar jih je dolga leta tlačilo in dušilo. In ko so zagrmeli naši prvi streli, so živo zaslutile tisti čas, ko jih ne bo več tesnila ponižujoča zavest izkoriščanega in tlačnega človeka. NOB jim je postala jamstvo za svobodo, za novo človeka dostojno življenje, ko se bo tudi žena osvobodila stoletnih in tisočletnih spon, ko bo rešila propadanja svoje otroke, dom in zemljo. Vedela je, da bo takrat minil čas, ko je morala skrivaj učiti svoje otroke brati in pisati v slovenskem jeziku, da se bo rešila muke, ko njenim sinovom vsiljujejo fašistične uniforme in jih tlačijo v italijansko vojsko. Prav zato je verovala v zmago tudi v najtežjih dneh in nobeno delo ji ni bilo pretežko in nobena žrtev prevelika.

Naš upor se je pričel, čim je okupator stopil na slovenska tla, razvnel pa se je, čim je fašistični okupator zaslužil še ostalo slovensko zemljo in začel divjati po nji. In od prvih začetkov so žene najaktivneje sodelovale pri političnem delu in v množičnih akcijah. Že leta 1942 se pojavijo tudi prve partizanke, ki jih je čedalje več. Zlasti množično pa postane delo žena po vaseh in večjih središčih. Žene organizirajo posebne skupine, kjer se učijo nuditi prvo pomoč, zbirajo sanitetni material, obleko in hrano za partizane, organizirajo ljudsko posojilo, prenašajo literaturo, delajo v ilegalnih tiskarnah, skrivajo in negujejo ranjence, hodijo na množične akcije, kuhajo in perejo za partizane, pomagajo pri akcijah kot obveščevalke in kurirke, vršijo stražarsko službo ljudske zaščite itd. To so bili prvi začetki poznejše množične organizacije AFŽ.

Edinstveni primer množične vstaje je bil leta 1943 ob italijanski kapitulaciji, ko se je tisto ko jasno in odločno potrdila pravilnost poti, ki smo jo nastopili leta 1941 z odločnim oboroženim bojem proti okupatorju. Množična je bila takrat tudi pomoč žena, ki niso samo dovajale streliva in hrane od blizu in od daleč, ki niso samo samostojno razoroževale italijanskih vojakov in mobilizirale na stotine novih borcev, ampak so doprinesle svoj delež tudi kot borke. S puško, bombo in mitraljezom v roki so se vojskovale na položajih in frontah, skupaj s svojimi moškimi tovariši so prenašale izredne telesne napore in bile izpostavljene neposredni smrtni nevarnosti.

Proti koncu zime 1943 je prevzela primorska žena na svoja ramena poleg skrbi za vojsko še dve nalogi: mobilizacijo novih borcev in ustanavljanje slovenskih šol. Posebno druge naloge so se žene oprijele z vso ljubeznijo, saj jim je OF s tem izpolnila davno željo in hrepenenje.

Ob teh velikih dogodkih se je silno razmahnilo politično življenje. Vsaka vas je imela odbor OF in celico KP. V vaskih, kakor tudi v okrajnih in okrajnih odborih so bile povsod tudi tovarišice, ki so se

v politično-organizacijskem delu usposobile za najodgovornejše naloge. Za žene Slovenskega Primorja je važna I. pokrajinska konferenca na Stjaku, ki je bila 2. in 3. februarja 1944. Organizacija SPZZ, katere iniciativni odbor so izvolile že aprila 1943, je takrat prodrla že v večino takratnih 13 okrožij in tudi v okraje in vasi. Čeprav povsod ni bilo odborov, so žene organizirano delale za vojsko in za zaledje. Tako so tudi na množičnih sestankih izvoljene delegatke prve pokrajinske konference resnično zastopale na tisoče zavednih primorskih žena, bile so pionirke osvobodilnega gibanja in prve primorske borke. In če navadno pišemo o takih in podobnih konferencah, nehoti uporabljamo tolikokrat uporabljene izraze: konferenca je bila zelo pomembna, zelo je uspela in imela je veliko vlogo za nadaljnje delo in razvoj organizacije. Toda čeprav se to zdijo obrabljene fraze, ki smo jih že tolikokrat uporabili v poročilih o poznejših konferencah, je dejstvo, da to drži za tiste prve konference, ki so bile za časa NOB.

Prav tako lahko zapišemo tudi za konferenco na Stjaku. Bila je pomembna že zato, ker je prvič v zgodovini omogočila ženam Slovenske-

ga Primorja, da se zberejo in pogovorijo o svojem delu. Konferenca je lahko uspešno postavila stvarne naloge, saj so delegatke imele ogromne in dragocene izkušnje iz triletna borbe. V PO SPZZ so žene izvolile ves dotedanji iniciativni odbor, poleg tega še zastopnico iz Trsta in zastopnico vojske. Sklepe konference so delegatke prenesle na teren, kar je kmalu rodilo sadove: uspešno nabiralo akcijo, pri kateri so žene tekmovali, in slovesno praznovanje 8. marca, mednarodnega praznika žena. Po vaseh srečujemo žene, ki obdelujejo zemljo in samostojno vodijo gospodarstva, ker so moški šli v vojsko. Žene okrožja Brkini pa so ustanovile ciklostilno tehniko, ker so se zavedale, kako silno orožje je tisk v boju za človeka, za njegovo svobodo in pravice.

11. februarja 1944 je POOF izdal okrožnico, po kateri mora biti v vsakem okrožnem, okrajnem in vaskem odboru OF tudi zastopnica SPZZ. Žene so sprejele tekmovalje, ki ga je razpisal IOOF: pomoč vojski in bolnišnicam, obdelava slehernega koščka zemlje, boj kot nemške aprovizacije, medsebojna pomoč v prehrani, mobilizacija vseh mo-

(Nadaljevanje na 3. strani)

4. junija praznuje Ilirska Bistrica svoj občinski praznik. Ne praznuje ga prvič, čeprav je občinski ljudski odbor sprejel odlok o proglasitvi praznika šele letos. Uporno ljudstvo okoliških vasi praznuje ta dan že vsa leta po osvoboditvi, praznuje kot spomin na krute in težke dni, pa tudi kot spomin na svojo odločitve, svoj boj in zmago.

Prav te vasi, posejane okrog Ilirske Bistrice, skrite med krošnjami sadnega drevja ob vznožju slikovitih holmov, so za osvoboditev veliko žrtvovali. Nad golorokim, nemočnim prebivalstvom je fašizem kalil svoj bes. Toda te vasi so bile tudi prve, ki so sprejele, hranile in podpirale, pa tudi dale prve primorske borce partizane.

V te kraje je prišel v jeseni 1941. leta tovariš Ervin Dolgan s svojo skupino. Od tu je doma narodni heroj Karlo Maslo, prvoborci Jadran, Tone Dolgan in številni drugi. V teh krajih so že 1941. leta spre-

govorile partizanske puške in z njimi uporno primorsko ljudstvo. Naznanile so neizprosni boj, naznanile so svobodo, ki je prihajala vsa blesteča, polna upov in pričakovanj, izza okrvavljenega obzorja.

Vse od takrat pa do osvoboditve, so bile v Brkinah partizanske enote. Neprenehoma so napadale fašistične posadke, iztirjevale vlake, izganjale italijanske kolone s slovenskih domačij in delavce iz gozdov. Fašisti so zapirali, požigali, ubijali. Zaman. Gibanje se je širilo, organizacija krepila - partizanske sile podesorile.

Brkinska četa, ki se je takoj po krvavi borbi na Nanosu v aprilu 1942. leta vrnila na svoje področje, je že tedaj štela 22 borcev. Vodila sta jo komandir Karlo Maslo in komisar Prešern. Četa je v težkih pogojih borbe uspešno manevrirala in vzdržala. Bila je vseskozi aktivna. Eden največjih njenih uspehov tega obdobja je napad na postojanko v Mali Bukovici, kjer je bilo 30 italijanskih vojakov.

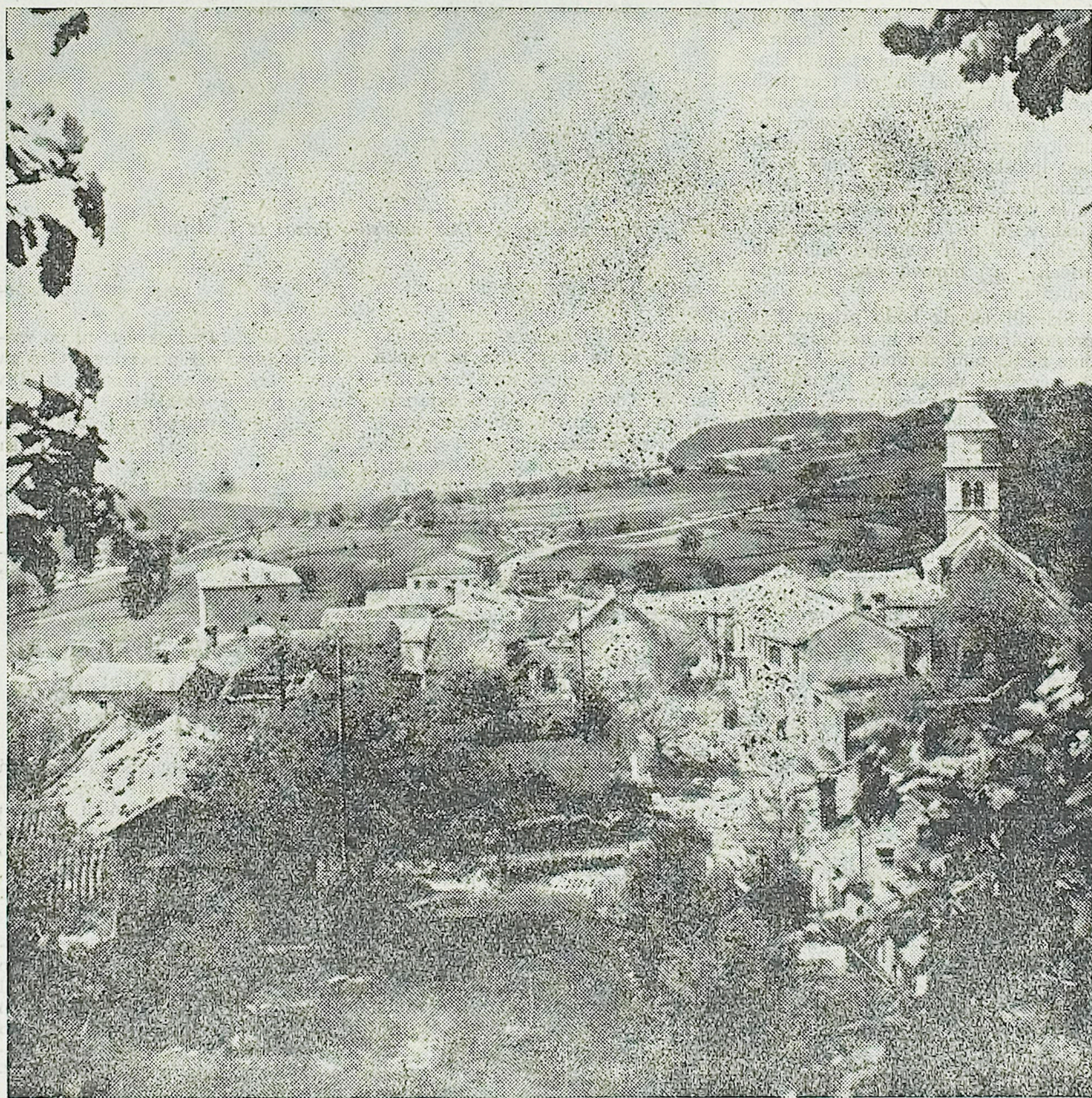
4. junija 1942 je četa likvidirala posadko v Merečah. Temu napadu so sledile strahovite represalije. Kazenske skupine škvačarstov, kvesture in karabinjerjev so skupaj z močnimi oddelki redne vojske vdrle v bližnje vasi. Izropali so vse, kar so mogli nositi, drugo pa požgali. Vasi Bitnje, Kilovče, Postenje, Malne, Mereče, Ratečevo Brdo so do tal porušili, prebivalstvo pa odgnali v internacijo.

Strahotna bilanca tega krvavega obračuna: ubitih 28 talcev, interniranih 462 oseb, požganil 106 hiš in 126 gospodarskih poslopij, 7 žag in 6 mlinov. Gmotna škoda, preračunana na današnje vrednost, je znašala okrog 300 milijonov dinarjev, kar pa je le vrednost zgradb in se, če dodamo uničeni inventar, ta znesek potroji.

Toda ljudstvo je vzdržalo. O tem priča hitro naraščanje števila borcev, kar je omogočilo ustanovitev brkinskega bataljona in končno številke, ki najbolj zgovorno pričajo o deležu ilirskobistriške doline v skupnem boju za osvoboditev. Dala je 3800 borcev v NOV in nad 1500 aktivistov. Padlih v borbi 1215.

Ob teh dejstvih besede postajajo odvečne.

Toda rane, ki jih je prizadejal okupator, se celijo. Zrasle so nove vasi, začelo se je novo življenje. Nihče pa ne more vrniti mladih življenj. Za njimi je ostal spomin v tisočih domovini zvestih src. Nov rod, ki raste, nadaljuje njihovo delo, ponosen in krepak z mladostnim zaletom ustvarja novo družbeno skupnost. Praznujejo svoj praznik z zavestjo, da so izpolnili svojo dolžnost.

STJAK JE 1944. LETA GOSTOLJUBNO SPREJEL DELEGATKE I. POKRAJINSKE KONFERENCE SPZZ

SEJA OLO KOPER

Odobreni so prvi investicijski programi. Razširitev zakonov o zdravljenju. Ukrepi glede zaposlitve mladine. Razprava o stanju živinoreje

OLO Koper je v schoto na svoji redni seji potrdil prvih 13 investicijskih programov, ki so jih predložila posamezna podjetja koprškega okraja. To so prva podjetja, ki so doslej pripravila potrebne načrte in elaborate ter izpolnila druge pogoje, ki so potrebni za licitiranje investicijskih kreditov. Kaže, da bo investicijska graditev zelo raznolika, saj so že s prvimi predlogi zastopane skoraj vse glavne panoge naše industrije.

Vsekakor pa je še prezgodaj govoriti o tem, katere vrste podjetij pokazuje največ zanimanja za investicijske kredite iz okrajnega sklada. Med dosedanjimi so najmočnejše zastopana podjetja prehranske industrije, opazimo pa tudi povsem nove dejavnosti, kot je n. pr. lesna galanterija in podobno.

Razpravi o zaključnih računih podjetij in delu komisij, pri čemer so odborniki ocenili delo nekaterih kot površna in premalo odgovorna, na kar kaže predvsem neobjektivno poročilo o zaključnem podjetju »Elite«, je sledila razprava o poročilu sveta za zdravstvo.

OLO je v celoti osvojil predlog o razširitvi zakona o brezplačnem zdravljenju otrok do treh let, hkrati pa tudi zakonov, ki dajejo določene olajšave glede zdravljenja v bolnišnicah za tiste bolnike, predvsem iz vrst kmečkega prebivalstva, katerih dohodki niso dovolj veliki, da bi stroške zdravljenja lahko sami krili. Zakon se opira na višino davka. Tako n. pr. plača za bolnika iz družine, v kateri pride na posameznega člana 100 din davka, le 25 odstotkov bolniških stroškov itd. Prav tako je OLO sklenil razširiti zakon o zdravljenju šolskih otrok in članov kmetijskih obdelovalnih zadrug, ki plačajo 50 odstotkov bolniških stroškov.

Svet za zdravstvo je predlagal OLO, da sredstva iz viškov zavoda za socialno zavarovanje uporabi za nabavo opreme za bolnišnice in dovršitev nekaterih investicijskih del. Višek je nastal zaradi preseženega fonda plač v posameznih podjetjih in odbor je zaradi tega odobril predlog Sveta za zdravstvo. Med drugim bo s temi sredstvi nabavljen nov

rentgen in dokončana bolnišnica v Piranu.

Razprava o poročilu posredovalnice za delo, kakor tudi poročilo samo sta pokazala na številne pomanjkljivosti in napake v politiki zaposlovanja, kakor tudi odpuščanja delovnih moči. Nekatera podjetja sploh ne upoštevajo predpisov. Pojavljajo se težnje zaposlovanja po »prijateljski« liniji in podobno in ne upoštevajo nasvetov niti urada za delo, niti občinskih odborov.

Resno postaja tudi vprašanje mladine, ki je dokončala šolo in želi v razne poklice. Teh mladincev in mladink je večje število. Naša industrija, trgovina in druge gospodarske panoge pa jih ne morejo sprejeti kot vajence, ker trenutno nimajo tolikšnih potreb.

Seveda ni povsod tudi dovolj dobre volje in se posamezna podjetja raje obračajo vsepovsod ter iščejo kvalificirane moči, hprati pa ne razmišljajo o tem, da sama ustvarjajo mladi naraščajo in v te namene tudi nekaj žrtvujejo.

Da to vprašanje reši, je OLO sklenil omogočiti določenemu številu mladincev in mladink sprejem v razne industrijske in strokovne šole v Sloveniji ter določil tudi potrebno vsoto za vzdrževanje, odnosno delno kritje šolanja. Glede nepravilnih zaposlitev in odpustov je OLO določil, da posredovanja za delo pregleda, če so bile vse zaposlitve v zadnjem času, v duhu sklepov OLO, ki jih je sprejel na enem izmed prejšnjih zasedanj.

Po končanih razpravah o glavnih točkah dnevnega reda se je prijavil k besedi tov. Obad Dušan, odbornik iz Dekanov. Prikazal je pred OLO vrašanje živinoreje in poudaril, da v njihovem kraju število glav živine pada. Ker takšno stanje ni izjemno za Dekane, so se oglasili tudi drugi odborniki. Omenili so, da je eden od razlogov, čeprav morda ne glavnih, sorazmerno nizka cena mleka v

primeri z drugimi kmetijskimi proizvodi, zlasti vinu, kar odvaja kmeta od gojenja živine. Na ta način pa nastaja tudi vprašanje gnojil, kar lahko dovede naše kmetijstvo v težak položaj. Upoštevati moramo namreč, da večji del zemlje intenzivno obdelujemo in vzporedno s tem seveda tudi hitreje inčrpamo. Umetna gnojila pa ne morejo nadomestiti hlevskega gnoja.

Tega bi se morali naši kmetje zavedati in gledati rentabilnost gojenja živine iz širšega vidika in ne samo skozi ceno mleka. Seveda na bodo potrebni gotovi ukrepi, da se stanje izboljša. Zato je OLO naročil komisiji za kmetijstvo, da to vprašanje preuči do podrobnosti ter na naslednjem zasedanju sporoči svoje ugotovitve in predlaga potrebne ukrepe.

Uspela uprizoritev veseloigre »Dve nevesti« pri Sv. Antonu

Na pobudo tov. Kavška Dušana so ustanovili Čezarani in Pobežani v okviru prosvetnega društva lanske leto dramski krožek, ki se je takoj lotil dokaj težke naloge. Člani krožka so si izbrali veseloigro Dve nevesti in se več mesecev marljivo učili. Začetek ni bil lahek, toda končno sta le zmagała pogum in trdna volja. Igralci so prav lepo izpeljali svoje vloge kljub številnim težavam in kljub temu, da doma

Telovadni nastop „Partizana“ v Idriji

TVD »Partizana« v Idriji je letos imel smolo z vremenom, v sredo pa je le vjel krasen dan, da je lahko imel tradicionalni nastop, ki je veljal obenem kot zadnja preizkušnja pred mladinskim festivalom v Tolminu.

Proste vaje je v štirih skupinah izvajalo 472 pripadnikov. Izvajanje v vseh skupinah je bilo zadovoljivo, čeprav smo pogrešali izpoljenosti in strumnosti pri vseh oddelkih.

Pri ostalih točkah se je vodstvo društva potrudilo, da bi letos pokazalo tudi nekaj novega. Vsekakor so bile zelo posrečene plesne vaje

in simultani preskoki na godbo. Le škoda, da se je ta točka preveč razvlekla in tako izgubila na učinkovitosti. Orodna telovadba članov ni pokazala napredka, pri mladinkah pa smo gledali tudi že boljša izvajanja.

Maloštevilni vaditeljski zbor za služi vso pohvalo in na vsak način večjo pozornost od strani naših predstavnikov, vendar pa ne moremo mimo dveh činiteljev, ki se ponavljajo iz leta v leto: prvič, da ni nujno, da na javnem nastopu pri posebnih točkah pokažejo prav vsi, kaj znajo in pri tem razvlečejo točko v nedogled in dolgočasje. Pri javnem nastopu se moramo ozirati na gledalce in ne na subjektivne želje nastopajočih, ker je namen nastopa propagandnega značaja in želimo, da pusti pri gledalcih čim boljši vtis. Preskoke so izvajali še v času, ko so že mladi gasilci izvajali svojo točko, člani so nastopali na bradji, ko je polovica gledalcev že odhajala.

Drugo pa sta red in disciplina. Vsi nastopajoči niso imeli predpisanih krojev, zato pa ni bilo potrebno, da so si nekateri ovili srajce okoli pasu ali pa si jih celo pridili preko zadnje plati. Dostopanje in odstopanje in s tem v zvezi korakanje je bilo daleč od vsake strumnosti in prav tako tudi disciplina med izvajanjem prostih vaj. Čemu sta morali biti obe vaditeljici enostavno v civilni obleki, ko smo prepričani, da imata obe telovadni obleki? Pri prihodnjem nastopu bo nujno potrebno tudi omejiti prostor za gledalce od nastopajočih. Naj tu kratko karakteriziramo celoten nastop, kakor so ga izrazili gledalci: vse prav in dobro, le nekako preveč po domače je bilo vse skupaj.

Pohvaliti pa moramo našo mladinsko godbo, ki jo v Idriji vedno raje gledamo in poslušamo, zato ji je treba posvetiti vso pozornost in podporo.

L.S.

Dolenje pri Jelšanah

Prijazna je ta vasica. Hiše so lepo pobeljene, saj je vas ob glavni cesti Reka—Postojna. Prebivalci se bavijo s kmetijstvom, živinorejo in sadjarstvom. Ljudje so delavni, prični in skrbni, le preveč so ozkogledi.

Vaški vodovod obstaja, a ne odgovarja potrebam vasi. Potreben je temeljitih popravil, da bi odgovarjal zahtevam prebivalstva. Pa tudi druge težave jih tlačijo. Želijo si popraviti vaške, poljske in gozdne poti, urediti gnojšča, ki jim ob deževju škoduje, obenem pa voda od naša najboljša gnojilo.

Takih problemov pa ne morejo reševati osebno, marveč bi jih lahko rešili le na ta način, če bi v vasi začele množične organizacije. Kot prva naloga bi bila, da ustanovijo vaški odbor SZDL, ki do danes še ni izvoljen, čeprav so vse vasi v območju LO te odbore že izvolile. Ti odbori so že začeli delati in uspeh se že kaže. Tudi za ostale organizacije velja isto. Te naloge stojijo pred njimi in jih bodo tudi izvršili, saj korist od tega bodo imeli le prebivalci vasi.

AVTOPODJETJE „TRANSPORT“ ILIRSKA BISTRICA

čestita k občinskemu prazniku 4. junija vsem delovnim ljudem občine z željo za čimvečje uspehe pri bodočem delu.

GRAHOVO PRI CERKNICI

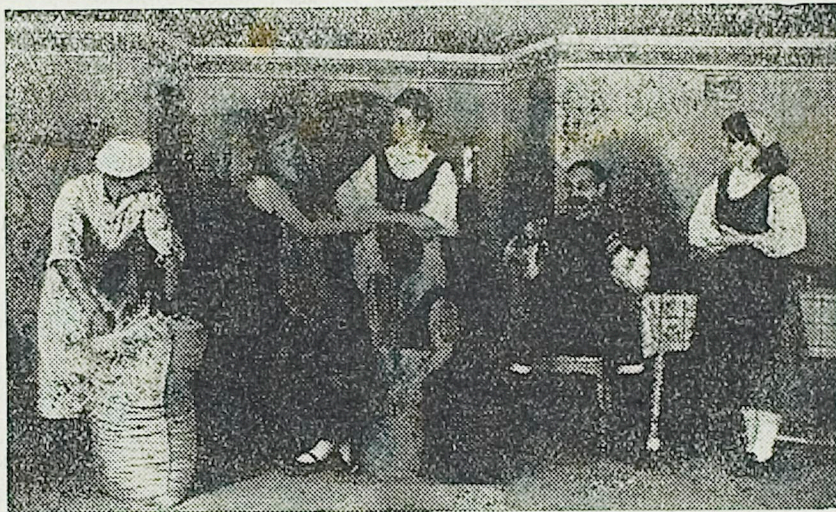
Vas Grahovo je bila med NOB občutno prizadeta. Pri bombardiranju leta 1943 so Nemci razrušili skoraj polovico vasi in pri tem tudi močno poškodovali vodovodno omrežje. Toda vaščani so v okviru obnovitvene zadruge in ob izdatni podpori ljudske oblasti, do danes svoja poslopja že povsem obnovili. Ostal je le vodovod. O tem vprašanju so Grahovani že večkrat razpravljali. Izvolili so tudi poseben odbor in pričeli z obnovo vodovodnega omrežja.

Sklenili so, da bodo prispevali s prostovoljnimi delom in na druge načine nad 1 milijon dinarjev. Za ostali znesek pa pričakujejo pomoč občinskega ljudskega odbora Cerknica. Prav pa bi bilo, če bi pokazala potrebno ravnanje tudi Lesno industrijsko podjetje Cerknica in Splošna kmetijska zadruga ter s svoje strani prispevala h kritju stroškov za gradnjo vodovoda.

Cestna uprava bi vsekakor morala načeti vprašanje razširitve mostu, ki jo zahteva velik avtomobilski prevoz, predvsem težkih kamionov, ki prevažajo les iz okoliških gozdov. Obnoviti bi bilo potrebno tudi stanovanjske hiše splošno ljudskega premoženja ter Gasilski dom, in vas Grahovo bi dobila mnogo lepše lice. Kmetijska zadruga je v tem pogledu z ureditvijo otroškega igrišča že nekaj storila.

Proizvodno podjetje gradbenega materiala ILIRSKA BISTRICA

čestita vsem množičnim organizacijam in prebivalstvu Ilirske Bistrice k občinskemu prazniku, ki ga praznujemo 4. junija.

Golarjeva veseloigra »Dve nevesti«. Prizor iz I. dejanja.

mimajo niti odra, da bi na njem igrali!

Ko so se člani krožka že za silo naučili svoje vloge, jim je krepko priskočil na pomoč tov. Frelj Evgen iz Kopra, ki je igro dejansko tudi režiral. In res, minulo nedeljo, 30. V., so se naši ljudje pri Sv. Antonu, kjer so Čezarani in Pobežani gostovali s premiero, prav pristrno zabavali in z burnim ploskanjem potrdili, da jim igralci in igra ugajajo. Pri stvari ima precejšnje zasluge tudi tov. Mušič Stojan, ki je tov. Kavšku pomagal pri vseh njegovih prizadevanjih. Složno delo je končno rodilo tudi lepe sadove!

V Dveh nevestah nastopa 10 igralcev in v tem primeru so bili vsi Čezarani in Pobežani in nekateri od teh zelo preprosti kmečki fantje in dekleta, ki niso do tedaj še nikdar nastopili na odru. Potreben je bil res izreden trud, da bi premagali težave, za katere bi ob začetku nekdo lahko dejal, da so nepremostljive! Uprizoritev pri Sv. Antonu smemo šteti med najboljše uprizoritve naših podeželskih dramskih krožkov. Čezaranom in Pobežanom, ki so se tako lepo pripravili, je zdaj odprta pot v vse naše vasi na Koprskem. Povsod jih bodo radi sprejeli in povsod bodo z njihovo igro zadovoljni!

Po našem mnenju je najlepše igrala tov. Miranda Valentič (Minica), ki odkriva resnični igralski talent. Pri njej moti edino izgovor (mešanje sičnikov), kar pa ne bo težko odpraviti, posebno še, če se bo tov. Valentič še nadalje po-

najboljše jamstvo za bodoče uspehe!

Veseloigra Dve nevesti ni po vsebinski plati nič posebnega. Gre za neke stare kmečke motive, ki jih srečamo v preteklosti kjerkoli na kmetih. Po osvoboditvi 1. 1945 pa se je pri nas marsikaj spremenilo in zaradi tega se je treba potruditi, da poiščemo tudi kaj bolj sodobnega. Drži vsekakor, da so Čezarani in Pobežani s svojo uspešno uprizoritvijo Dveh nevest napravili lep korak naprej v dviganju naše ljudske prosvete!

VS

Kako bodo praznovali v Ilirski Bistrici občinski praznik

Že na večer občinskega praznika so v Bistrici predvidene spominske svečanosti ob spomeniku padlim borcem, polaganje vencev, govori, nastopi nevskih zborov. Prav tako so odkrili spominsko ploščo talcem, ki so jih zverinsko obesili na trgu leta 1942.

Za 4. junij pa je predvideno mesto zborovanja v Merečah. Tja bodo odšli vsi delovni kolektivi in občani z godbo na čelu. Zborovanje se bo pričelo ob devetih dopoldne in bodo po slavnostnem govoru nastopile razne kulturne skupine, med njimi tudi orkester JLA.

V popoldanskem delu praznika so predvideni nastopi fizikulturnikov, patrolne motodirke in kramarski sejem.

Živahna umetniška dejavnost v Kopru

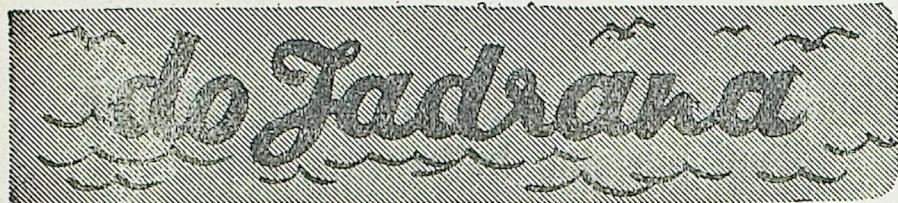
V prvi polovici junija bo v Kopru otvoritev dveh umetniških razstav. Razstavljata mladi kipar Pohlen Jože in slikar Birska Viktor. Oba sta v Kopru že razstavljala. Pohlenova dela so vzbudila splošno pažnjo, kar potrjuje, da si uspešno utira pot. Birso pozna tudi že širša slovenska javnost, zlasti po njegovih istrskih in jadranskih motivih, s čimer je nekoliko v sorodu s Pečaričem. Nedavni dve razstavi Saksida in Pečariča in pa dve najnovejši sta najboljši dokaz, da se slovenski umetniki na Koprskem prav živahno udejstvujejo.

Zbornik za književnost in kulturo na Primorskem

V prvi polovici junija izidejo v Kopru BORI, zbornik za književnost in kulturo na Primorskem. Okrog tega zbornika so se zbrali mladi in tudi starejši književniki in kulturni delavci iz Primorske. Govorica o tem zborniku kroži že del časa. Za tako revijo, oziroma zbornik govori zlasti dejstvo, da je tudi na Primorskem mnogo mladega naraščaja, med katerim ne manjka niti takih, ki se posvečajo književnosti, in končno zlasti še dejstvo, da je povezava med kulturnimi delavci na Primorskem zelo pomanjkljiva. Zbornik bi lahko brez dvoma uspešno združeval tako mlade kakor tudi starejše kulturne delavce. Začetek je po našem mnenju tu. Kulturni delavci na Primorskem bi morali zbornik podpreti bodisi tako, da se nanj naročijo in pa tudi tako, da postanejo njegovi sodrujki. Sedež zbornika (revije) je začasno pri Zvezi prosvetnih društev v Kopru. Cena posamezne številke zbornika znaša 100 din.

r.

Občinska konferenca SZDL v Kopru

Pred nekaj dnevi je bila v Kopru letna občinska konferenca SZDL. Konferenca so se udeležili odborniki osnovnih organizacij SZDL, člani drugih organizacij in društev. Povabljeni so bili tudi zastopniki upravnih odborov delavskih svetov, ki se pa niso odzvali v celoti, saj mnogi njih sivolh niso poslali svojih predstavnikov. Tov. Abram, predsednik občinskega odbora SZDL, je ob otvoritvi poudaril, naj konferenca predvsem posveti svoje delo vprašanju graditve komunalne skupnosti, kakor je podčrtal III. kongres ZKS.

Na naših sestankih stalno ugotavljamo pomanjkanje aktivnosti dobronega dela članov SZDL, predvsem onih, ki imajo glede na njihove sposobnosti, vse možnosti, da bi uspešno izvrševali naloge SZDL, dvigali zavest in vzgojevali množice. Skrajni čas je, da osnovne organizacije SZDL začnejo odločno vključevati te tovariše v politično delo v mestu. Ljudje, ki tega danes ne razumejo, ne razumejo osnovnega vprašanja nadaljnega razvoja socializma, ne razumejo, kako se danes razvija razredna borba za uveljavljanje socialističnih idej in načel. Dovolj je, da temeljito preučimo poročilo tov. M. Marinka na III. kongresu v Ljubljani in drugi material kongresa, kjer bomo spoznali, da je komunalna skupnost državljanov že danes osnovna celica socialistične družbe, ki dan za dnem odpravlja ostanke starega razrednega sveta in nadomešča staro in preživelo z novimi družbenimi odnosi.

Tov. Jazbec Ejo, sekretar občinskega odbora SZDL, je podal organizacijsko poročilo, v katerem je podrobno analiziral stanje in delo osnovnih organizacij SZDL in društev v Kopru.

Kljub temu, da obstoj teh društev daje vsakemu posameznemu članu naše organizacije najširše možnosti, da se po svojih željah v njih udeležuje, ni dovolj zanimanja za to delo. V razpravo so posegli tov. Sokol, Caharija, Vremec, Zega Marija in drugi, ki so kritično analizirali delo društev, ZB in drugih organizacij ter poudarili naloge SZDL v današnjem času.

Dotaknili so se tudi nekaterih vprašanj delavskega samoupravljanja in dela SZDL pri nadaljnjem razvoju in krepitvi te oblike družbenega udejstvovanja.

Brez dvoma je konferenca uspela. Odvisno pa je od osnovnih organizacij SZDL, društev in organizacij, da mobilizirajo vse sile in uveljavijo načela nadaljnega procesa družbene preobrazbe na tej stopnji socialističnega razvoja.

Zahvala tolminskim dijakom!

Pionirji in učitelji iz Bertokov, ki smo bili deležni najbolj pristranskega sprejema in dijaškemu domu v Tolminu ob priliki svojega šolskega izleta dne 30. maja izrekamo Upravi dijaškega doma in vsem dijakom najtoplejšo zahvalo.

Dragi naši Tolminci! Vaša ljubezen in gostoljubnost je pretregala vse daljave, ki nas ločijo od Vas in tvorila v naših sreih nov občutek dragocenih spominov. Da bi le te urice, ki smo jih preživeli pri Vas ostale v neizbrisnem in tradicionalnem spominu. Želimo, da bi se te naše vezi tembolj povečale in razvijale v duhu graditve socializma ter vzklikamo velikemu našemu vse bolj se razvijajočemu bratstvu.

Pionirji in učitelji iz Bertokov.

Zagorci na Krasu so igrali

Ob zaključku gasilskega tedna so imeli gasilci v Zagorju skupno 2 ga-silci iz Knežaka gasilske vaje. Gasili so — sreča, da ni nič gorelo!

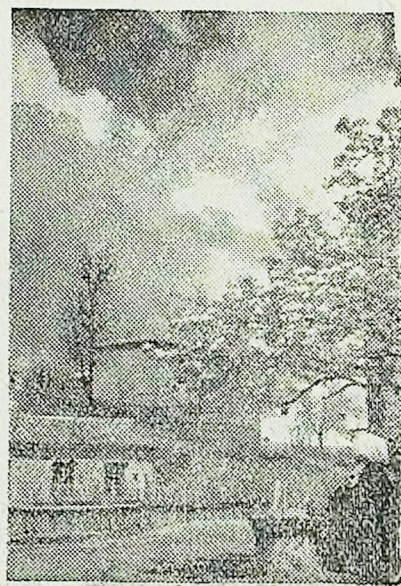
Popoldne ob 4. uri pa so gasilci in gasilke izvajali igranje »Dve nevesti«. Lepo so igrali. Poslušalci, ki so napolnili dvorano do zadnjega kotička, so navdušeno spremljali potek igre in se pošteno nasmejali. Ob zaključku vsakega dejanja so igralci poželi odobravanje.

Igralci so zelo poštvalno ho-

dili na vaje, saj so nekateri delavci v zelo oddaljenem gozdu (10—15 km), drugi v Postojni in le malo jih je doma. Dekleta so bila zelo pridna, preskrbela so obleke, ki so jih dobile v domači in sosednjih vaseh. Veliko so same sešile. Kdo bi hodil v Ljubljano po obleko, ki je tako daleč. Šla je marsikatera urica ponoči, namesto da bi se odpočili po težkem kmečkem delu. Malokdo pomi-sli, koliko sto ur gre, predno se spravi na oder takole igr.

Gledalcem bo igra ostala v lepem spominu, igralci pa bodo pozabili na težke trenutke, ostanejo jim naj v spominu le lepe urice in naj se v jeseni čim prej predstavijo zopet z novo igro, da jih bodo Zagorci veselili.

Frane.

Motiv iz Pregarja v Brkinih

Žena Slovenskega Primorja

(Nadaljevanje s 1. strani)

skih in prevzem njihovega dela, priprave za volitve in prosvetno delo, predvsem šolstvo.

Pokrajinska konferenca prosvet-nih delavcev, ki je bila 15. junija 1944 na Gačniku, je pokazala pomoč in uspeh žena šolstvu in pro-sveti sploh. Med nadzorniki in prosvetnimi referenti je bilo tri četrti-ne žena. Učiteljice so bile v 80% aktivistke SPZZ. Žene so tudi pisale igre in pesmice za prireditve ter se-stavke za liste. Ta oblika prosvet-nega dela je pokazala, da je med ženami mnogo talentov.

II. konferenca PO SPZZ je bila 22. in 23. junija 1944. Zaradi odhoda moških v partizane so žene že marsikje samostojno gospodarile na posestvih, organizirale so delavne čete za medsebojno pomoč, pomagale, kjer je bilo pomanjkanje hrane najbolj občutno. Glavni sklep te konference je bila politizacija žena. Žene so kandidirale na volitvah, bile v gospodarskih komisijah in odborih OF. Ko je bila izvedena polna mobilizacija moških, so žene zavzele večino mest v oblastnih odborih, v odborih OF in KP in jih dobro opravljale.

In ko so žene na terenu delale na političnem in gospodarskem področju, so se v vojski odlikovale borke in prav posebno bolničarke. Na Primorskem so žene tvorile polovico vsega bolničarskega osebja.

Žene so množično delale tudi v RK. To delo se je razmahnilo predvsem jeseni in pozimi 1941. Nekaj članic PO SPZZ je zavzelo v PO RK vodilna mesta.

Po novem letu so žene začele pri-prave in tekmovanje na II. kongres SPZZ Slovenije. In ko so se pokazali prvi obrisi svobode, so žene sprejele nove naloge. POOF je sklical množično konferenco ženskih aktivistk 11. in 12. februarja 1945. Prihajale so žene iz vsch delov Pri-morske, potovale so s težavo, se vračale, pa spet odpravljale na pot. Prišle so tudi tovarišice iz Trsta in Gorice. Poleg obnove starih skle-

Iz Hrušice

V naši vasi imamo zelo delovno mladinsko organizacijo, ki se zanima tudi za kulturno-prosvetno delo. Dalj časa si je prizadevala, da bi našla primerno igro in končno je izbrala delo Miška Kranjca »Pot do zločin-a«. To delo zahteva dobrih igralcev in tudi modernih prostorov. Zaradi tega ni bilo lahko. Toda z do-bro voljo in vztrajnostjo tov. Mirka Tomažiča, ki je igro režiral, in naših mladincev so vse te težave uspešno premagali in 23. maj prvič nastopili na domačem odru.

Ljudje so bili z uprizoritvijo za-dovoljni. Igralci so podali svojo vlo-ge živo, vsebina pa je tudi našemu človeku blizu. Naši mladinci so lah-ko štejejo za poseben uspeh, saj so mnogi izmed njih prvič stopili na oder.

Naša mladina je uredila tudi svo-jo knjižnico, v kateri imajo okrog 150 knjig. Imajo svoje prostore, kjer v prostih urah igrajo šah. To je lah-ko za vzgled vsem tistim mladim ljudem, ki nekoristno tratijo čas po gostilnah, namesto da bi se telesno in duševno krepili z zdravo zabavo v zdravem okolju.

P.

V letošnjem letu razpolaga mestna občina v Postojni s 50 milijoni

V torek je zasedal MLO Postojna in je kot glavno točko dnevnega reda obravnaval in sprejel družbeni plan ter proračun za letošnje leto. Občina Postojna ima za letos predvi-denih din 50,649.000.— sredstev, s katerimi razpolaga. Sem seveda niso všteta okrajna in republiška sredstva, saj gre samo za gradnjo hotela iz republiških sredstev že v letošnjem letu 40 milijonov dinarjev.

LOMO je odločil od predvidenih sredstev nad 13 in pol milijona di-narjev za proračunske izdatke, sko-raj 17 milijonov za proračunske in-vesticije, 15 milijonov v sklad za gradnjo stanovanj in skoraj pet mi-lijonov v sklad za obnovo gozdov na svojem področju.

Proračunske investicije bodo po-rabili za šole 1 milijon, za vodovod 4 milijone, za zdravstveni dom 4 mi-lijone, za porodnišnico 2 milijona,

Veličastna manifestacija tolminske mladine

V soboto in nedeljo je bil v Tol-minu tretji mladinski festival tolmin-ske mladine. O njem lahko od vse-ga začetka ugotovimo, da je kljub slabemu vremenu uspel.

Ze navsezgodaj v soboto so začeli prihajati v Tolmin pionirji in mla-dinci. Dopoldne so imeli razna telo-vadna tekmovanja in nastope. Mno-ga zanimanja pa je bilo za šahovsko simultanko, ki so jo odigrali v tol-minskem parku. Proti 32 pionirjem je nastopil mojstrski kandidat Cu-derman, ki je dobil skoraj vse parti-je, razen nekaj remijev.

Kasneje popoldne so bile nogo-metne tekme, srečanja v košarki in odbojki. Kaže, da so se te vrste špor-ta na Tolminskem dobro razvile in uveljavile. Posebno so se izkazala moštva EGS iz Cerklja in »Rudarja« iz Idrije, ki so odnesla največ zmag. Seveda ni šlo predvsem za blesteče rezultate, pač pa zato, da pokažemo, kako se je razvilo športno življenje pri nas, ki postaja vse bolj množično.

Zvečer je bila v tolminskem gle-dališču predstava »Sneguljčice«, ki

jo je uprizorilo učiteljšče iz Tolmi-na. Zanimanje za predstavo je bilo zelo veliko, saj je bila dvorana na-bito polna, mnogo pa jih je ostalo brez vstopnic.

V nedeljo, drugi dan festivala, nas je spravila v nekaj minutah rok-on-cu idrijska rudarska godba. Ob sed-mih so bile vaje pevskih zborov za dopoldanski skupni nastop. Nekaj pred deseto uro pa se je množica za-čela zbirati na prireditvenem prostoru pred tribuno.

Slavnostni govor je ob tej priliki imel predsednik CK LMS tov. Tine Remškar, ki je poudaril pomen fe-stivala, ki dokazuje enotnost naše mladine, hkrati pa je mladini čestil k njenemu prazniku.

Po govoru so nastopili pevski zbo-ri. To je bila največja prireditev dneva. Sodelovalo je deset pevskih zborov, ki so skupno zapeli 23 pe-smi. Ljudstvo je najbolj navdušil pevski zbor glasbene šole v Tolminu.

V okviru festivala je bila v Tol-minu odprta razstava risb in ročnih del. Svoja dela razstavlja nad dve-sto mladincev in pionirjev. Posebno pozornost vzbuja oddelek, kjer so razstavljeni dela gojenecv čipkarske šole. Izkazal pa se je tudi dijak gimnazije Ruter Robert iz Žabč, ki razstavlja 12 svojih uspešnih slik. Razstavo si je že prva dva dni ogle-dalo več tisoč ljudi.

I. R.

Kaj dela mladina v Sušaku

To je mala vasica, ki šteje 29 družin. Leži ob narodnostno slo-vensko-hrvaški meji.

Med NOB je vas veličko pretrpela; bilo je veliko zavednih ljudi, ki so od vsega začetka sodelovali v borbi proti okupatorju. Mnogo so jih po-brali fašisti ter odpeljali v zapore, od koder se niso več vrnili.

V mesecu maju 1944 so Nemci po-žgali skoraj vsa stanovanjska in gospodarska poslopja. Danes je vas že 85% obnovljena, za kar se mo-ramo zahvaliti naši ljudski oblasti. Vodovoda se n'ima, čeprav so strokovnjaki pregledovali teren in sestavili načrt za zgraditev. Vodo uporabljamo iz dveh virov blizu va-si, kjer voda teče dalj časa po uma-zanem jarku. V letnem času pa jo tu celo velikokrat primanjkuje. Iz higienških razlogov je slabo, da uporabljamo tako vodo. Vaščani bi z veseljem prijeli za kramp in lo-pato ter pomagali pri delu za vo-dovod.

V vasi obstaja mladinski aktiv, ki šteje 28 članov. Sedanji aktiv ni tako močan, kot je bil takoj po osvoboditvi. Mislim, da je tudi raz-umljivo zakaj. Prvotni aktiv je štel večinom mladince in mladinke, ki so bili prekaljeni v NOB. Mladina se ni ustrašila ruševin, ni se izmikala krampu ali lopati, kar danes na žalost tu pa tam opazamo.

Mladina je bila zelo aktivna, vredna pohvale in nagrade. Polago-ma pa je začela njena delavnost padati, kajti starih voditeljev ni

KOMUNALNA ILIRSKA USTANOVA BISTRICA

iskreno čestita vsem občanom k občinskemu prazniku 4. junija ter jim želi obilo uspehov za dokončno izgradnjo naše socialistične domovine.

Harije pri Ilirski Bistrici

bilo, ki bi znali mladino voditi po poti, in pa tudi oblika dela se je spremenila.

V 1953. letu smo zopet dosegli uspeh. Dekleta so obiskovala tečaj RK v Novokračinah ter ga tudi z lepimi uspehi dovršila.

V letošnjem letu pa se obeta še več. V februarju so si izvolili odbor. Vsak član je dobil mladinsko izkaz-nico, značko ter vsi redno plačuje-jo članarino.

Ze na več sejah so izrazili željo po malem mladinskem domu, kar bi bilo tudi izvedljivo. V takem prostoru bi naša mladina svoje zatočišče, kjer bi laže prebirala časopise, saj so naročeni na Mladino in druge časopise. Mladina ima ve-liko zanimanje za šah in odbojko. Imajo celo svoj radijski aparat, ki jim bi nudil v takem kotičku več-ji razgled v svetovnem dogajanju.

P. J.

Sprehod PO SVETU

Svetovni dogodki se niso v zadnjem tednu premaknili z običajnega mednarodnega dogajanja, ki že dalj časa traja in gre v glavnem za tem, da vsaka nasprotujočih si velesil pridobi na času. Če izrazimo Titov obisk v Grčiji in še morda prvi uspeh ženevske konference, res ni bilo nič posebnega.

V zvezi s tržaškim vprašanjem je te dni zasedal zunanje-politični odbor Ljudske skupščine FLRJ. O tem nimamo še poročil. Zanimivo pa je, da se naši sosedje še niso pomirili glede Trsta. Oni pač jemljejo vprašanje Trsta kaj enostavno, večjejo ga na druga vprašanja, ki so mnogo bolj pereča in ki jih poskušajo rešiti z izdatno ameriško pomočjo. Pri tem jim Trst služi kot argument za izsiljevanje. Vsekakor pa je občutiti v italijanski politični javnosti nekaj, kar bi lahko imenovali pobitost. To je seveda v zvezi z obiskom maršala Tita v Grčiji in s tem, kar je z obiskom zvežano. Balkanski pakt se spreminja v balkansko zvezo. To seveda italijansko vlado hudo peče.

Zanimivo je, kako so si v Italiji prizadevali, da bi preprečili balkansko zvezo. Niso uspeli. Italijanski listi deloma to priznavajo, kakor tudi priznavajo, da pomeni to neuspeh italijanske diplomacije na eni strani in zmago jugoslovanske politike. Kljub vsemu poskuša Italija ta neuspeh nekoliko zabrisati. Tako je na primer nenadoma poslala v Ate-ne svojega novega veleposlanika in uredila tako, da so vse formalnosti v zvezi s prevzemom mesta novega veleposlanika šle po najkrajši poti. S tem si skuša italijanska vlada zagotoviti pregled nad tem, kar se bo dogajalo v Grčiji ob Titovem obisku. Na drugi strani pa prav tako početje razgaljuje italijansko politiko, ki s takim ravnanjem prizna, da pomeni uresničitev balkanske zveze neuspeh.

V Italiji so se poslužili vseh mogočih sredstev, da bi balkansko zvezo razbili. Toda so naleteli na največji odpor prav pri grških državnikih, ki so z vso odločnostjo zavrnili italijansko vmešavanje v jugoslovansko-grško-turške zadeve.

Druga važna zadeva v tem tednu je delan uspeh na ženevski konferenci. Sporazumeli so se, naj bi se o človekovski pravici začeli pogajati za premirje in s tem v zvezi za začasno razmejitev.

Bolj zanimivo je morda dejstvo, da je Lanielova vlada ponovno v težki situaciji. Degollisti jo zapuščajo, tako je te dni odstopil minister za kolonije. Zlasti velik neuspeh pa je vlada doživela z odklonitvijo maršala Juina, da bi prevzel vodstvo vojne v Indokini. Vlada je poskušala, da bi se znebila maršala Juina s tem, da ga pošlje daleč v Indokino in se tako reši vojaškega voditelja, ki ga zlasti Amerikanci grdo gledajo. Maršal Juin bi v Indokini propadel, kakor je doslej propadel vsak general, ki je tam vodil vojaške operacije. Vlada je računala s tem, a se je uštel, ker maršal Juin ni hotel sprejeti ponujenega mesta.

V nekaj vrstah

CASABLANKA. V Francoskem Maroku še vedno vre. Nemire poskušajo zatreti policija s posebnimi ukrepi. Pred nekaj dnevi je izvedla obširne preiskave in preverila identiteto 2600 prebivalcev. Aretirali so 18 domačinov, drugih devet pa obsojili na zaporne kazni. Obtoženi so bili sabotažnih dejanj.

ATENE. Grško pokrajino Tesalijo je spet zajel nov potres, ki je trajal 12 sekund. Vendar pa potresni sunki niso bili hudi, zato je povzročil več preplaha, kakor pa stvarne škode. Človeških žrtev ni bilo.

NEW YORK. Pred nekaj dnevi je zletela v zrak ena velikih ameriških letalonosilk. Pri eksploziji je bilo ubitih nad 100 mornarjev, 200 pa ranjenih. Vzroki eksplozije niso znani, domnevajo pa, da gre za nesrečo, ne pa za sabotažno dejanje.

PARIZ. Francoska vlada je sklenila vpoklicati 80.000 regrutiv cele štiri mesece pred normalno predvidenim rokom. Ta ukrep je predlagal vladi nacionalni obrambni svet po posvetovanju s visokimi častniki, ki so prispeli z bojišča v Indokini.

V Indokini trajajo še vedno boji. Hočimih skuša pridobiti čimveč in si tako zagotoviti ugoden položaj pri sedanjih vojaških pogajanjih v Zenevi. Na drugi strani pa prav te dni sejejo v Ameriki predstavniki petih držav, ki naj bi sklenile novo obrambno zvezo na jugovzhodnem azijskem področju. Anglija, Francija, Amerika, Avstralija in Nova Zelandija naj bi tvorile tako imenovano Organizacijo jugovzhodno-azijskega pakta. Amerikanci upajo, da bodo ti razgovori morda le vplivali tudi na delo ženevske konference in bili nekak protitež vietnamskemu napredovanju.

Zelo zanimivo, kako se Amerikanci plašijo v Aziji, je dejstvo, da so te dni odkrili nek dokument, ki naj bi ga Kitajska vlada poslala Malenkovi. V tem dokumentu svetujejo Kitajci Rusiji, naj bo previdna pri posameznih akcijah v Aziji, ker bi, če bodo uspeli izolirati Ameriko od Azije, najkasneje leta 1960 lahko priključili Japonsko, leta 1965 bi vstopila v njihov blok še Indija in po podpisu premirja v Indokini bosta pristopili k njihovem bloku Tajlandija in Burma.

Seveda je to »odkritje« vzbudilo v ameriških političnih makartističnih krogih nemajhno razburjenje. Nekateri politiki so celo predlagali, naj bi Amerika zasula z atomskimi in podobnimi bombami ter tako popolnoma zbrisala življenje na precej širokem področju. S tem upajo, da bi se lahko zavarovali.

Kaj hočejo Amerikanci z objavljanjem podobnih dokumentov? Nič drugega kot to, da bi psihološko pripravili intervencijo v Indokini.

Mirovni posredovalec Krišna Menon je te dni odpotoval iz Londona in se vrnil v Zenevo. Kaže, da bo ponudil, da bi Indija prevzela nadzorstvo nad izvajanjem premirja v Indokini. Za to mirovno komisijo je več kandidatov. Vsaka stran pač postavlja svoje. Kaže pa, da se bodo le odločili za Indijo in morda še za Pakistan.

V Zenevi so se pred sestankom vojaških predstavnikov Francije in Vietminahe sestale komisije, ki so se sporazumele o postopku in še o manjših zadevah, kot na pr. o zamenjavi ranjenec in podobno.

Sovjetski zunanji minister Molotov je te dni nenadoma odpotoval v Moskvo na važen posvet. Poročajo, da so se najvišji politični in vojaški

V ponedeljek, 24. maja, se je v Sežani vršil izredno važen sestanek gozdarjev in ljubiteljev gozda ter gozdne flore sploh. In mi bila to nekaka plehka stvar, kakršnih smo na žalost le preveč vajeni; na sestanku se je poskušalo resno in strokovno rešiti najtežje vprašanje našega Krasa.

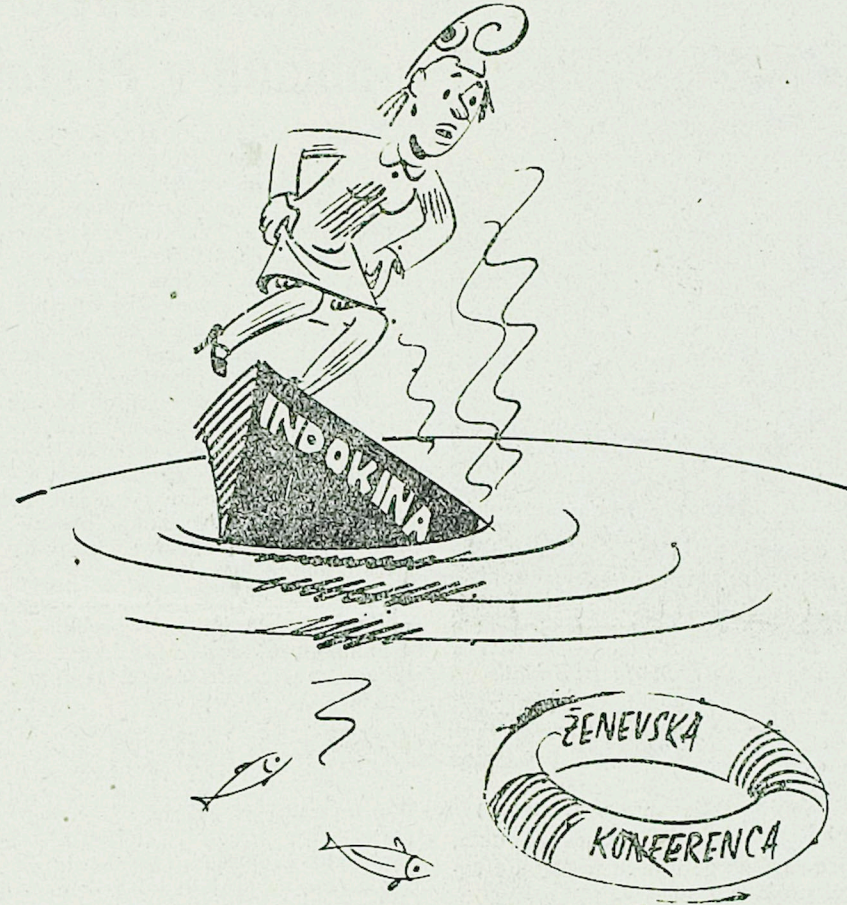
In to vprašanje je v bistvu tole: Gozd na našem Krasu propada. Skoraj neopazno sicer, pa s smrtno gotovostjo. Niti pogozdovanje današnjega merila ne zadostuje — zmeraj smo v pasivi. Več porabimo lesa, kot nam priraste. Kako bi mogli temu uspešno kljubovati, ne da bi pri tem zadeli na odpor prebivalstva, ki mu vsak sedanji gozdno-varčevalni ukrep v sedanjem času vsaj škoduje? Ne more se kraški človek ogrevati za tiste sanjaške ali abstraktne koristi, ki jih bo potomstvo deležno čez petdeset ali sto let. Kako bi torej naredili tako, da bi bil volk sit in koza cela?

Skoraj brezupno je to vprašanje. Treba je razmišljati o njem. V prejšnjih časih je kraški človek živel v veliki meri od Trsta in torej mu ni bilo muno, da izčrpuje svoje borne gozdove. Potem je prišla satanska »visoka politika«, ki je v škodo obeh ločila kraškega človeka od Trsta. In ko bi to bilo vsaj komu krvavo potrebno! Dejstvo je, da Italiji ni Trst potreben; Italiji je Trst škodljiv, tudi če bi bil samo njen. Gotovo, veliko bolj bi ji bil škodljiv, če bi ne bil njen. Zato tak krik. Če gremo še korak dalje, zato tak strah pred morebitnim pristaniščem v Kopru, ki bi bilo z železnico povezano z zaledjem; zato taka togoča pred povečanim prometom skozi reško pristanišče. Sicer pa ni moj namen o tem modrovati.

predstavniki razgovarjali o sovjetsko-kitajskih odnosih. Politični opazovalci v Zenevi menijo, da bo Molotov ob povratku iz Moskve prišel na dan z novimi predlogi in poskusi, da bi našli način primernega sožitja med Zahodom in Vzhodom. Prav tako menijo, da se bo Molotov zavzel za sestanek »štirih«, ker bi na ta način obdržali živo aktivnost na diplomatskem področju.

Omenili bi še dva obiska v Ameriki. Prvi je obiskal Ameriko abesinski cesar Hajle Selasie. Abesinski cesar bo letos na povabilo predsednika republike maršala Tita obiskal tudi Jugoslavijo. Cesarjevemu obisku v Ameriki ne pripisujejo velike važnosti, ker je to le vpljudnost obisk in nima večjega političnega ozadja. Prav tako se mudi te dni v Ameriki turški ministrski predsednik Menderes. Politični opazovalci menijo, da bo doberšen del njegovih razgovorov posvečen balkanski zvezi.

Še nekaj bi omenili. Na laburistično interpelacijo v parlamentu glede družin angleških vojakov, ki so morale po 8. oktobru zapustiti Trst in sedaj živijo v zasilnih barakah, je predstavnik obrambnega ministrstva odgovoril, da tako stanje pač ne more dolgo trajati. S tem je hotel povedati, da se vprašanje Trsta ne bo večno vlekle.

FRANCE MAGAJNA:

Zanimiv in važen sestanek

Dejstvo je, da je ljudstvo slovenskega Krasa hudo prizadeto, ker nima več življenjskih vezi s Trstom. Siromašna in od vsega trpeča zemlja mu daje prepičle kose kruha. V skrajni sili se zateka po pomoč v svoj borni gozd, (ki niti ne zasluži tega imena), in takorekoč reže iz njega skromne rezine, da se vsaj danes preživi, ne glede na to, da se zaveda, da s tem sam sebi uničuje to ubožno rezervo.

Bili so na sestanku naši najodličnejši gozdarski strokovnjaki: ing. Vladislav Beltram iz Ljubljane, dr. Maks Wraber, tudi iz Ljubljane, ing. Petar Ziani iz Zagreba in še drugi. Poleg domačih gozdarskih praktikov in celo veteranov (tov. Avgust Kafol) v gozdarski stroki, so se sestanka udeležili tudi tovariši iz Hrvatske Istre in zdi se mi, da tudi zastopniki Hrvatskega Primorja in Dalmacije.

V dolgih pa zelo zanimivih referatih so nam ti strokovnjaki kakor na dlani prikazali vsu problematiko gozdarstva na Krasu. Prave rešitve vseh neštevitih vprašanj, ki jo sestavljajo, žal, nismo našli.

Dr. Wraber, ki je kot botanik-znanstvenik, po mojem mnenju največji v Sloveniji, je v stranski panogi tudi gozdar-znanstvenik in kot tak velik zagovornik in branitelj gozda. V svojem živem referatu je takoj od začetka pribil tole resnico: Nemogoče je ustvariti človeku nekak raj, če pa je prisiljen bivati v kraju, ki mu je vsa priroda skoraj ameraj sovražna. V ožjem pomenu torej: ne bo si mogel Kraševca ustvariti lepega življenja, do-

Obisk predsednika Tita v Grčiji

Ustanovitev trojne zveze je odraz enotnih teženj narodov balkanskih držav

»Na povabilo Nj. veličanstva grškega kralja in grške vlade, ki sem ga sprejel z velikim zadovoljstvom, potujem v prijateljsko sosedno državo. Spremljajo me želje naših narodov, da bi ta obisk še bolj prispeval za vsestransko sodelovanje med našima državama ter trdno, trajno prijateljstvo kot porok miru in varnosti na Balkanu.

Vodilni ljudje vseh treh držav — Grčije, Turčije in Jugoslavije — se že dlje časa vztrajno trudijo, da bi dosegli na Balkanu takšen položaj, ki bi našim narodom zagotovil miren razvoj, varnost, neodvisnost in plodovito medsebojno sodelovanje. Ti naporji so rodili do zdaj izredno dobre sadove, ki so odraz enotnih teženj narodov naših držav, se pravi teženj, da bi bil ankerski sporazum kronan s spremenitvijo v trdno zvezo.

Srečen sem, da lahko ugotovimo, da je glede tega gledišče odločujo-

čih vodilnih ljudi Grčije, Turčije in Jugoslavije enotno, tako da sedaj ni več nikakih upravičenih razlogov, da ne bi ustanovili te zveze, ki bo poročila za mir na Balkanu, pač pa tudi dragocen prispevek k naporom za ohranitev miru na svetu.

Ne samo mene, tudi vse nas v Jugoslaviji, preseneča stališče nekaterih ljudi, ki se temu našemu miroljubnemu in ustvarjalnemu delu nerazumljivo upirajo in skušajo ovirati naše napore. Tu imam v mislih predvsem neopravičljivo povezovalje te stvari z vprašanjem Trsta.

Na koncu bi rad še enkrat povedal, da se zelo veselim, da bom imel priložnost ob obisku prijateljski Grčiji navezati neposredne stike z njenim narodom in njenimi vodilnimi osebnostmi.

Te besede je izgovoril predsednik Tito nekaj ur pred svojim odhodom v prijateljsko Grčijo. Iz njih veje iskrena želja naših narodov po še tesnejšem sodelovanju s sosednimi državami, po razširitvi in poglobitvi doslej doseženih uspehov in vzpostavitvi takšnih odnosov, da bosta varnost in mirno sožitje zagotovljena.

Po obisku v Turčiji, katerega sadove ni težko videti, je predsednik Tito odšel v Grčijo. Njegov obisk je logičen zaključek naporov narodov treh držav in pomeni definitivno utrditev mogočne zgradbe, ki bo oblikovana in uresničena v trojni zvezi — eni največjih pridobitev današnjega časa za ohranitev miru v Evropi in v svetu sploh.

Balkanska zveza pomeni čvrst jezik, ki ga nobena agresija ne bo mogla podreti. Prav zato pa ni nič čudnega, da tej zvezi nasprotujejo vse tiste sile, ki si laste na Balkanu gotove pravice za vmešavanje v notranje življenje balkanskih držav in gojijo teritorialno imperalistične težnje.

V te svoje podne namene so se naši sosedje poslužili vsega, kar njihova diplomacija lahko prenese. In tega je mnogo. Toda dobili so za služen odgovor. Izjava Papagosa in izjave drugih vodilnih osebnosti so razblinile njihova pričakovanja.

Trojna zveza postaja stvarnost, pa če to še tako bode sosedje na nasprotni strani Jadrana. To dokazuje Titov obisk in sprejem, ki ga je doživel v prijateljski Grčiji.

apnenega prahu, prav nič ji pa ne koristi posipanje z apnenčevim peskom — ker pesek zaradi pomanjkanja vlage ostane tak, kot je, se ne razkaja. Toda apneni prah, če ga je sploh mogoče dobiti, stane lepe denarce — kje jih bo vzel kraški kmet! Tovariši ing. Beltram svetuje, da bi se poslužili sladkornega saturacijskega mulja, ki je v napotje sladkornim tovarnam. Ta mulj ima v sebi malenkost kalija, še precej fosforja, v glavnem je pa samo apno. Vagon (15 ton) tega mulja, postavljen na postajo Sežana, bi stal okoli 9.000 dinarjev. Ni mnogo, toda treba je te tisočake odšteti. Več gospodarjev skupaj? Kaj si bo posameznik pomagal z nekaj stoti mulja! To bi komaj zadostovalo za njegov vrtec.

Nadaljnji paradoks je v kraškem podnebnju ali klimi. Ker je v območju morja, ga marsikdo prištevava med tople kraje, toda nikjer v vsej Sloveniji ne uniči ostra zima toliko ozimim kot prav na Krasu. Kraških polj ne ščiti snežna odeja. Ledena kraška burja najde pot do samih kosti tudi skozi najdebelejšo suknjo.

Paradoks bi spet bil v dejstvu, da na Krasu ni pravih gozdov in vendar je kraška zemlja naravnost idealna za rast dreves. Kemična sestava prsti je odlična za drevje in v globinskih razpokah je zmeraj dovolj vlažna. V hudih sušnih letih, ko je vsa drobna vegetacija požgana, kljubuje kraško drevje kar odlično in je to zanj tudi nesreča, ker ga ljudje obsekavajo, da z njegovim zelenjem krmijo živino.

Burja je za slovenski Kras velika nesreča, čeprav marsikaterega »osveži« in »pomladi«, da je potem bolj poskočen. Zmeraj je škodljiva.

(Nadaljevanje sledi)

Ilirska Bistrica se razvija v važno središče krajev pod Snežnikom

IZ RAZGOVOROV S PREDSEDNIKOM IN TAJNIKOM LU MESTNE OBČINE

Pred občinskim praznikom, ki ga že več let slavijo nekatere vasi v občini Ilirska Bistrica in so ga letos uzakonili kot praznik celotne občine, smo obiskali predsednika ilirskobistriškega občinskega odbora tov. Gustinčiča in v razgovoru, ki mu je prisostvoval tudi tajnik tov. Matič, zvedeli marsikaj zanimivega o delu, načrtih in o možnostih razvoja občine.

Tov. Gustinčiča smo prav za prav iskali po vsej Ilirski Bistrici. »Pravkar je odšel s tov. tajnikom. Verjetno ga boste najlaže našli pri delih za nov vodovod«, nam pojasnjuje tovarišica na odboru. »Z direktorjem komunalnega podjetja sta bila tu, a sta že odšla na drugo delovišče«, nam povedo delavci pri vodovodu. Ilirska Bistrica je namreč te dni eno samo delovišče. Komunalna dejavnost je razvita, da je kaj. Vse dela, vse vre. Tov. Čeligoj, ki je direktor komunalnih podjetij in je tudi sekretar občinskega komiteja, je prav tako človek, ki je povsod zraven pri delu, in spada v tisto vrsto ljudi, s katerimi imamo novinarji največje križe. Sicer pa ni niti potrebno, da govorijo z njim, o tem, kar bi rad zvedel od njega, se lahko prepričate na več krajih v Ilirski Bistrici.

Okrog poldne smo imeli srečo in ujeli predsednika in tajnika ter ju naprosili za kratek razgovor. Takoj sta na to pristala, tov. predsednik nas je celo spravil v zadrego, češ da bi morali iskati razne podatke na licu mesta. Vprašali naj bi posamezne ljudi, delavce in druge, kjer bi

darstva v okviru občine, okraja, republike. Razumljivo je, da je tudi nekaj takih, ki vidijo samo sebe, vendar so to osamljeni primeri.

»Kako pa kaj vaši delovni kolektivi upravljajo svoja podjetja?»

»Pri tem bi bilo zgrešeno že govoriti o kakšni popolnosti. Tudi razumejo, kako se ustvarjena sredstva delijo. Ne bi mogli to trditi za vsa podjetja, večina je pa to že razumela. V začetku je bil zlasti odpor do občine, ker niso razumeli, da občina ni molzna krava, pač pa da mora skrbeti za stanovanja, za vzgojo njihovih otrok in za sto drugih stvari, ki so v zvezi s kulturnim življenjem delavca. Imamo primere, da direktor le preveč komandira, tu se dalavski sveti niso še uveljavili. Delavci se v teh podjetjih premalo brigajo, da so to dopustili (Zadružnik, Falersa). To se je v zadnjem času precej popravilo in se delavski sveti uveljavljajo. Pri delavskih svetih bi morali posvetiti več pažnje vzgoji delavcev. Strokovanjaki tudi premalo pojasnjujejo vlogo delavskih svetov posameznim delavcem. Te pomanjkljivosti bo treba odpraviti.

»Kako je pa z Bistrico v odnosu na sosednje vasi?»

»Ilirska Bistrica je središče velikega okoliša — sem težijo celo nekatere vasi sežanskega okraja (Pregarje) in vsa podgrajska občina gravitira v Bistrico. Ljudje sami govorijo o tem in so naklonjeni taki rešitvi. Prav tako ljudje iz občine Jelšane in Jablanica želijo, da bi se priključili bistriški občini, ker so njihove vasi

vodnjko košar, zabojev in podobnih artiklov iz odpadkov furnirja. Isto dela tudi Lesni kombinat.

»Ne bi bilo mogoče primerno urediti kako večje mizarstvo podjetje?»

»Tega ne nameravamo, ker takih podjetij je na Primorskem že precej, naj omenim samo velikansko podjetje v Novi Gorici. Mi se bomo raje usmerili v lesne galanterije, izdelavo krožnikov, podstavkov, nekaj podobnega, kakor je znana ribniška suha roba. Za take proizvode je veliko povpraševanje doma in v inozemstvu.

»Kaj pa z ostalo, ne lesno industrijo?»

»Predvsem mislimo na industrijo gradbenega materiala. Za prihodnje leto smo predvideli gradnjo opekarnice v Kosezah. Opekarna v Bukovici je zastarela. Povpraševanje za opeko pa je trikrat večje od njene zmogljivosti. Načrti za novo opekarno so že gotovi. Za letos je izpadla iz plana, ker so druge nujnejše stvari.

Poleg tega imamo avtopodjetje Transport, ki se je razvilo iz majhne delavnice. Danes ima že 20 vozil, urejeno garažo, izdeluje karoserije, barvanje vozila itd. To podjetje se bo še lahko zelo razvilo. Posebnost in velik uspeh pa pomeni postopek za pridobivanje posebnega lepila iz kazeina. S tem lepilom — (tov. Matič je pri tem izvelel iz svojega predala vzorce lesa in vzorec zlepljenih kosčkov stekla) — lahko lepimo karkoli, tudi robove stekla. To lepilo že proizvajajo. Tovarna, ki je šele v zametku, se bo razvila v močno podjetje, ki bo proizvajalo vinski kamen, mlečne kisline, sadne sokove, že omenjeno lepilo in razne druge izdelke. Na jesen bo tovarna že začela obratovati.

»Že prej smo govorili o vaši lesni industriji in ste omenili, da imate lesa dovolj. Kako je na splošno z gozdarstvom v vaši občini?»

»Naš gozd res ni toliko izčrpan, da ne bi mogli izkoriščati za lastne potrebe, vendar je naše vodilo pri gozdarstvu čuvanje gozda. Poleg tega smo se resno lotili pogozdovanja. To delamo iz dveh razlogov. Prvič, da povečamo naše gozdne površine, in zato, da spremenimo strukturo našega krasa. Iz sklada za pogozdovanje smo doslej toliko črpali, da smo lahko pogozdili okrog 30 ha goščav. Posebna komisija določa teren, ki naj bi ga pogozdili, ker je treba pri tem upoštevati, da moramo nekaj površine pustiti tudi za pašnike.

»Prej ste omenili, da nameravate dati precejšen poudarek vrtnarstvu. Kako si to zamišljate in kakšne koristi pričakujete od tega?»

»Pri nas so za vrtnarstvo dobri pogoji. To smo upoštevali tudi v desetletnem planu razvoja gospodarstva, vendar da bomo lahko rešili ta problem, bomo začeli takoj. Posebno z regulacijo Reke bomo pridobili nad 40 ha orne površine. Reko, ki doslej poravilja velike površine, bomo začeli regulirati prihodnje leto. Z regulacijo Reke bomo osušili zemljišča na področju vasi Jasen, Kutežovo, Vrbovo in vse do Zabič. Na področju teh vasi uničuje voda vse prideleke.

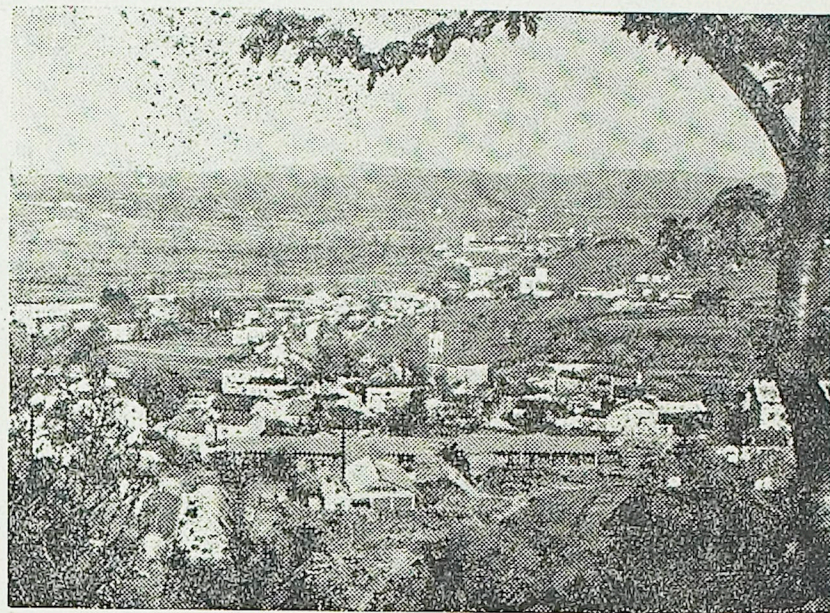
»Vas ne moti, da zaradi klime ne boste imeli zgodnjih pridelkov, ki so na trgu najdražji?»

»Nas to nič ne plaši. Koper, Gorica in drugi kraji ne plasirajo svojih pridelkov na tržišča na Reki, v Crikvenici itd. Prav ti kraji pa rabijo ogromno vrtnarskih pridelkov prav v tistem času, ko jim jih lahko mi nudimo. Poleg tega je vprašanje zimskih kultur, ki prav tako dajejo odličen dohodek. Poleg tega pa je še važno za naše kraje, da ne bomo mogli nikoli zaposliti vse delovne sile, predvsem ženske, v naši industriji. In prav vrtnarstvo nam daje možnost, da bomo zaposlili čimveč ljudi.

»To so zelo zanimive reči. Prej ste omenili izdelovanje sadnih sokov. Ne bi mogli izvažati sadja sramega?»

»Glede sadjarstva je brinski predel eden najmanj okuženih po kaparju. Vendar je prav zaradi slabih cest dovoz sadja v središča kaj tvegana reč. Največ sadja se tako polkvari in pride v poštev le še kot industrijsko sadje.

Pohvaliti je treba delo kmetijske

zadruga, ki se je s kmetijsko-sadjarstvom odsekom zavzela za sadjarstvo. Zanimanje za sadjarstvo pri ljudeh je veliko. Kmet ima od sadja le dohodek, zato kmetje pridno negujejo sadno drevje in ga čistijo ter škropijo. Prav tako sadijo mlado drevje. Upati je, da bo prišlo sadjarstvo na pravo pot. Premalo pa je zanimanja za strokovno obdelovanje. Prav tako je premalo strokovnih predavanj o sadjarstvu. Nimamo tudi nobenega kvalificiranega strokovnjaka. V občini je sicer nekaj ljudi, ki imajo tudi kmetijske šole, vendar ne dajo od sebe tega, kar bi lahko. Res je, da se ponekod zanimajo za sadjarstvo učitelji, kar je zelo pohvalno. Kmetijska zadruga je iz svojih dveh drevesnic že posadila veliko sadnega drevja. Tudi kmetijsko posestvo v Mali Bukovici je posadilo 800 sadik v glavnem jablan in češpelj. Posestvo je kar lepo urejeno.

»Zvedeli smo, da nameravajo v brinskem predelu urediti več sušilnic. Boste tudi vi katero?»

»Sušilnice so prav tak problem, kakor so ceste. Zaradi pomanjkanja teh in onih propade precej sadja. Kmet ne more vsega sadja posušiti, zato bi bile sušilnice kaj dobre in zaželeno. Da bi temu odpomogli, pa nameravajo v občini Prem ustanoviti podjetje za sadno predelavo.

»Prej smo govorili o tem, da ne boste pogozdili vseh goščav, ker morate imeti kaj tudi za paše in za živinsko krmo sploh. Pomeni, da dajete živinorej precejšen poudarek. Kako je pri vas s tem?»

»Številčno ni živina porasla v odnosu na 1952, 1953. leto, če izvzamemo nekaj desetlet, ampak je z dobro veterinarsko službo naša živina precej napredovala. Vprašanje tuberkolizacije je rešeno, jalovost odpravljena. Kmetje se zanimajo za dobro plemensko živino, kar je razumljivo, ker ni vprašanje plasiranja mleka niti mesa. Pomanjkanje pa je plemenskih bikov, ker dva, trije, ki smo jih uvozili, ne zadoščajo. Mleko gre v mlekarne. Rabili ga bomo vedno več, posebno zaradi kazeina za novo tovarno. Potem je tu Reka.

Razgovor se je precej zavlekel. Tovariš predsednik je moral na sejo nekega sveta. »Če me boste rabili, sem v sosednji sobi. Na vprašanje o komunalni dejavnosti vam pa lahko

odgovori tovariš tajnik, ki prav tako dobro pozna problematiko.

»Bistrica je bila v komunalnem pogledu precej zapuščen. Odbor je imel velike težave. Začeli pa smo načrtno reševati komunalna vprašanja. V ta namen smo dali izdelati regulacijski načrt, ki je stal dva milijona dinarjev. Tako imamo osnovo in vemo, odkod začeti. Najprej smo uredili novo klavnico, ker je stara bila obupna. Zdaj urejamo kanalizacijo, ki bo zajela velik del mesta. Pri tem nam pomaga tudi vojska. V načrtu imamo ambulanto, olepševanje mesta, javno razsvetljavo v mestu in po vaseh.

Pereče je pri nas stanovanjsko vprašanje. Zidamo tri nove stanovanjske hiše, kar bo delno olajšalo stanovanjsko krizo. Hvalevredno je, da nam podjetja pomagajo z materialom in na druge načine. Težave imamo zaradi pomanjkanja obrtnih mojstrov. Zaradi tega imamo več nedokončanih stanovanj, ker gradbena podjetja sama ne zmorejo vsega. Obnova po vaseh je v glavnem končana, razen nekaj gospodarskih poslopij, ki še čakajo na zidarje. Vse vasi so že elektrificirane.

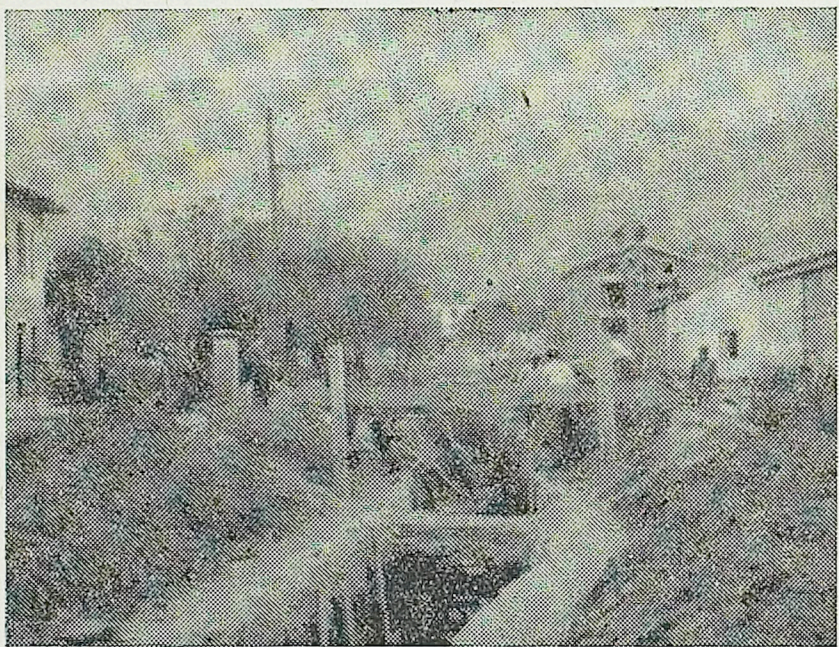
Ob koncu smo se pogovorili še o kulturno-prosvetnem delu. Tovariš tajnik je potožil, da je zadnje čase kulturna dejavnost nekako zamrla. Imajo pa dober pevski zbor, ki je odnesel prvo nagrado v Postojni. Ljudje se posebno zanimajo za gostovanje ostojskega gledališča. V Bistrici imajo tudi večkrat razna predavanja. Ljudje se zanimajo za knjige, a knjižnica še ni zadovoljivo urejena. Tudi društva Svobode še niso ustanovili, pa čeprav bi imelo vse pogoje za uspešno delo. Imajo pa dobro mladinsko godbo, ki se je dobro postavila na noge.

Glede šolstva so rezultati pouka dobri, vendar je premalo stika med učitelji in učenci, posebno učitelji se premalo spuščajo v izvenskolsko delo.

»Ko smo se že o tolikih stvareh pogovorili, naj vam povem še nekaj o našem turizmu.« je nadaljeval tovariš Matič. »Bistrica ima vse pogoje za turistični razvoj. Take pogoje imajo malokje. Turistična tradicija je precej močna. Ljudje so hodili v Bistrico iz Trsta in z Reke. Glede olepšave mesta se posebno trudi novoustanovljeno turistično društvo. Uredili smo kolikor toliko hotel Zmaga, razne parke, bazen. Prihodnje leto nameravamo obnoviti še hotel pri parku. To je dejansko stara graščina, ki pa bo prenovljena krasno služila svojemu namenu. Turizem je v Bistrici posebno važen glede na Opatijo in Reko. Posebno privlačna izletniška točka nad Bistrico so Svinčaki. Tam nameravamo letos obnoviti planinsko postojanko. Iz Bistrice je tudi krasen izlet na Snežnik.

S posebno zahvalo smo se poslovili od tovariša tajnika in tovariša predsednika za prijeten in dragocen razgovor. Tovariš predsednik nas je ob slovesu povabil, naj bi si ogledali posamezna podjetja in delovišča. Z veseljem se bomo odzvali njegovemu vabilu. Odšli smo iz prostorov ljudskega odbora s prijetnim zadoščenjem in zavestjo, da so volilci lahko ponosni na take ljudi, kot je predsednik Gustinčič, in mu zato mirno zaupajo vodstvo njihovega odbora.

V pritličju na razglasni deski smo še prebrali odlok, ki proglašja 4. junij za občinski praznik ilirskobistriške občine. Delovnim kolektivom, kmetom in vsem občanom želimo tudi mi nadaljnjih in še večjih uspehov ob njihovem prazniku.

V mestu urejajo kanalizacijo

laže in bolj neposredno zvedeli, kar nas zanima. Kljub temu je razgovor stekel nepriljeno in sproščeno.

»Tovariš predsednik, bi nam lahko najprej nekaj povedali o rasti ljudske oblasti v naši občini in o perspektivah razvoja v komuno?»

»Sodelovanje državljanov pri utrjevanju ljudske oblasti se je od osnovanja občine sem 100 odstotno izboljšalo. To lahko vidimo že iz razumevanja ljudi za zbere volivcev. Imamo zbere volivcev štirikrat letno z nad 75 % udeležbo. To je vsekakor dober rezultat. Predvsem je važno, da ljudje razumejo razne zakone, uredbe in odloke. Vsaka uredba se zdi v začetku težka, dokler se ne izkristalizira. Naši ljudje razumejo, da je vsaka nova uredba v njihovo korist, in jo sprejmejo z odobravanjem, čim razumejo, za kaj je izšla.

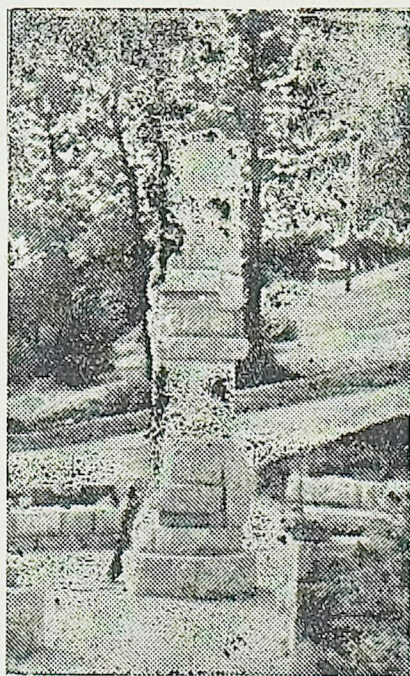
Ljudje zaupajo v oblast. Vse, kar jih tišči, povedo na zboru volivcev. Tako pride tudi do zelo dobrih predlogov in do posameznih izboljšav pri delu.

Odborniki izvršujejo popolnoma samostojno naloge, ki jim jih nalagajo prav na zborih volivcev. Ljudje se predvsem zanimajo za sadjarstvo in živinorejo. Ne postavljajo pa teh stvari abstraktno, pač pa v celoti z našim gospodarstvom. Na zborih volivcev največ govorijo o konkretnih nalogah, tako na pr. o vaški ureditvi, napajališčih, raznih kanalizacijah, popraviljanju vaških poti, na zborih volivcev rešujejo vse vaše probleme. Zanimajo pa se tudi za vse ostale probleme našega celotnega gospo-

prece pasivne in bi tako ustvarili večjo gospodarsko enoto, ki bi v njej laže reševali gospodarske probleme teh vasi. Kasneje bo prišlo verjetno še do združitve tudi premske občine. Bistriška občina bi bila na ta način precej obsežna. Pogoji za uspešen razvoj te občinske skupnosti pa bi bili še boljši, če bi uspeli regulirati reko Reko, ker bi s tem pridobili lep kos prvovrstnega zemljišča, ki bi ga predvsem rabili za vrtnarstvo glede na velikansko potrošnjo takih pridelkov na Reki.

»Tovariš predsednik, bi nam povedali kaj o gospodarskem razvoju v občini, ker že omenjate, da je občina bogata in da bi lahko še bolj izkoristili vse možnosti za njen gospodarski razvoj? Morda bi bilo najbolje, da začnemo kar pri industriji, ker je ta prav v Bistrici še kar razvita.

»Če primerjamo industrijo s predvojnimi stanjem, opazimo občuten napredek, ni pa veliko nove industrije. Na novo je začela obratovati samo tovarna lesenitnih plošč. Razni obrati, ki so bili tudi pred vojno v pogonu, so se preusmerili v glavnem v lesnopredelovalno industrijo. V perspektivi se bo naša industrija še bolj usmerila v proizvodnjo končnih izdelkov. Čeprav ima naš gozd še precej lesne mase, ga ne smemo izkoriščati toliko, da bi se nam to poznalo. Poleg tega bomo pri proizvodnji končnih izdelkov v lesni industriji lahko zaposlili neprimerno več domače delovne sile. Tako je že obrat tovarne Javor začel s proiz-

Spomenik padlim borcem v Ilirski Bistrici

V težkih dneh borbe se je krepila zavest in moč primorskih žena

Danes je Stjak mirna vasica, ki se z vrha hriba razgleduje po Vipavski dolini. Med vojno pa je bilo tam zelo živhalno, posebno 2. in 3. februarja 1944, ko je imela Slovenska protifašistična ženska zveza za Primorsko svojo prvo pokrajinsko konferenco. Tudi sicer je bilo na Stjaku razgibano življenje, saj je predstavljal majhno osvobodeno ozemlje, kamor so hodile na kratek oddih partizanske edince, vipavsko vojno področje pa je imelo tam svoje delavnice in nekaj časa tudi sodišče. Doživeli so tudi borbe in težke dni vpadov Italijanov, Nemcev in četnikov. Ljudje v teh krajih so bili zavedni in borbeni, dosledni in vestno so izpolnjevali zaupane jim naloge. Skoraj bi lahko rekli, da je bil vsak tam živeči človek del naše skupne velike borbe.

Najhujše dni so doživeli vaščani Stjaka in okoljskih vasi 16. maja 1943. Fašisti so hoteli uničiti partizanski oddelke, ki je tabornil v bližini Ravenj. Zlovesče so približni tanki in kamioni, zašlislalo se je streljanje iz pušk in strojnic, vpitje ranjenecov. Ko je tema zagrnila dolino, je vse potihnilo, partizani so se zaradi velike premoci fašistov umaknili. Kljub temu pa so imeli fašisti več mrtvih in zato so se znešli nad civilnim prebivalstvom. Lotili so se barbarskega počenja, ki so ga zmogli le oni — poizgajani vasi in streljanja talcev. Popolnoma so požgali Ravne, Selo in Gradišče, deloma Poljane, Razgure in Trebižane. Med moškimi so zbrali 12 talcev, ki so jih naložili na oklopni avto in odpeljali v sotesko Raše, kjer so jih ustrelili.

Koliko so žrtvovali, da se rešijo fašističnega jarma in dosežejo prikljušitev k Jugoslaviji, nam kažejo statistični podatki, ki so jih dali tudi mednarodni komisiji za Juljsko krajino in Trst: borci v NOV 103, padli v NOV 21, padli kot talci 15, internirani v Nemčiji 12, v italijanskih ječah 36, ubita od Nemcev 2, umrli v internaciji 1, v kazenskem bataljonu 82, požganih domov 39. Danes so sledovi teh težkih časov in vprašanj zabrisani. Po osvoboditvi so se ljudje vrnili iz vojske, zaporov in internacije, zgradili so nove domove, dobili so elektriko in si ustvarjali boljše življenjske pogoje iz dneva v dan.

PRVA POKRAJINSKA KONFERENCA SPZZ ZA PRIMORSKO

Največji dogodek za Stjak je bila prav gotovo prva konferenca SPZZ, dne 2. in 3. februarja 1944. Ta konferenca je bila tudi izreden dogodek za vse primorske žene, ki so prišle sem s Krasa in Istre, Brkinov in Pivke, s tolminskih, bovskih in cerkljanskih hribov, z Brd in Slovenske Benečije — skratka z vseh predelov Slovenskega Primorja. Majhna in prijazna vasica Stjak je sprejela drage gostje — najzavlednejše slovenske žene in matere, ki so dale svojemu narodu največ, kar so mu mogle dati: kri svoje krvi. Od blizu in daleč je prihitelo okrog 200 delegatki, ki so skupaj preživele dva dni dela in nočev, velikih doživljajev in nepozabnega borbenega navdušenja.

Sestale so se žene, ki so verovale v mnogo pravične stvari tudi v najtežjih dneh, čvrsto so si stisnile ob svidenju roke in objubile, da bodo nadaljevale svojo začrtno pot. »Skrozi zasmežene in skoraj neprehodne hribe sem se prebijala, mimo sovraških bunkerjev in zased,« je govorila tovarišica s severozahodnega predela.

»Po vodi sem bredla, skozi obroče sem se prebijala, obšla bunkerje in zasede, toda prišla sem,« je poročala druga.

Skoraj nisem mogla priti pravočasno, padle smo v zasedo, Nemci so ujeli ranjeno tovarišico,« so poročale.

Nobenih prevoznih sredstev niso

imele, potovale so od kurirske postaje do kurirske postaje, niti ve dele niso, kam jih pelje pot. Toda vse so vedele, da gredo na konferenco, ki bo važen mejnik v njihovem delu in imela so silno borbeno voljo in bilo deležne toplega sprejema prijaznih primorskih vasi in zabornih kongres čudovito uspel. Na njem je prišla do izraza vsa veličina primorske žene, ki je v borbi za svobodo našla svojo novo podobno in pokazala zrelost, ki je marsikomu ki tega ni poznal, zdela skoraj neverjetna.

Prvi kongres primorskih antifašistk je bil krona njihovega dotodanjega dela in kako vesele so bile, da se lahko dva dni svobodno gibljejo in govorijo ter da zborujejo v lepo okrašeni dvorani.

PRVI DAN KONGRESA

Delegatke in zastopnice SPZZ iz bližnjih in dalehnj vasi so do zadnjega kotička napolnile prostorno dvorano, ki je bila okrašena z zelenjem, med katerim so se prepletali trakovi slovenske trobojnice. Na pročelju je bila slovenska in jugoslovska zastava ter slika našega maršala in voditelja tovariša Tita. Po stenah si lahko bral napise: Zivel tovarši Tito, Zivela SPZZ, Zivela naša nova vlada, Ziveli naši partizani in podobno.

Ob deseti uri so žene pričele zborovanje. Mnogo ljudi ni ostalo zunaj, ker v dvorani ni bilo več prostora. Predstavniki vojske so razvili zastavo in po dvorani je močno in slovesno zadonel: Naprej zastava Slave. Solze sreče in zmagoslavja je izvajljala ženam slovenska pesem, ki je več kot dvajset let ni smela glasno preko njihovih ustnic.

Nato je članica pokrajinske od-

Tovarišica Angelca Ocepkovala je izročila vsem zborovalkam pozdrave glavnega odbora SPZZ in borbe vse pozdrave žena iz Jugoslavije. »Prepričana sem,« je rekla tov. Angelca med drugim, »da dobro veste, da ne bodo prinesli svobode Primorski ne Nemci in ne domobranci. Vaša božična akcija, pri kateri ste nabrale 20.000 paketov za našo vojsko, zgovorno priča o veliki ljubezni, ki jo gojite do naše vojske. Danes ste prvič v zgodovini slovenskega naroda enakopravne, same odločate o svoji usodi.« je zaključila njen referat.

Nato je zborovalke pozdravil tov. Vilfan, ki je poudaril vlogo žene v narodnoosvobodilnem boju in prinesel predloge in nasvete za nadaljnje delo. Povedal jim je o stanju na frontah, o prvih obrih svobode, ki je že na vidiku, in o sklepih AVNOJ, ki je postavil novo vlado, ki ji načeluje maršal Tito. Zbrane ovacije »Ti-to, Ti-to« se dolgo niso polegle. »Begunska vlada je organizirala bratomorno vojno in pomaga okupatorju, zato v našo novo Jugoslavijo nima pristopa. Prevzele boste podpisno akcijo in vstopile v vsako hišo. Zavedati se morate, da ste enakopravne v borbi, zato prevzemite odgovornost v javnem življenju. Pomagale nam boste streti tistega, ki vas tlači 25 let, tistega, ki vas je zapostavljal in izrabljal vse življenje.« Njegove besede so našle pot v srca, vzdiklanje se dolgo ni poleglo.

V imenu mladine je zborovanje žena pozdravil š. tov. Damjan. Počelila je slovensko mater, ki je vzgojila take otroke, da z lahkoto prenašajo žrtve, ki jih terja naša borba in ki so pomagali podreti tihlo fašistično stavbo.

Sledila je razprava, ki je bila nad-

reklja: »Dva sinova sta mi že padla. Imam še enega, ki je tudi partizan. Za padlimi sinovi ne žaluje, ker sta padla kot bora in junaka za svobodo.« In zopet drugo so obsojale begunsko vlado in kralja Petra, ki je izdajalsko in strahopetno pobegnil.

Po razpravi so poslale zborovalke pozdravne brzjavke, nato, pa izvolele pokrajinski odbor SPZZ.

DRUGI DEL KONFERENCE

Ob tri četrt na dve so žene nadaljevale zborovanje. Politični referat je imela tov. Angelca Ocepkovala. »Žena se bori kot borka, bolničarka in politična delavka ob rami svojega moškega tovariša in postaja z njim enakopravna. Leta 1941 sta bili pred nami dve poti: pot časti in pot hlapčevstva. Izbrali smo prvo,« je rekla med drugim. Orisala jim je našo borbo, nastanek partizanskih edinic, ki so zrasle v močno narodnoosvobodilno vojsko. Pripravljala je zborovalkam o prvi konferenci SPZZ Slovenije, ki je bila leta 1943 v Dobruhi na Dolenjskem. Podala je kratko in jasno sliko o delu naše vlade AVNOJ.

Tovarišice so sledile referatu z največjim zanimanjem. Tišino so

Zora Rupena - Katja, prva sekretarka PO SPZZ za Primorsko

prekinjali le vzkliki in ovacije. K razpravi, ki je sledila, se je oglasilo 28 tovarišic. Prva je spregovorila matjunakinja: »Tudi jaz sem mati treh partizanov. Dva sta mi že padla. Naše bo matere, ki bi dala svojega sina našim sovražnikom.« Oglasile so se tudi druge, vse, kar so povedale, je bilo stvarno, in življenjsko. »Sedem otrok imam,« je rekla tovarišica s Krasa, »vse sem dala na razpolago naši vojski. Tudi svojega mladoletnega sina.« Stara kmečka žena je rekla, da nočemo ne Lahov, ne Nemcev, ne bele garde, ampak hočemo naše partizane. »Zivela naša mati,« je zadonel po dvorani. So glasno so sklenile, da morajo vsi moški v partizane, žene pa bodo domove prevzele vse delo, gospodarsko in politično, na svoje rane.

Sledile so volitve. Izvoljen je bil ves dotedanji iniciativni odbor, za častno članico je bila izvoljena tudi naša splošno željo mati-junakinja. Ob zaključku so zborovalke vzdikale tov. Titu, da je njegovo ime odmevalo od vseh strani. S pesmijo »Naprej zastava Slave« so se zborovalke razile.

KULTURNI DEL SPOREDA

Zvečer je bil kulturni del sporeda, ki so ga pripravile same tovarišice. Na sporedu so bile deklaracije, ple-

V Pekrajinskem odboru SPZZ za Primorsko, ki je bil izvoljen dne 2. febr. 1944, so tovarišice: tajništvo: tajnica tov. Katja, Dama, Najda in Anica. Članice: tovarišice Orna - Brkini, Spela - Trst, Tanja - Ajdovščina, Nataša, Snežnica, Tatjana - Tolmin, Planinka - Benečija, Ksenja - Pivka, Dama junakinja in Drava - Pivka, Nuša - Kras. Najzadnje bodo vključene tovarišice iz okrožja, ki se niso zborovale udeležile.

Sort fašizmu - svobodo narodu! Za Pokrajinski odbor SPZZ za Primorsko: tajnica: Na položaju dne 8.II.44. Faksimile spremnega pisma Katjinega referata o delu pokrajinskega odbora SPZZ in poročil o prvi pokrajinski konferenci na Stjaku

Spominska plošča padlim talcem v Raši pod Stjakom

si in zborne recitacije. Tovarišice s pivskega okrožja so s simbolično zorno recitacijo »Nabrusimo kose« prikazale povezanost delavca in kmeta v skupni borbi. Prav presenitelja pa so s plesom »Federationa Jugoslavija«, kjer je vsaka plesalka v narodni noši predstavljala eno izmed naših republik. Neizbrisno je ostala vsem v spominu tovarišica iz Trsta, ki je v prekrasnih narodni noši deklarirala Gregorčičev »Naš narodni dom«. Po dolgih letih se je sprostila slovenska beseda, plaval po dvorani in trkala na vsa srca. Mešani brat ajdovskega okrožja je brezhibno odpel venček narodnih pesmi, tovariš pa so uprizorili drugo sliko Cankarjevega »Hlapca Jerneja«. Tovarišice s Krasa je z mehkim glasom zapela pesem »Slovenka sem«, dve Trščanki pa »Tema noč se je storila« in »Mi smo ubežniki, mi smo izgnanci«. Deklamirale so tudi Gregorčičevo »V pepelnici noči« in Askerčev »Mi vstajamo«. Program je zaključil samospjev tovarišice s Tolminskega »Sonja«. Celoten spored ni bil samo dokaz delavnosti žene in njihove želje po slovenski sededi, bil je tudi dokaz, da se fašizem, ki je tod gospodril dolgi 25 let, ni dotaknil srca primorske žene.

DRUGI DAN KONFERENCE

Dne 3. februarja je se razmesla vest, da gredo proti Stjaku Nemci. Zagledalo so jih izvidnice južno-pri-morskega odreda, ki je ščitil konferenco. Vsi gostje na Stjaku so se takoj umaknili na varno, prebivalci so počistili dvorano, kjer je bilo zborovanje, pospravili so po hišah, kjer so delegatke kuhale in kjer so spale, v pičli uri ni bilo nikjer več poznati, da je bila tu pred kratkim navdušena in zavedna množica, ki je odnesla s konference močeno vtise. Stjak si je zopet nadel svoj vsakdanji videz. Dokler pa je še trajala konferenca, so vsi zvedeli veselo novico o uspehi partizanskih akcij med Komnom in Riherberkom.

SKLEPI IN SADOVI KONFERENCE

Takrat v času konference na Stjaku, se je vsa Primorska pripravljala na mnogo težkih nalog: na popolno mobilizacijo, na prve volitve v odbore ljudske oblasti, na ljudsko posojilo, na ustanavljanje slovenskih partizanskih sol, knjižnic in pevskih zborov. O vseh teh nalogah so razpravljale žene, ki jim je bil do pred kratkim delokrog odnevan na gospodinjstvo in na delo na kmetiji. Najboljši uspeh konference pa je bilo prosvedno delo žena, ki se je potem tako zelo razvelo po vsej Primorski.

Žene so dokazale, da jih je NOB dvignila in postavila na mesto, ki jim pripada, saj so sklepale o vseh gospodarskih in političnih vprašanjih z neverjetno zrelostjo. Pokazale so

da so vredne zaupanja in sposobne doprinesiti velik delež k naši borbi in bodoči izgradnji nove socialistične domovine.

Angelca Ocep je imela na štajski konferenci politični referat

KRATKA ANALIZA DELA ženske organizacije v Brkinih

Ze v drugi polovici 1941. leta, ko se je pričelo osvobodilno gibanje tudi v Brkinih, imamo že prve tovarišice, ki pomagajo ilegalno, kot so n. pr. sest. Maslove in druge. V začetku 1942. leta je osvobodilno gibanje zajelo vse Brkine. Že med prvimi simpatizerji OF imamo vopovsd vključene tudi žene, ki seveda pomagajo materialno pri zbiranju hrane, prenašanju literature, posebno pa pri kurirski službi.

Po vse večjem razmahu osvobodilnega gibanja so Italijani pričeli z aretacijami. Posebno mnogo so odpejali moških v specialne bataljone in so tako veze med vasi držale brkinske žene. Organizacija OF v Brkinih zajela 1942. leta sleherno vas in, če ne moremo govoriti o organizaciji AFŽ, je že 1942. leta ogromno žena vključenih v OF. Po vaseh so že postavljeni odbori OF in v vseh odborih je precej tudi žena. Vse več in več žena se vključuje v OF, kjer pomagajo materialno. Posebno pa so se žene pokazale pri širjenju literature OF ter pri dobivanju novih simpatizerjev.

Ko je v jeseni 1942. leta prišel v Brkine tov. Rudi Brkine (Mahnčič), je politično delo v Brkinih dobilo res pravi polet. Po vaseh so bili množični sestanki, na katerih je tovariš Brkine podrobno obrazložil pomen OF in NOB. On je vključil v aktivno delo OF mnogo žena, puštil je bil okrožni odbor OF, kjer je bila tudi že vključena ena žena, prav tako je bilo v vaskih in rajonskih odborih, v katerih je veliko število tovarišic, mnoge so sekretarice vaskih in rajonskih odborov OF. Dobro se spominjam, da je tovariš Brkine večkrat rekel, da ni nikoli verjel, da se bo v Brkinih toliko žena vključilo v delo OF ter da so zelo vestne in aktivne pri izvrševanju zadanih jim nalog. V jeseni 1942. leta že zaboležimo, da so bile med prvimi sprejete v KP tudi tovarišice. Vse bolj in bolj se žene v Brkinih vključujejo v OF ter razumejo pomen borbe, kar se

RAZVOJ ORGANIZACIJE AFŽ v Slovenski Istri

Tovarišica Drole Milka, doma iz Rakulka pri Postojni, sedaj bivajoča v Sežani, pravi, ji tudi Milka iz Istre, pripoveduje o razvoju organizacije žena v Slovenski Istri takole:

Ob kapitulaciji Italije sem se vrnila iz fašističnih zaporov. Že po nekaj dneh sva se srečali na relesni stanici P 3 s tovarišico Katjo Rupena, prvo organizatorko AFŽ na Primorskem. Povedala mi je, da moram iti na politično delo — organizat žene v organizacijo AFŽ v takrat na novo osvojenem Istrsko okrožje. Kot 22-letno dekle sem se zdelo, da ne bom kos zadani nalogi: mislila sem si, kako bom jaz, žena-materam na vasi, ki imajo gotovo več izkušenj, priporočevala, da je organizacija potrebna, da je skupno delo učinkovitejše in uspešnejše. Nisem veliko pomislila, zavedala sem se, da moram postavljeno naloge izvršiti, saj je pred mene postavila Partija, tista Partija, ki je povežala vse jugoslovansko ljudstvo v enoten boj proti skupnemu sovražniku. Krvoločno pest okupatorja so se prav posebno občutili ti kraji v 25 letih zasužnjevanja.

Šla sem. Ni mi bilo žal. Hodila sem od vasi do vasi po Istri, orga-

nizirala žene v organizacijo AFŽ in kaj kmalu žela uspehe. Kmalu sem vedela za vse stezice, ki so vodile v vasi k mojim ženam. Videla sem, koliko poštenosti in delavnosti je v teh preprosti istrskih ženah, Společka so bile nekoliko nezaupljive, skrivale so ena pred drugo, če je katera napravila kaj za partizane, a kmalu so odvrle od sebe to nezaupljivost, ko so videle, da je večji uspeh v organiziranem delu. Množično so se vključevale v organizacijo AFŽ in redno prihajale na sestanke, kjer smo se pogovorile o vseh političnih in gospodarskih vprašanjih vasi. Kajti žena na vasi je morala biti obenem tudi gospodar, saj so po večini bili možje in sinovi v vrstah partizanov, ali pa jih fašistični zločinci odvedli v svoja taborišča. Razumljivo, da od začitka ni šlo vse gladko. Kaj čudno se je zdelo ženi, ko je bila prvič na sestanku, morda celo izvoljena v odbor, da sme tudi ona nekaj povedati ali predlagati. Toda, kmalu so postale samozavestnejše, zavedale se, da tudi one prinašajo prav tako velik delež v skupni borbi, čeprav so bile vse do tedaj zapostavljene v javnem in političnem življenju. Pojasnjevala sem jim, da je potrebno o sestankih voditi evidenco. Skrbno so mi potem pošiljale zapisnike o svojih sestankih na določeno mesto. In ko sem videla, s kakšno ljubeznijo in poštvalnostjo so žene izvrševale zadane naloge, iskreno povem, da mi je po-

stala organizacija AFŽ od vseh najbolj pri srcu. Moj teren je bil kaj obsežen. Saj se je Istrsko okrožje raztezalo od Sočine preko Pogorja — Buzeta — Iopolovca — Šmarj — Izole — Kopra — Škofij — Boljuna — Socerba — Beke — Petrinj — nazaj do Klanca. Precejšen del tega področja spada sedaj pod Tržaško ozemlje. Organizacija sem terenske odbore AFŽ po vaseh in jih povezovala v rajonske odbore AFŽ. Po potrebi sem sklicevala rajonske odbore AFŽ, da smo preko teh članic prenesle naloge na terenske odbore in od tu na žene same.

Prvi odbor AFŽ je organiziral tov. Katja Rupena v vasi Gabrovica v Istri, in sicer v prvih mesecih po zlomu Italije. Prva tajnica je bila Krašovec Jožeta, članice pa Krmec Marija, Borut Angela in Ivancič Lucija.

Januarja 1944 je bil organiziran terenski odbor AFŽ v vasi Trsek, kjer je v začetku vršila vse posle tajnica Kozlovič Vida, pozneje pa je bilo postavljenih v terenski odbor še nekaj članic.

Februarja 1944 je bil postavljen terenski odbor AFŽ v vasi Kubed. Prva tajnica je bila Vidali Zorija, članice pa Udovič Karolina, Jakomin Romana, Udovič Marija in še nekatere druge, za katere nimam podatkov.

Januarja 1944 je bil organiziran tudi terenski odbor AFŽ v vasi Bezovica, prva tajnica je bila Gajna Marija, članica pa Ogrin Marija. Februarja 1944 je bil organiziran terenski odbor AFŽ v vasi Krmica. Prva tajnica je bila Rodela Dragica, članice pa Montanič Angela, Jenko Emilija, Kocjančič Justina.

Aprila 1944 je bil organiziran terenski odbor AFŽ v vasi Rakitovec. Prva tajnica je bila Rožac Marija, članice pa Žigante Marija, Rožac Karla in Žigante Jolanda.

Aprila 1944 je bil organiziran terenski odbor AFŽ tudi v vasi Zazid. Prva tajnica je bila Pečar Antonija, članice pa Rožac Marija in Marsetič Karolina.

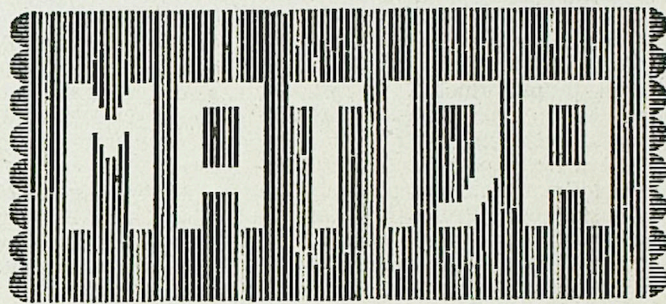
Aprila 1944 je bil organiziran terenski odbor AFŽ tudi v vasi Kozlovič. Prva tajnica je bila Lovrečič Marija, članica pa Bučar Viktorija in Lovrečič Francka.

Maja 1944 je bil ustanovljen terenski odbor AFŽ v vasi Beli kamen — Poletiči. Prva tajnica je bila Rakar Ana, članice pa Franca Karmela, Franca Roza in Tuljak Stefanija.

Julija 1944 je bil ustanovljen terenski odbor AFŽ v vasi Podpeč. (Nadaljevanje na 9. strani)

NAŠ NAGRADNI NATEČAJ

Po navadi je Matija vstajal zelo zgodaj; poleti je ob treh, kajti mučila ga je nespečnost. Ko si je nabasal na rame najnujnejše stvari in vzel nekaj kave v termovko, je stopil dol do morja in vrgel stvari na barko. Tako je storil tudi tisto poletno jutro, ki je bilo tako čisto, kot da bi ga dež spral ponoči. Breg se je že kazal s svojimi zelenimi vinogradi in cipresami, ki so rasle kar povprek po stmi rebri nad portičem, in njegova kočica, ki je stala skrita tam v bregu, se je na levi strani rumeno zasvetila, ko je iznad Kontovelja pokukalo prvo sonce. On pa je zri daleč na morje, na veliko sinjo ponjavo, ki je bila podobna razliti svetlobi, in tam daleč, proti jugu, so se pokazali medli obrisi istrske obale, piranski stolp pa se je že svetil v rumenem soju. Rad je gledal to sliko, ni se mu zdelala emolična, čeprav je vsak dan gledal vanjo. Vedno je odkril na njej kraj novega in počutil se je zadovoljnega in tudi čas mu je hitreje minil. Imel je že sedemdeset let, pa ven-

dar se je počutil še mladega in čilega. Leta ga niso zjedla in še vedno si je upal sam na morje, pa tudi svoj vinograd v bregu si je sam obdelal; kadar pa je prišel v družbo mladih, se mu je obraz razglednil od zadovoljstva, zdelo se mu je, da je tudi sam še tako mlad in da je bilo komaj večer, ko je ponečeval. Pa ni bilo tako, moralo je biti, ker si je tako dopovedoval.

Ko je odvezal barko in odvezal, je občutil neko olajšanje in vesla so mu lahkončno odrivala vodo, da je barka drsela po vodi kot list. Ni šel dosti daleč, nekaj več kot kilometer od obale. Vedel je, kam bo vrgel trnek in kje bo največ ujel. Poznal je kraj, kjer so čeri bile skrite nizko pod vodno površino in kjer so se skrivale ribe, in tjakaj je hodil vedno lovit, kajti po dveh urah je že prislizlil dan. Z eno roko je ponavadi lahkončno veslal, da je barka le počasni drsela približno v vedno istem krogu, z druge pa je držal vabo. To pa vse tako nagonsko, da se je lahko prepustil svojim mislim ali pa se zazl v breg, kjer je stala na samem med cipresami in brtami njegova kočica. Poznal je zemljo in morje, vzrasel je z njima in ni se bal ne kraških skal in niti morskih globočin. Kadar so ribe počuale za vabo, se je zbudil iz svojih misli in napeto pričakoval, če se bo katera ujela. Včasih jih je videl, kajti morje je bilo ponavadi kristalno in morskno dno je bilo gotovo pod njegovimi očmi in neovršljiv je bil, če mu je katera ušla, ko je spoznala zanko.

Tisto jutro se mu je pripetila neljuba nesreča. Niti sam ni vedel, kako se je znešel v vodo. Slisal je vpitje in šum in potem se mu je barka prevrnila. Neprizakovano je čofnil v vodo in roke so mu nagonsko pomagale, da je ostal na površini in čim se je zavedel, za kaj gre, je videl, kako je pred njim v temo rezal valove večji ribiški čoln. Bilo je še zgodnje jutro in on je lovil brez luči, čeprav je sonce že ozarilo daljne vrhove. Čoln se ni ustavil, najbrž ga niso videli, on pa je bil ves v vodi in čoln mu je bil prevrnjen. Skušal je zavpiti, pa ga niso slisali in tako je ostal sam sredi morja. Sprva se mu ni zdelo tako hudo, le klet je nase, da se je tako neumno zapolil s svojimi mislimi, in čolnarje, ki so ga prevrnili. Mislil je, da ga bo že kdo opazil, saj so ponavadi vedno krizarili ob obali poljskih čolnov, pa ga ni nihče opazil, in jelo mu je postajati mrazlo. Slekli si je vrhnjo obleko in se oprjel za prevrnjeni čoln in ga skušal počasi porivati proti bregu, a breg se mu je zdel tako daleč, nedosegljiv. Mraz ga je vse bolj tresel in niti pri najboljših močeh ni bil, kakor si je vedno mislil. Po kavi niti ni mogel biti. Nekako strah ga je začelo postajati, a sam sebi si ni hotel verjeti, a kadar je pogledal v vodo, se mu je zdelo sovražna in nevarna. Čeprav se je že videlo dno, mu je tisto pisano migotanje vtilvalo nek strah pred neznanim, bat se je, da bi morda moral leči na dno med alge, in začel je razmišljati o sebi in o smrti. Tudi prej je večkrat o tem mislil, pa si je kmalu izbil iz glave, a niti tako strašno se mu ni zdelo. Sedaj pa ga so zapuščale je moči in vedel je, da ga bo konec, če ne zdazi, in vedel je tudi, da bo težko zdrazil, da se njegovih nog prijemlje krč in da ga telo ne uboga. Pred njim pa, samo nekaj sto metrov, je breg in njegova hiša v zeleni brežini. Do brega mora priti, toliko moči bo ji zbral, in jeza je bil, ker ni bilo nikogar v bližini, da bi ga videl, moči pa ni imel, da bi klical. Za hip je pomislil, da bi bilo bolje, da pusti barko, ki mu je bila dvojno breme, in da prosto zaplava proti obali, pa se je premislil. Barka mu je postala rešitev, kajti dokler se bo zanjio držal, je gotov, da bo zdrazil, čeprav je ni mogel obrniti na pravo stran, ker ga nogo niso mnogo ubogale in ne bi uspel splovati, čeprav mu je manjkalo samo nekaj sto metrov. In porival se je tako, metjal za metrom, z veliko muko, in čudno se mu je zdelo, da ga obliva znoj; pravi znoj, kajti čoln je, kako ga zapuščata telesna toplota in mu je vse bolj mrazlo, da je ves drgetal od mrazice. Uspeš je priti na sto metrov od portiča in bil je tako slab, da niti usten ni mogel oprčiti, da bi zaklical na pomoč, čeprav je videl druge ribiče, ki so se pripravljali na lov. Začel je omedlevali in bil gotov, da je z njim končano, če ga niso videli. Hotel pa je še živeti, življenje se mu je zdelo v tem trenutku največ. Pred očmi so mu prihajali neštet priozori iz mladosti, ki so se odvijali s strahovito naglico, da jim sam ni mogel slediti, vse se mu je zdelo zmešano, toda ena stvar mu je izhajala iz tega — življenje. Naprej pa ni mogel, utegnil je še slisati, kako so rekli v bližini:

»Glej strelco, to pa je Matija! Hitro...!«

Zbudil se je komaj opolne v svoji koči in sonce je sijalo skozi okno, zrak je bil soparen in gost. Iz vinograda je dišalo in tudi ciprese so širile svoj opojni vonj. Matija ni niti vedel, kaj je z njim zgodilo. Zdelo se mu je, da je imel le hude, hude sanje. Pri njem ni bilo nikogar, po-

(Nadaljevanje na 8. strani)

„Brez tretjega“ v koprskem gledališču

Koprsko občinstvo je preteklo sredo pozdravilo že sedmo premiero koprškega gledališča v letošnji sezoni. Tokrat smo gledali dramo v treh dejanjih »Brez tretjega« hrvatskega pisatelja Milana Begovića.

Repertoar slovenskega gledališča v Kopru v letošnji sezoni je vseboval v glavnem le lažja dramska dela, predvsem komedije in ljudske igre. Zato smo bili nemalo presenečeni, ko smo izvedeli, da nam bo gledališče tokrat predstavilo Milana Begovića. Ta znani hrvatski pisatelj, čigar dela so igrali poleg vseh jugoslovanskih tudi skoraj vsi svetovni odri v Evropi in Ameriki, je napisal celo vrsto težkih, psiholoških dram. Tematika njegovih dram je materinstvo, patriotizem, spolnost, sila podzavesti v človekovem doživljanju.

»Brez tretjega« je konverzacijsko-psihološka drama in vsebuje problem ljubosumnosti. Profesor matematike Marko Barić se po osmih letih ruskega ujetništva po prvi svetovni vojni vrne k svoji ženi v Zagreb. Nekateri dogodki ob njegovem prihodu domov pa mu dajo slutiti, da mu žena ni več zvesta, da ga je varala. Na tej močvirni ljubosumnosti je Begović zasnoval svojo dramo »Brez tretjega«.

Brez vsakih zunanjih odskih efektov, (kot jih je bilo polno pri vsebinsko približno enaki Freljehovi drami »Vrnili se jek«), a vseskozi močno notranje doživljanje, razdvojenost, čustvenost in malo pretirana ljubosumnost, to so odlike te težke drame. Ker pa nam vse dejanje na odru posredujejo le dva človeka, mož Marko Barić in njegova žena

Giga, zahteva ta drama od obeh igralcev in režiserja veliko študija, poglobitve in seveda dosti odrskega znanja.

To težko psihološko-konverzacijsko dramo je za oder pripravila Majda Skrbinkova in je bil to tudi njen režiserski debut v gledališču. Popoln uspeh predstave je pokazal, da se je Skrbinkova resno poglobila in do potankosti preštudirala vsak detajl drame.

Dogajanje na odru se je odvijalo brezhibno v, lahko rečemo, do sekunde preračunanim tempu. Iz obeh igralcev, Janeza Klasince in Marge Filčeve, je znala režiserka izvesti maksimum tako, da sta zares lahko ustvarila tisto moreče vzdusje, ki je bilo potrebno in ki je gledalca držalo v napetosti od začetka do konca. Režiserski debut Majde Skrbinkove je popolnoma uspel.

V vlogi Gige in Marka sta tolmačila Marga Filčeva in Janez Klasinc. Ta izredno težka drama daje igralcema velike možnosti, da pokažeta vse sposobnosti. Filčeva in Klasinc sta v tej premieri to tudi dokazala: svoji vlogi sta odigrala — brez pretiravanja — odlično. Filčeva je pokazala v svoji vlogi toliko čustvenosti in toplote ter — v tretjem dejanju — tak preobrat, ko zasožraži Marka, da je prav gotovo ustvarila najboljši lik v svoji gledališki karieri. Janez Klasinc je imel — zaradi svoje mladosti — še težje delo od Filčeve. Ljubosumnost, sentimentalnost, okrutnost in bru-

talnost so v njegovi igri prišle do popolnega izraza. Poleg tega pa je odlično obvladal odrski prostor. Igra Marge Filčeve in Janeza Klasince je bila v posameznih situacijah tako pretresljivo doživljiva, dogajanje in mojstrsko zaigrana, da jima moramo zares od srca čestitati.

Veliko je doprinesla k uspehu predstave tudi izredno lepo pripravljena scena, ki jo je s pomočjo gledališkega kolektiva izdelal Janez Klasinc.

Ta sedma premiera je gotovo ena najuspešnejših stvaritev mladega koprškega gledališča in mu služi v čast. Koprsko občinstvo, ki se predstave žal ni udeležilo polnoštevilno, je režiserja in oba igralca na koncu nagradilo z dolgotrajnim aplavzom, z željo, da ga še razvesele s tako uspešnimi predstavami. Tugo

Kulturne vesti s Tržaškega

KONCERT KOMORNEGA ORKESTRA IZ LJUBLJANE

Glasbena Matica v Trstu je priredila 19. maja 1945 v Avditoriju svoj XI. koncert. Tokrat je bil na sporedu »Koncert komornega orkestra iz Ljubljane pod vodstvom dirigenta Karla Rupla. V prvem delu je orkester izvajal Correllija Sarabando, Gigo in Badinerie, Bachov Koncert za dve violini in godalni orkester v

Delavsko-prosvetna društva „SVOBODE“ se vedno bolj uveljavljajo

Tudi s Koprškega so odšli delegati iz posameznih Svobod na II. kongres Zveze delavskih prosvetnih društev, ki se je začel v soboto v Celju in se zaključil v nedeljo. Prav je, da se tudi mi nekoliko pomudimo ob tej priliki pri tem pomembnem kulturnem dogodku.

Leta 1952 so se samoiniciativno začela snovati med našim delavstvom, posebno v večjih industrijskih krajih prosvetna društva, ki so si nadela naslov »Svoboda« — po zgledu predvojnih takšnih delavskih društev, ki pa so se tedaj, v predaprilski Jugoslaviji, morala ilegalno uveljaviti in se boriti za pravico svojega obstanka. Razveseljivo je bilo to dejstvo, da pojav med našim delavstvom, da se je tudi v novi, socialistični stvarnosti zavedlo svojih nalog ter ni pozabilo na pomen, ki ga

je nekoč zavzemalo delavsko kulturno udejstvovanje v političnem življenju slovenskega ljudstva. Še daleč ni res, da bi takšna delavska prosvetna društva, kakor so se v najhujših razmerah predvojnega časa pojavila v naših proletarskih revirjih, danes v naši novi družbeni ureditvi ne imela nikakega pomena več in pravice do obstoja. Kulturno življenje na Slovenskem je v zadnjih letih včasih zavzemalo kaj čudne oblike. Imamo pojave čistih zapadnih kulturnih tokov, ki se skušajo uveljaviti, čeprav je jasno, da so to osamljeni slučaji in da nimajo nobene gospodarske ali politične osnove za svoj razvoj. Vendar se čujejo pogosto kritike na račun našega kulturnega življenja, češ, kako smo zdrknili na primitivno stopnjo in kako nimamo nobenih velikih kulturnih pojavov več. Res je, da tudi v kulturni dejavnosti — podobno kakor v gospodarstvu in drugod — šele iščemo primernih oblik dela. Res je, da tudi nimamo kakih izrazitih kulturnih pojavov. Treba pa je iskati uspehov naše kulturne revolucije drugod. Naše stremenje v zadnji letih ni šlo za doseganje izrednih viškov v posameznih kulturnih in drugih panogah javnega življenja, temveč se je razraščalo predvsem v širino. Naše revolucionarno geslo je bilo: Knjigo in izobrazbo najširšim ljudskim plastem.

In v kolikor smo izgubili iz vida ta cilj naše kulturne revolucije, skušajo prav nova delavska društva spet vnesti pravega duha in usmerjenosti v kulturno-prosvetno delovanje.

II. kongres Zveze delavsko-prosvetnih društev v Celju je skušal dati prikaz uspehov in napak v dosežanju dveletnega dela društev. Uspehi vsekakor niso majhni. Po številu ima danes Slovenija 131 Svobod. V njih so večidel zastopani delavci. Delo se vrši v igalskih družinah, v pevskih zborih, v predavanjih itd. Nekatere Svobode so organizirale posebne politične krožke, v katerih naj bi se člani izpopolnjevali v ideološkem študiju in obvladavanju težjih družbenih problemov.

Svobode bodo morale bolj paziti na ideološko čistost svojih programov in pri izbiri dramskih komedij, kar se je dostikrat omaloževalo. Treba je dvigniti predvsem kvaliteto nastopov — to je najaktualnejša naloga delavskih prosvetnih društev. Pritegniti moramo več mladine v aktivno udejstvovanje ter jo na tak način odtrgati od škodljivih zabavišč.

Skratka — Svobode morajo postati žarišča nove, resnične, delavske kulture.

H.

Ljubljansko mestno gledališče v Kopru in Piranu

Mestno gledališče iz Ljubljane nas je te dni spet obiskalo. V nedeljo so Ljubljančani gostovali v Piranu, v ponedeljek pa v koprskem gledališču. Obakrat so se nam predstavili s komedijo »13 jih bo« malo znanega francoskega dramatika Marc — Gilbert Sauvajona. Vsebinska komedija je v glavnem vračjevernost mlade ugodne pariške gospe Madelleine Villardierove. Na Silvestrov večer je namreč povabila k sebi na večerjo več svojih prijateljev in prijateljcev. Malo pred večerjo pa je ugotovila, da je povabljenih točno 13. Ker je v tej številki videla nesrečo, si je ves večer prizadevala, da bi spremenila to številko: zdaj je iskala novega gosta, zdaj se je hotela znebiti enega od tistih, ki so že bili zbrani v sprejemnici. Toda nikakor ni uspela. Če je eden prišel, je odšel drugi in obratno. Vedno jih je bilo trinajst.

Da pa zgodba ne bi bila dolgočasna, je pisatelj vanjo vpletel še drugo zapleteno zgodbo: prav na ta Silvestrov večer je prišla v hišo iz daljne ameriške dežele Santa Rosalina, tudi bivša ljubica Madelleinega moža in ga hoče odpeljati s seboj. Na koncu se seveda vse srečno konča. Publika in igralci so zadovoljni — da je že konec.

Komedija je precej povprečna, grajena na poceni humorju in efekatih. Razumljivo je, da iz nje niti režiser Jože Gale niti igralci niso mogli dosti napraviti. Še najbolj so ugajali France Prešernik, Alenka Svetelova in Janez Rohaček.

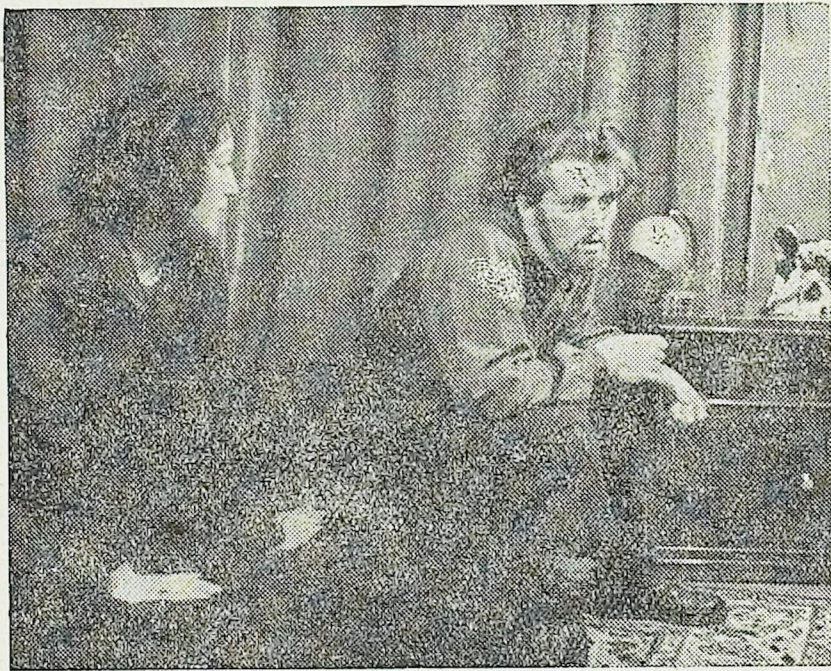
Tugo

Matija

(Nadaljevanje z 7. strani)

tem pe začutil spet tisti glas kot zjutraj in pred oknom je videl, kako se sušijo njegove mokre cunje in vedel je, da je bila resničnost. Hotel je vstati, pa je videl, da ni ma več moči, da se je v njem prelomilo, da ni več isti kot snoči. Čutil je, da se je mnogo postaral, bolj v enem dnevu kot celo življenje, in težko se mu je storilo. Gledal je ven na morje, ki se je tiho bleščalo pod bregom in se širilo do obzorja, videl je tam v daljavi piranski stolp in videl je bele jadrnice, kako so prešerno drsele po sinji gladini. Za hip je videl tudi samega sebe na svoji skromni barki, kakšno uspešno kljubuje morju, toda samo za hip, kajti začutil je, da ne bo mogel več na morje, in bilo mu je skoraj žal, ker ni utonil.

PH

Marga Filčeva (Giga) in Janez Klasinc (Marko) v Begovićevi drami »Brez tretjega«.

Veliko se piše, še več govori o pravilnosti ali nepravilnosti, ustreznosti ali neustreznosti naših krajevnih imen. Živimo na ozemlju, kjer je zaradi zgodovinskega razvoja, še bolj pa zaradi šovinističnega preimenovanja naših krajev od strani Italijanov, tukaj marsikatero krajevno ime nejasno, nerazumljivo, neizdelano ali pa sporno. Mnogo je že bilo razprav o tem, kako reševati imena na nesporno slovenskem ozemlju, ki so jim pa tuji v času svoje vladavine vtisnili pečat tujega zvoka in nam tujega, čisto posem nerazumljivega pomena. Kdaj in kako bomo po naše imenovali kraje, kakor so Ankar, Gorgo, Semedela, Valdoltra, pa tudi Izola, Koštabona, Portorož, — da smo označili samo majhen del imen krajev le koprškega okraja!

Vsekakor je problem krajevnega imenoslovja zlasti v Slovenskem Primorju in v Istri, marsikdaj prilično delikatnega značaja. Prav za to pa je potrebna ravno na tem področju — rekli bi — neka zavednost in zavestnost, neomahljivost, značajnost in doslednost. Vsega tega in še marsikaj drugega pa je v veliki meri manjkalo sestavljalcem »Avtobusnega voznega reda za Slovensko Primorje in Istro 1954«, ki ga je izdal Turistični biro v Ljubljani. Lična knjižica s prikupnimi platnicami, ki je izšla v nakladi 8000 izvodov, je imela za izdajatelja verjetno dober finančni efekt, ker ima poleg 14 strani voznih redov nič manj kot 34 strani oglasov, stane pa v preprosti izvod 25 din. Vse to je bilo treba povedati, da bo še bolj razumljiva vožnja vseh tistih, ki smo knjižico kupili in se na prvi pogled zgrozili ob zares strahotnih navakah v zapisu krajevnih imen.

Nekoliko o krajevnem imenoslovju

Predvsem se je treba vprašati, če je prav, da je v voznem redu tiskano Kopar namesto Koper. Če je napisano Rijeka in ne Reka, je to morda opravičljivo. Vsi mi pravimo sicer: Reka, na Reki, toda mesto leži dejansko na področju LRH in bodi tedaj, kot je natiskano v našem voznem redu: Rijeka. Toda Koper je za nas na vsak način napačno in se mora pravilno glasiliti: Koper.

Naselje v štanjelski občini se imenuje Čipi, Čipnje, ne pa Čiplje. Kačiče pri Divači so v voznem redu Kačiče, Kastelec pri Črnom kalu je nerodno imenovan Kaštelac. Namesto Klanec v (herpeljski občini) stoji v voznem redu pogrešno enkrat Klanci (str. 6, 7), enkrat pa Klanac (str. 8). V sežanski občini je lepa, starodavna vas Kazlje. Ljubljanski »Turistični biro« jo je spalil in jo naziva Kozlje.

Na II. strani nas pelje vozni red iz Divače skozi Lokve in Sežano. Naš tujsko prometni urad ne ve tega, on ne pozna tega kraja, ker ga imenuje Lokve. Na Slovenskem pa imamo Lokve pri Čepovanu, Lokve v črnomaljski občini in Lokve pri Dobrniču na Dolenjskem. Mišljeni kraj pri Divači pa niso Lokve, temveč je Lokve. Pri Materiji pa je vas Markovščina, ne: Markovčina, kakor je v voznem redu zgrešeno postavljeno.

Med Rižano in Črnim kalom je Mostičje. To staro ime je v ljudstvu domače. Pravimo: Na Mostičju, je pa tam zares most čez Rižano in se na Mostičju od ceste Rižana — Črni kal odcepi cesta za Kubeč in Buzet. V

voznem redu stoji trikrat pravilno označena avtobusna postaja: Mostičje. Enkrat pa je ta postaja neustrezno, neljudsko imenovana: Odcep na Buzet, drugič zopet: R. Buzet, pri čemer je neumljiva kratica R., če ona ne pomeni: razpotje ali razpotje, toda v tem primeru se človek začuden vpraša, zakaj ta neenotnost, ta zmedenost, da imenujejo namreč v istem voznem redu isti kraj enkrat Mostičje, enkrat Odcep na Buzet in enkrat pa Razpotje Buzet?

V občini Podgrad je vas Obrov. V voznem redu je napačno nazvana: Obrovo. Ob Soči so v voznem redu Prava kot Prave. Ta lepi naš kraj imenujejo tako tudi Italijani in Nemci. Vas Povir pri Sežani ima kaj lepo slovensko ime. Ime je pa oskrnjeno v voznem redu, ki piše: Pavir.

Zdaj pa Sečovelje, poznani in gosposdarsko velevažni kraj koprškega okraja! Po našem voznem redu kaže, da bo zaradi imena, ki naj ga ta kraj končno obdrži, še ni dobojevan. V uradnem listu, v upravnih listinah in sploh se je povsod že davno začelo dosledno pisati: Sečovelje. Naš vozni red rabi za ta kraj tale imena: enkrat Sečjole, večkrat Sičjole, nekajkrat Sičole in enkrat kar: Sicciole. Večje konfuznosti in neorientiranosti, si ni moči predstavljati na področju, ki ga tu obravnavamo. Dalje so v voznem redu Senadole v senožeški občini napačno imenovane Senodole, naselje Sv. Jernej v občini Portorož je enkrat pravilno zapisano Sv. Jer-

nej, štirikrat pa spakledano italijanski: Sv. Bartolj. Šared nad Izolo so imenovali samo z italijanskim nazivom: Saredo. Med Branico in Gočami ob cesti so Trebižani, ne Trebižane, kakor je v voznem redu napačno postavljeno, in pri Sežani je vas Žirje, a ne Žirje.

Kaj hočemo s tem, kar smo napisali, povedati? Nič drugega kot tole: Ne bodimo površni ali lahkomiselni, ko gre za to, da ohranimo našim krajevnim imenom njihovo pristno, slovensko lice. Saj je znano, da imamo slovenski narodi krajevno imenoslovje dosti izrazitejše, bogatejše in pestrejše, kot ga imajo drugi neslovenski narodi. Tudi problem krajevnega imenoslovja je za nas pomemben, važen. Najdemo pa žal prav na tem področju povsod še vedno remnogo napak in pomanjkljivosti. Saj smo že oni dan v Primorskem dnevniku brali (da omenimo samo ta primer), da so bile smuške tekme v »Camporosso v provinci Tarvisio«. Ta Camporosso pa so slovenske Zabnice pri Trbižu v kanalski dolini, ki je od pradednine slovenska. Druga tekma je bila po pisanju istega lista na »Monte Cannina«, to je pa naš slovenski Kanin, naš slovensko Rezijo in slovenskim Bovecem, prelepa gora, ki jo ob jasnem vremenu celo in čisto, kot nobeno drugo, vidimo prav iz Kopra. Moramo započeti boj proti grajanim nedostatom in nepravilnostim. Vozni red, o katerem smo pisali, naj izgine z našega tržišča in iz prometa!

RAZVOJ ORGANIZACIJE AFŽ V SLOVENSKI ISTRI

Spomini naših žena

(Nadaljevanje z 7. strani)
Prva tajnica je bila Bordon Marija, članici pa Bajt Ana in Primožič Angela.

Julija 1944 je bil ustanovljen terenski odbor AFŽ tudi v vasi Smokvica. Prva tajnica je bila Starec Marija, članice pa Babič Marija, Starec Ana, Starec Angela, Knez Karla, Knez Mirka, Karlovič Antonija, Babič Ana in Babič Karla.

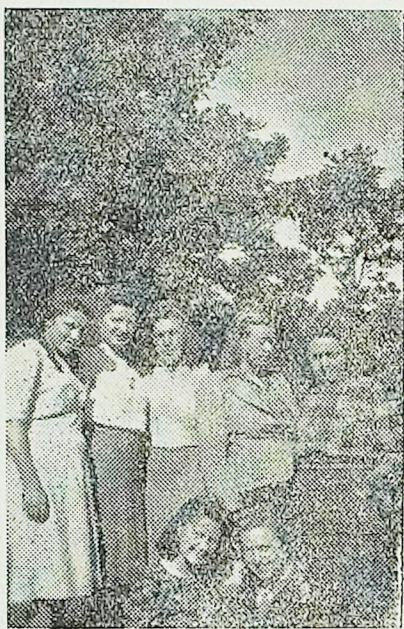
Julija 1944 je bil ustanovljen terenski odbor AFŽ tudi v vasi Butari—Šukljani. Prva tajnica je bila Šukljan Antonija.

Septembra 1944 je bil ustanovljen terenski odbor AFŽ za vas Dol. Prva tajnica je bila Kocjančič Marija, članici pa Franca Ana in Rihtar Ana.

September 1944 je bil ustanovljen tudi terenski odbor AFŽ v vasi Kortine. Prva tajnica je bila Starec Jožefa, članice pa Cah Marija, Primožič Mila, Kocjančič Marija in Kofaj Ana.

Se veliko je bilo terenskih odborov AFŽ v vsem predelu istrskega okrožja, za namam za ostale na razpolago podatkov in imen. Saj lahko rečem, da so bile žene organizirane v sleherni istrski vasi. Včasih sem prišla v vas že dopoldne, obvestila, da bo zvečer sestanek, nato pa pomagala tej ali oni ženi pri delu na polju. Nešteto krat se je zgodilo, da so prišle žene iz vasi na njivo ali v vinograd, kjer sem delala jaz. Pripovedovala sem jim zgodbe iz partizanskega življenja, o grozodejstvih, ki jih povzročajo fašisti nad poštenim slovenskim ljudstvom, o delu žena v sosednjih vaseh, budila v njih narodno zavest, vplivala jim borbenega duha. Zvečer pa smo se zbrale skupaj na sestanku, se pogovorile o vseh nalogah, tako političnih kot gospodarskih in si zadale sklepe. V začetku, ko žene še niso znale partizanskih pesmi, sem jim po končanem sestanku sama zapela »Črnolasko« ali »Nabrusimo kose«; niti dihniti si niso upale, tako so bile navdušene nad njimi. Takoj so se jih naučile tudi one in smo potem skupno zapele. Veselo so se vrtnile na svoje domove z novimi nalogami, z veseljem in požrtvovalnostjo so se lotile dela in tekmovale med seboj. N. pr. zadale so si nalogo, da bodo napravile akcijo zbiranja paketov, da bodo z njim obdarile borce ob kakem prazniku, če jih je zbrala ena vas 30, jih je druga 35, nobena ni hotela biti med zadnjimi. Pa ne samo to, žene na vasi so bile tiste, ki so skrbele za redno preskrbo vojske, zbirale so hrano in sanitetni material ter ga nosile na položaje. Žena je bila tista, ki je vršila obveščevalno službo, razpečevala partizansko literaturo, prenašala pošto od javke do javke. Žene so zbirale municijo in orožje in ga z veseljem oddajale borcem. Niso bile redke žene, ki so prikazale svojim možem in sinovom, da se je treba vključiti v oboroženo borbo, če se hočemo otresti tujčevega jarma in, ko so ostale same, so krepko zagrabile za delo ter pomagale druga drugi, pri tem pa še vedno našle čas za politično delo in vzgojo svojih otrok ter same sebe. Kdo od partizanov, ki je hodil po Istri, se me spominja požrtvovalnih in dobrih aktivistik — žen kot Andrejašič Marje in Mihael Antonije ter Povh Ivane iz Oci-

zle; Bolčič Milke, Metlika Ije, in Petrinja Ade iz Klanca; Memon Marije in Pečar Pepce iz Prešnice; Šik Justine iz Rižane; Sever Viktorije iz Stepani; Ivančič Anke, Kermec Marije in Angele Žerjal iz Gabrovice; Novak Marije iz Ospa; Cepak Gizele in Cepak Marije iz Cepka; Cilke, Ide in Rože iz Cezarij; Marije Požar, Sanein Zore in Volčič Marije iz Beke; Roje Marije iz Praprovnca; Širca Marije iz Pisari; Ogrin Cilke, Silve, kurirke Paliska Severine iz Sočerge, katerim se ni nikoli stožilo vstati sredi noči, če

Skupina mladink in aktivistik. Slike so se spomnile leta 1944 na Štjaku.

je potrkal na okno partizan. Žena je vstala in ga prisrčno sprejela in pogostila. Nikoli niso odklonile naloge, ki jim je bila dana. In takih žen je bilo v Istri na stotine in stotine, saj je bilo ljudstvo v celoti na strani Osvobodilne fronte, če pa se je našel kak izrodek, je ljudstvo samo obračunalo z njim ali pa ga privredilo na pravo pot.

Med najbolj delavnimi organizacijami AFŽ so bile v Gabrovici, Podgorju, Kubeu, Petrinjah, Kasteleu in na Beki. Povedala bi samo nekaj stvari o njihovem delu.

Vsakomur je znano, da je bila vas Gabrovica ena najbolj aktivnih med borbo. Saj je utrpela zaradi tega ogromno materialno škodo, ko je bila do tal požgana v letu 1944. Žene so se tu prve povezale v organizacijo in se enotno borile proti skupnemu sovražniku. Lahko rečem, da je bila Gabrovica zibelka partizanskega življenja v Istri. Ko je gorela Gabrovica, so fašistični zločinci vrgli živo v ogenj mater dveh partizanov Ivančič Marijo. Hotela se je rešiti iz ognja in oteži življenje, pa so jo krvoločniki ponovno zgrabili in vrgli v ogenj. Bila je stara 70 let.

Žene vasi Podgorje so bile zelo delavne in požrtvovalne. Niti na sestankih niso držale rok križem, pač pa pridno pletle nogavice za partizane, nekatere pa predle na kolovrat, da je šlo delo hitreje od rok. Pri tem pa pazljivo poslušale, kaj se na sestanku razpravlja. Njihova tajnica je bila ena najbolj agilnih

v okolici. Žene so poskrbele, da je bila na razpolago vedno kuharica — zadolžile so Andrejašič Jožefo, ki je skrbel, da niso bili lačni mimojoči borci in aktivisti.

Požrtvovalna in delavna je bila terenska in obenem tudi rajonska tajnica iz Petrinj tov. Petrinja Karla. Pri njej je dobil sleherni borec zatočišče. Imela je tudi skrit bunker, kjer je bila literatura in pošta varna pred sovražnikom; v sili pa se je lahko zatekel vanj tudi aktivist. Tudi druge žene iz Petrinj niso stale ob strani, temveč so se prav dobro izkazale pri vsaki akciji in dosledno izvršile vse naloge, ki jih je prednje postavila organizacija. Kdo ne pozna Pečur Justine in Marje, Cergolj Rozalije in še drugih, ki so bile vedno pripravljene pomagati vsakomur.

Prav tako je bila delovna organizacija AFŽ v vasi Kastelec. Tajnica Marija Andrejašič, ki je bila obenem tudi članica rajonskega odbora AFŽ, je bila zelo požrtvovalna in delovna; njena hiša je bila na razpolago borcem ob vsaki uri. Njene žene so bile prav tako pripravljene vedno pomagati. Svoja otroka je vzgojila v poštena državljana. Tudi po osvoboditvi je požrtvovalno sodelovala pri socialistični preobrazbi vasi. Pred dobrim letom jo je smrt prerano ugrabila naša skupnost. Tovarišica Marija je bila svetla vzgled žene, ki se je celo svoje življenje borila za boljše bodočnost.

Terenski odbor AFŽ v vasi Kubej je tovarišica Milka vzpostavila v cerkvi. Sila neprimeren prostor, bi kdo rekel. Ali one so se čutile tam najbolj varne, drugi so mislili, kako te žene pobožno molijo, v resnici pa so si izvolile svoje vodstvo, se pogovorile, kako bodo kar največ pripomogle naši vojski. Bila je to ena zelo delovnih organizacij.

Prav posebno pridne so bile v vasi Beka. Vse žene so bile povezane v organizacijo. Imele so tudi zasilno bolnico pri tovarišici Sanein Mariji, kamor so se lahko zatekli ranjeni partizani po prvo pomoč.

Žene niso hotele biti na zadnjem mestu tudi pri kulturno-prosvetnem delu, ki je kmalu pričelo prodirati v istrsko vas. Saj so čutile potrebo po lepi slovenski besedi, ki jim je bila zabranjena četrt stoletja. Same so se učile slovenskih pesmi in recitacij ter z njimi nastopale na odrih. Posebno so se žene zavzele za slovenske šole. Težko je bilo rešiti ta problem, ker ni bilo na razpolago prostorov, in še težje je bilo z učiteljskim kadrom. Tudi ta problem so rešile žene. Poišle so v vasi primeren prostor za šolo, ozioroma učilnico, najboljšo tovarišico ali tovariša iz vasi pa so postavili za učitelja na množičnem sestanku, strokovnih ali, bolje rečeno, poklicnih učiteljev — Slovencev, je bilo tedaj v teh krajih malo. Uspehi so bili kmalu vidni, mnogo je k temu pripomogla izredna požrtvovalnost učnega kadra pa tudi starši so se vedno zanimali, kako je z njihovimi šolami.

Brez dvoma so istrske žene do prinesle svoj delež k osvoboditvi jugoslovanskih narodov. Tega se tudi zavedajo in so ponosne na svojo organizacijo. Rade se še vedno spominjajo prijetnih uric, ki so jih preživele skupaj, ko so kovalle načrte, kako bi napravile to in ono, da bi čimveč prispevale k skupni stvari.

Prve pokrajinske konference AFŽ za Primorsko na Štjaku so se udeležile za Istro Milka, Mira in Anka (Ivica) ter še Ida, Cilka in Roža iz Cezarij.

DELO ŽENA V NOB IZ VASI KOMEN

Kot vse žene na Primorskem, tako tudi žene v Komnu niso zaostajale v borbi za svobodo. Dvignile so svojo pest proti italijanskemu fašizmu in njegovim pomagačem.

V času pet in dvajset let fašizma, so možje iz Komna večkrat sedeli v zaporih, kajti s svojimi akcijami so dokazali, da se ne boje podrediti fašistični diktaturi.

Ko so začele pokati prve partizanske puške, so njihovi odmevi nalezli na pravilno razumevanje tudi v Komnu. Ljudstvo je razumelo, da je napočil čas, ko se bo lahko osvobodilo tujega jarma.

Začeli smo organizirati boj. Tovariš Maks je leta 1942 skupno s tovarišico Vero (zaročenko pokojnega Pinka Tomažiča) sklical nekaj žena. Sestanka so se udeležile: Volčič Justina, Čotič Zdrava in Kovačič Rozi. Zaradi našega političnega boja proti fašizmu so Italijani jeseni 1942 aretirali 9 oseb, med njimi 3 žene. (Volčič Justina, Čotič Milko in Čebulc Viktorijo). Kljub terorju se žene v Komnu niso ustrašile. Bile so obveščevalke, kurirke, borke, intendantke itd.

Ob kapitulaciji Italije 1943 so partizani napravili pohod na Komnen. Pred vasjo smo se vsi zbrali in jih pričakovali s cvetjem in zastavami. Komandant tov. Branko Kodrič je pozval sovražnika, ki se je potikal okrog Komna, naj se preda brez ognja. Tudi tokrat se je odzvala žena in nesla Kodričovo pismo sovražnikovu komandantu.

Leta 1943 smo žene v Komnu proslavile svojo organizacijo AFŽ. Pobudo za ustanovitev te organizacije je dala Colja Pavla-Cvetka. Sestajale smo se redno in sprovajale v življenje naloge, ki nam jih je dajala OF. Potrebna navodila smo dobile tudi na rajonskih sestankih. Pri delu našega odbora AFŽ pa so se posebno odlikovale: Bandel Pepca, Rudež Bernarda, Godnič Ivanka in Poldi, ki je bila tudi upravnica italijanskega zapora.

Posebno uspela je bila naša nabiralna akcija za ranjene borce. Naše žene so se masovno odzvale in prispevale vse, kar so mogle. Na žalost pa je bila ta akcija zadnja. Dne 14. februarja 1944 je pridivil sovražnik, oropal in požgal vas ter odpeljal v nemška taborišča 325 prebivalcev.

Po končani vojni smo se vračali med svoje porušene domove. Žene smo postavile zopet svojo organizacijo, kjer smo pridno delale. Ena najvažnejših nalog, ki smo si jih postavile, je bila postaviti šolo in pričeti s poukom. Začasno smo uredile prostor v bivših italijanskih zaporih. V šoli je prostovoljno učila tov. Ivica, deklice pa je poučevala v ročnem delu Godnič Marija.

Ker je bila vas porušena, je bilo treba veliko prostovoljnega dela in truda za obnovu. Tudi tokrat smo bile žene med prvimi.

Kovačič Rozi

MOJE ŽIVLJENJE IN DOPRINOS V NOB

Rojena sem bila v Otaležu, občina Cerkno 24. IV. 1920. Oče je bil zidar, umrl je, ko sem imela 9 let. Skrb za številno družino 6 otrok, je padla na mater. Živelimo v slabih razmerah. Bratje in sestre so se razkropili po svetu za kruhom. Ob pričetku vojne sva bili sami z materjo doma. Klicu OF sva se takoj odzvali.

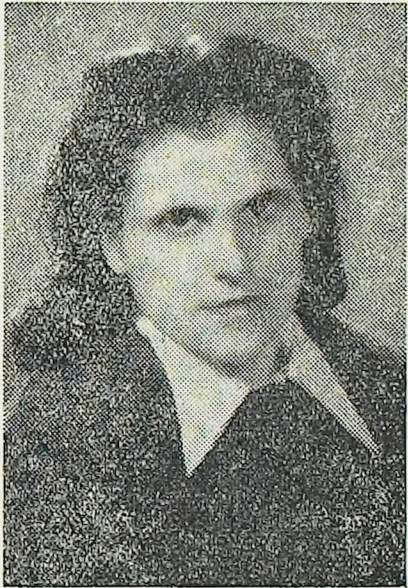
V organizacijo OF sem vstopila junija 1942 in ostala tajnica rajonskega odbora OF. Leta 1943 sem

kljub temu, da sem morala pustiti mater samo doma, stopila v ilegalo kot okrajna aktivistka za Cerkljansko, v začetku leta 1944 sem bila članica Okrožnega odbora OF za Idrijsko. Tedaj sem se udeležila konference na Štjaku. Potem sem bila 9 mesecev v NOV, vršila sem funkcijo bataljonske sekretarke mladine v I. bataljonu XVI. brigade Janka Premrla, dva meseca pa sem bila brigadna sekretarka.

Zaradi naporov, prestanih v NOV (ob napadu v Baški grapi sem zašla v nemško zasedo; iz katere se mi je po dveh dneh z največjim naporom posrečilo uiti) in kot aktivistka sem dobila živčne napade. Iz vojske sem bila tedaj odpuščena in delala dalje kot okrajna članica INOO za Cerkljansko in dva meseca kot članica INOO za Severno-primorsko okrožje. Potem sem morala zaradi popolnoma oslabilih živcev domov na zdravljenje.

V KP sem bila sprejeta 1. maja 1943, sprejel me je tov. Stucin Jakov-Cvetko. Bila sem sekretarka celice v Otaležu. Posečala sem 10-dnevni partijski tečaj, ki se je leta 1943 vršil na Vojskem. Bila sem članica okrožnega komiteja KP za Idrijsko in pozneje okrajnega komiteja KP za Cerkljansko.

Med borbo sem posečala 14-dnevni politični in 10-dnevni upravno-politični tečaj. Leta 1946 sem dovršila z uspehom IV. socialno-politični tečaj v Ljubljani in bila nameščena

Golob Zofija-Mira iz Cerkna

kot otroška vzgojiteljica v Mladinskem domu v St. Petru na Krasu. Zaradi slabega zdravja sem to službo opravljala samo mesec dni in se zopet vrnila domov. Doma mi zopet ni kazalo biti, zato sem se po posredovalnici za delo zaposlila v Idriji pri okrajnem gospodarskem odseku.

Januarja 1946 mi je umrla mati. Na dom se je vrnil brat in ustanovil svojo družino.

Sprejetega dela zaradi bolezni nisem mogla vršiti. Živčni obolenosti se je pridružila še kostna tuberkuloza hrbtenice. Poslana sem bila v bolnišnico v Ljubljano in Rovinj, kjer sem se zdravila 4 leta. Od tam sem s trdo hrbtenico odšla v Invalidski dom v Ljubljano. Priznana mi je bila 60 odstotna invalidnost z mesečno invalidnino.

Golob Zofija-Mira

Vozni red vlakov

Vozni red posebnih vlakov, ki bodo vozili na proslavo na Štjaku, in sicer do železniške postaje Štanjela (železniška postaja in čas odhoda vlaka):

1. Rakitovec — 505, Zazid — 5.14, Podgorje — 5.23, Prešnica — 5.30, Herpelje — 5.40, Rodik — 5.51, Divača — 6.15, Sežana — 6.35, Kreplje 6.45, Dutovlje — 6.51, prihod v Štanjel ob 7.00.

2. Avče — 4.45, Kanal — 4.54, Anhovo — 4.59, Plave — 5.05, Sentmaver — 5.15, Solkan — 5.22, Gorica — 5.36, Šempeter — 5.42, Vol. Draga — 5.48, Prvačina — 5.56, Šeske — 6.05, Branki — 6.15, prihod v Štanjel ob 6.33.

3. Rakek — 4.35, Postojna — 5.00, Prestranek — 5.09, Pivka — 5.17, Košana — 5.27, Gornje Ležace — 5.34, Vreme — 5.40, Divača — 5.53, Sežana — 6.15, Kreplje — 6.26, Dutovlje — 6.33, prihod v Štanjel ob 6.45.

Slika s I. konference žena »Baški rajon« oktobra 1943 na Policah.

Program proslave v Štjaku

dne 5. in 6. junija 1954

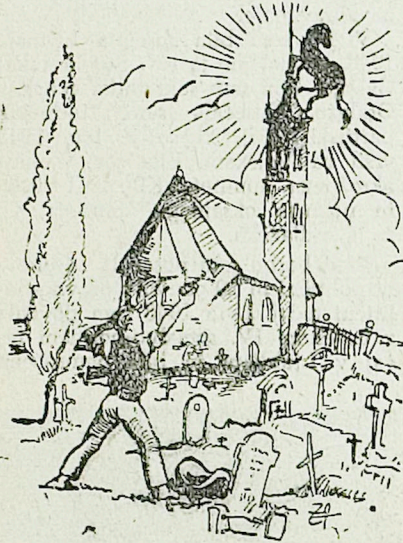
5. junija ob 18. uri:
Nastop godbe LM iz Ljubljane in igrske skupine IX. korpusa — Pozdravni govor — Film »Vesna« in barvni »Okroglica« — Ples in zabava na prostem.
6. junija ob 10. uri:
Otvoritev proslave — Govor tov. Vide Tomšičeve — Pozdravi zastopnikov, delegatov iz Trsta, pionirjev — Pojo združeni pevski zbori sežanskega in goriškega okraja, vmes recitacije članov GSP — Odkritje spominske plošče.
6. junija ob 14. uri:
Koncert godbe LM, pevski zborov, gojencev nižje Glasbene šole iz Tolmina in nastop igrske skupine IX. korpusa. Po koncertu zabava, ples.

Prašilov konj na cerkvenem stolpu

(Češka pravljica)

Gospod Prašil je prepotoval skoraj ves svet. Njegovo največje veselje pa je bilo, če je mogel komu pripovedovati o raznih prigodah s svojih potovanj. Vsakdo ga je rad poslušal. Eno njegovih zgodb pa je bilo res vredno poslušati. Nekoč je potoval po severnih pokrajinah. Imel pa je le enega spremljevalca — svojega zvestega konjička Šemika. Na njem je prijahal v pokrajino, ki je bila vsa pokrita s snegom. Daleč naokoli ni bilo videti niti vasi niti drevesa. Kamor je seglo oko, povsod se je belila le snežna planjava. Ko se je začelo že precej temniti, je Prašil začel misliti na počitek. Prej pa je vzel iz torbe precejšen kos kruha, ki sta si ga razdelila s Šemikom in ga pojedla s slastjo za večerjo. Nato je privezal konjička h kolu, ki je molil iz snega, nedaleč od tod je razgrnil

svoj plašč, pod glavo je položil sedlo, ki mu je služilo za blazino, nato se je na to preprosto posteljo ulegel in zaspal. Ponoči se je vreme naglo izpremenilo. Namesto mrzlega severnjaka je pihal topel južni veter, in v njegovem prijetnem šelestu je Prašil spal tako lepo, da se je prebudil šele drugi dan zjutraj, ko je bilo sonce že davno na nebu. Toda, ej! Kaj je to? Ali se je zgodil čudež? Prašil se je oziral naokoli začuden in si ni mogel pojasniti te nagle izpremembe. Po snegu ni bilo niti sledu. Pred njim je ležala blatna vas, on pa se je prebudil ravno na pokopališču. Kaj pa konj? Kje je njegov konj? Iznova se je oziral na vse strani, toda po konju ni bilo ne duha ne sluha. Pa je zaklical iz polnega grla: »Hola, hej, Šemik, kje si?«

Nedaleč od njega, toda visoko v zraku, je Šemik žalostno zarezgetal. Prašil je dvignil oči in glej! Svojega zvestega prijatelja je opazil, kako se je vzpenjal h konici cerkvenega stolpa in si zaman prizadeval, da bi pretrgal vrh in nekako prišel k svojemu gospodarju. Zdaj šele se je Prašilu v glavi zablistalo in je prišel na to, kako se je ta zadeva prav za prav pripetila. Zvečer je bila še cela

vas pod snegom, tako da je molela le ost iz snega, ki jo je imel Prašil za kol, h kateremu je bil privezal konja. Topel veter je sneg tajal, in Prašil se je pogrezal vedno bolj k tlom, dokler se ni znašel na trdi zemlji. Konj pa, ki je bil privezan, je obvisel v zraku. Da tam ni prebil bog ve kako prijetne noči, si lahko misli vsakdo. Nestrpno je čakal trenutka, ko naj bi ga Prašil zopet rešil iz tistega neljubega položaja.

Toda kako? Kdo pa bi si upal zlesti h konici stolpa, da bi rešil ubogega konja?

Ker pa je bil Prašil že iz mladosti prebrisane glave, si je znal takoj pomagati. Potegnil je iz torbe pištolo, pomeril in prestrelil vrh, s katero je bil konj privezan. Šemik je bil rešen.

Veselo je zarezgetal, na tleh je bil z enim skokom in zopet z veseljem rezgetom pozdravil svojega gospo-darja.

Seveda je še marsikdaj padlo toliko snega, da so se v njem izgubile cele vasi, toda toliko, kakor v tej prigodi gospoda Prašila, ga pa ni napraskalo do zdaj še nikdar.

Moja mati

Moja mati se je rodila v majhni kmečki hiši kot drugi otrok. V hiši je vladala beda in revščina. Stara mama je preživljala številno družino s tem, da je pobirala po več ur oddaljenih vaseh živež ter ga nosila prodajat v Trst. Sama si ni privoščila grizljaja kruha. Včasih je dobila pri kakšni družini kosček ajdovih žgan- cev ali ječmenovega kruha. Dasi je bila zelo lačna, je zavila skromni dar v kos papirja in spravila v žep za otroke, češ da jim je prinesla piškot- tov. Za izkupiček prodanega blaga pa je kupovala obleko in obuvalo.

Izbruhnila je prva svetovna vo- jna. Stanje se je še poslabšalo. Za- služka je bilo malo, revščina velika. Da bi pomagala staršem, je hodila vsak dan na goro Vrenčico plest bodečo žico za strelne jarke. Za to težko delo je bila plačana eno krono na dan.

Šele šestnajst jih je štela, ko je morala spoznati, kako težak in gre- nak kruh je v tujini. Oče in mati sta jo dala služiti v Trst k neki ita- lijanski družini. Obleka iz debelega platna, težko okovani čevlji in pra- zen vojaški nahrbtnik so vzbujali po mestu veliko pozornost in šušljanje. To je bilo vse njeno imetje. Z ita- lijanskim besednim zakladom pa tu- di ni bila nič na boljšem. Besedica »ši«, to je bilo vse, kar je znala in razumela. Po dveh letih službo- vanja se je vrnila domov komaj živa- kajti 5 dkg kruha in polenta iz čr- vove moke sta ji bila dnevna hrana. Pozneje je službovala v Opatiji po raznih hotelih in v Sežani.

Leta so tekla, mama se je omožila. Prišla je druga svetovna vojna. Oče- ta so fašisti odpeljali v internacijo.

Preden začnem odgovarjati na vaša pisma, vam moram povedati, da me zelo čudi, da ste se v tako majhnem številu odzvali k našemu tekmovanju. Nekateri pa me celo sprašujejo, kaj morajo napra- viti, da bodo prišli v poštev. Prebe- rite tisto številko Slovenskega Ja- drana, ko sem razglasil novo te- kmovanje, pa boste takoj vedeli. Upam tudi, da se bodo slavinski in prestranski pionirji mirno pogo- vorili, kam spadajo tiste hiše v Ko- čah in rešili svoj spor brez mojega vmešavanja. Drugič vam bom po- vedal tudi nekaj o spisih in pesmi- cah, o risbah, ki jih pošiljate. Zdaj pa k odgovorom! Žal pa danes ne bodo pršli vsi na vrsto, ker imamo, kot vidite, manjši prostor kot na- vadno.

Zopet sta se oglasila naša stara znanca iz ZATOLMINA. Gotovo ste že uganili, da sta to NADA in RADKO SAVLI. Nada pravi, da ni pisala, ker je imela veliko uče- nja, toda ne toliko, da ne bi kljub temu zvesto prebirala naš kotček. Zelo so ji všeč pravljice HERFART BRANKE iz Postojne. Ali bereš, Branka? Tudi Radko se opravičuje, da tako dolgo že ni pisal. Tudi pri

Mati pa je sama ostala v osamljeni čuvajnici z menoj in bratom, ki je bil star komaj eno leto, ko so odpe- ljali očeta. Trdo je morala garati po- dnevi na majhnih njivah, ki si jih je sama uredila, ponoči pa je prala in krpala vojakom, da je zaslužila nekaj lir. Morala je premagati ve- like napore. Stalne skrbi in delo so ji prežgodaj nekoliko ukrivili hr- bet in zgodbna slana ji je pobelila lase. Njene od dela trde in žuljave roke so mehke in blage, ko nas z njimi boža. Njena ljubezen in topli pogled rjavih oči, ki prodre v dno človeške duše in gane še tako trdo skorjo naj- večjega zakrknega, nas skrbno spre- mlja na vsakem koraku življenja.

Cenim in ljubim to ponosno ženo, ki ni klonila težavam, in s ponosom bi dejala slehernemu človeku: »Glej- te, to je moja mati!« S. B.

Uganke

So hišice neke: njih stene kamnite niso ne lesene in kakor drug nobeden hram so danes tukaj, jutri tam.

Ob cesti, v vrtu so in lesu zeleni listi kras drevesu. Katerelepo pa drevo brez listja je bilo in bo?

Glava je — a brez oči in brez ust in brez klobuka, in prav nič ne krvavi, ko odreže jo stric Luka.

RESITVE IZ PREJSNJE STEVILKE

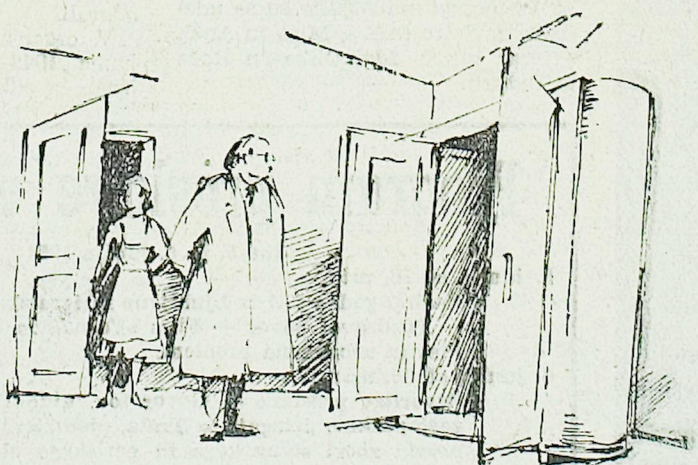
ČAROBNA LIKA: I — 1) Bevk, 2) etan, 3) vasi, 4) Knin; II — 1) krom, 2) raca, 3) ocet, 4) mati.

Toda nič drugega ni mogel ugotoviti kot izpraznjeni omari, s katerih so izginili tudi vsi njeni kovčki.

Take zadrege dr. Bloomsteed v svojem življenju še ni doživel, najmanj pa v Sydneyu, kamor je prišel s trebuchom za kruhom in po daljnem svetu hrepenčim srcem iz Man- chesterja, kjer se je rodil kot sin neznatnega tekstilnega teh- nika. Tudi sosedje pevke iz »Nočne zvezde« mu niso pomagali iz zadrege. Zmajevali so z glavami in molče odhajali po svo- jem poslu. Kakor oni, tudi oni niso našli nobene razlage za vse skrivnostno dogajanje v bungalovu zagonetnega mladega para v svoji neposredni sosesčini.

Globoko zamišljen se je odpeljal dr. Bloomsteed v bolnico v upanju, da se bo pevka med dnevom oglasila, ali vsaj po- slala četudi skromno sporočilo.

Zvečer je moral dr. Bloomsteed ugotoviti, da je bilo

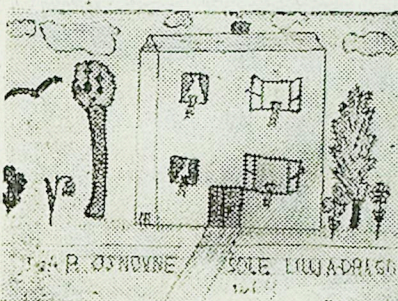
njegovo upanje zaman. Ves dan so ga nadlegovali poroče- valci sydneyjskih listov, ki so hoteli od njega zvedeti po- drobnosti o življenju lepe pevke in vzrokih njenega bega. S. Bloomsteed, ki ni bil namreč pravi zdravnik, se je »špan-

Posla strica Mike

nas je veliko več dežja kot sonca, ljubi moj Radko, letos imamo pač smolo. Kakor v dim iz tvojega pi- sma, ti je kemija zelo pri srcu in mogoče boš nekoč še znamenit ke- mik. Toda pazi, da se ti kdaj pri poizkusih kaj ne ponesreči. Vajina spisa, ljuba moja Nada in Radko, pa bom objavil.

Po dolgem času se je oglasila spet ŠTEFANČIČ MARICA iz TRNO- VEGA pri Ilirski Bistrici ter po- slala rešitev križanke. Upam, da bo drugič tudi kaj napisala. Za rešit-

Narisala LILIJA DRAGUŠKA, uč. 1.a razr. osn. šole v POSTOJNI.

ve, draga Marica, ne žrebamo več, pač pa nagrajujemo dobre sestavke. Rešitev pionirske križanke je po- slal tudi KOROŠČE LADO iz CAJ- NARJEV. Opisal nam je svoj rojst- ni kraj Štruljevo vas, ki je bila med vojno porušena, pa gradijo zdaj lepe, nove hiše. Povabilu pa bi se prav rad odzval, ljubi Lado, saj imam v Cajnarjih veliko dobrih znancev in prijateljev. Ko bom utegnil, prav gotovo pridem!

UMER MARČELA iz ROJCEV pri Marezigah je poslala dva spisa. To- da, kakor si gotovo tudi sama vi- dela, draga Marčela, sem podoben spis o vrečici slovenske zemlje že objavil. Piši kaj drugega, kaj dela- te v šoli, kaj v pionirski organizaci- ji, o svojih doživljajih in podobno. Risbico bom objavil. Upam, da se boš še oglasila!

Ljubke račke nam je narisal LI- POVŽ VOJKO iz POSTOJNE. Po- šilja nam tudi lepe pozdrave in upa, da bo videl svojo sliko v na- šem kotičku. Žal mu želje ne bom mogel izpolniti, ker je med risbo tekst. Drugič nariši bolj strnjeno!

Pisali so nam pionirji iz POD- NANOSA. LAVRENCIČ BOŽA in ZVANUT SONJA, učenki 5. razre- da osemletke, pišeta, da so jih obi- skali naši pisatelji in pesniki. Pio- nirji so jim podarili šopek rož in se jim zahvalili za obisk. Naši knji- ževniki pa so jim brali svoja dela. Učenka 1. razr. TROŠT VIDA pravi, da ji je bila najbolj všeč pesem, ki jo je brala naša pesnica Lily Novy, »Pa zakaj«. Ista pesem je ugajala tudi FERJANČIČ MAJDI.

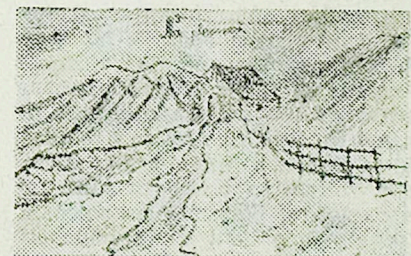
Lepo okrašeno pismo mi je poslala še FURLAN SILVA iz 5. razreda. Silvi je bila najbolj všeč Bevkova povest o borbi, posebno pa jo je ve- selilo, da je spoznala naše ustvar- jalce. Bevkova zgodba o Drejkcu je najbolj ugajala tudi PEZIRC MARJANU, učencu 2. razreda.

VELIKONJA ANDREJ iz DO- BRAVELJ nam je pisal o njihovem uspelem koncertu. O tem smo pi- sali že v naši prejšnji številki v ru- briki »Od Triglava do Jadrana«. Upam, da bo Andrej še kaj pisal.

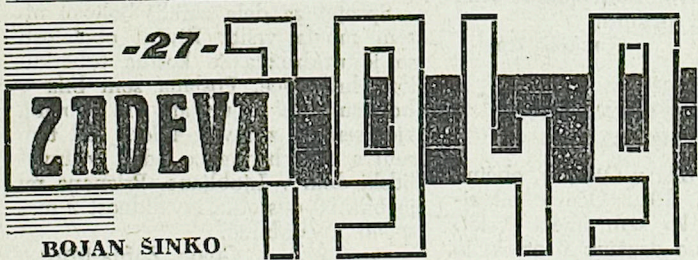
Pionirji iz ZAGORJA na Krasu mi pošiljajo lepe pozdrave, prav tako pionirjem iz Jurišč. Opisali so nam svoj izlet v Palčje in na Juri- šče. Objavil bom posebej. ŠOREC BOŽO je poslal še risbo o nabira- nju smole.

Po dolgem času je priromalo pi- smo tudi iz SV. TROJICE. Včasih so se pionirji pri Sv. Trojici redno oglašali, vsak teden sem dobil kup njihovih pisem in rešitev. Zdaj pa so zelo redki gostje. Zelo me je za- čudilo tudi, da se že prejšnjega na- šega tekmovanja niso udeležili, pa tudi zdaj nič ne pišejo, kako in kaj mislijo. No, LAH ANTON nam je le ostal zvest in se od časa do časa spomni strica Mike. Poslal je dva lešnika, risbo in spis. Obja- vil bom, ko pride na vrsto. Upam pa, da se bodo oglasili tudi drugi naši znanci, saj so bili včasih med našimi najprijadnejšimi dopisniki.

Iz SOLKANA se zopet oglašajo KO- MEL NATASA, učenka 2. razr. osn. šole. Nataša pravi, da so veseli, ker bo letos imela njihova mladinka Škarabot Marija to čast, da bo o- sebnostno predala tovarišu Titu po- zdrave slovenske mladine. Tudi CU- BELJ DUŠAN je iz Solkana in pi- še, da stanuje ob cesti, ki pelje ob Soči v Kobarid. Z okna vidi solkan- ski most in preštevava vozove in vla- ke, ki peljejo čez njega. Ta mesec bodo solkanski pionirji šli na izlet v Brda in tega se že zelo veselijo. Gotovo bodo pisali, kako so se ime- li!

NA PLANINAH — narisala ŠAJN LUČKA, uč. 5. razreda iz Novokra- čin pri Jelšanah

BOJAN SINKO

4. poglavje

KRIMINALNI INSPEKTOR JE V ZMOTI

Nekega jutra je gospodinja dr. Bloomsteeda, ki je po povratku lepe pevke iz bolnice skrbela za njen telesni blagor, že navsezgodaj prebudila mladega zdravnika in ga prikraj- šala za najmanj dve uri spanca.

Njena varovanka, ki jo je vse dni tako skrbno varovala pred številnimi častilci, je ponoči brez sledu izginila z vso svojo prtljago, ne da bi zapustila kakršno koli sporočilo!

Dr. Bloomsteed ni mogel verjeti njenim besedam, saj ni opazil sinoči na lepi pevki in njenem obnašanju niti najmanjše spremembe, ki bi govorila v prid tako nepriča- kovanemu odhodu neznano kam. Priznati si je moral, da je imelo bivanje lepe Dolores in njenega sostanovalec v Sydneyu, še bolj pa slednjega skrivnostno izginotje pred tedni, pečat precejšnje zagonetnosti. Zanj pa je bilo vse skupaj zaradi pevkin lepote zavito v neko romantično tan- čico. Še sinoči je bil prepričan, da se bo pevkin sostanovalec, za katerim je toliko žalovala, prav tako nenadno zopet pojavil, kakor je pred tedni izginil. Toda, sedaj, ko je pod plaščem noči izginila tudi pevka, je svoje prvotno mnenje temeljito spremenil.

Do odhoda v bolnico, kjer je služboval, je bilo časa še na pretek. Zato je povabil svojo gospodinjvo v avto in odbrzel proti delu mesta, kjer je še včeraj v svojem bungalovu bi- vala lepa pevka iz »Nočne zvezde«.

ska« pevka iz »Nočne zvezde« pobegnila neznano kam iz gotovih vzrokov. Nekateri so sumničali, da gre za reklamni trik.

Dr. Bloomsteed je bil v svojih odgovorih zelo redkobe- seden. Izjavil pa je, da gre po njegovem mnenju prej za ugrabitev iz njemu neznanih razlogov, kakor pa za beg.

Njegova izjava je bila seveda olje na ogenj novinarske radovednosti, pred katero ga je rešila zdravniška konsulta- cija, ki ji je moral po službeni dolžnosti prisostvovati.

Popoldnevnik in večerniki so prinesli prva poročila o skrivnostnem izginotju »španske« pevke iz »Nočne zvezde« na prvih straneh in pod mastnimi naslovi, nekateri pa so objavili celo njeno sliko. Različnih ugibanj in sumničanj je kar mrgolelo, kaj otipljivega pa ni bilo najti v sydney- skih časnikih niti naslednje dni, dokler je bilo izginotje le- pe pevke v ospredju zanimanja javnosti.

Poklicna vnema sydneyjskih časnikarjev v lovu za senza- cijami je rodila le ta uspeh, da se je vmešala v vso zadevo kriminalna policija. Neki bulevarski listič je namreč zapi- sal, da je bila lepa pevka vohunka neke tuje obveščevalne službe in da je pobegnila iz Sydneya zato, ker je sodelovala pri umoru mladega moškega, s katerim je dopotovala v Sydney in z njim nekaj časa bivala pod isto streho. Toda tudi policija je lahko ugotovila le to, da pevka iz »Nočne zvezde« ni bila Španka, temveč Mehčanka s pravim ime- nom Dolores Armendariz in da je prispela v Sydney skupno z ameriškim novinarjem Stuartom Masonom, ki je pred njenim živčnim slomom brez sledu izginil.

Pri tem bi tudi ostalo, če se nekega dne ne bi pojavil na policiji bradat morski volk s »Cecil«, s katerim se je zopet mudil v sydneyjskem pristanišču in iz častnikov iz- vedel za skrivnostno usodo obeh svojih nekdanih potni- kov. Časnik, ki mu je prišel v roke, je objavil na prvi stra- ni tudi sliko črnolase lepoticke, ki mu je svoj čas na »Ce- cilu« hudo vznemirila kri, kakor doslej še nobena pripadni- ca njenega spola.

Z njegovo izjavo pa policija ni mogla odkriti Amerike. To, da sta se oba pogrčanca vkrcala pred časom na nje- govo ladjo na otoku Bali, koder je bilo po mnenju krimi-

RADIO · OGLASI · OBJAVE

SOBOTA, 5. VI. 54.: 13.45 Lahka in zabavna glasba, vmes objave; 14.15 Šport doma in po svetu; 14.40 Pojo slovenski operni pevci; 17.30 Poje zbor CDJLA iz Beograda; 18.15 Zabavni orkestri igrajo za židano voljo; 21.00 Melodični ritmi; 21.30 Izbrano cvetje z domače grede; 22.00 Naši kraji in ljudje: Tolmin.

NEDELJA, 6. VI. 54.: 8.15 Slovenske narodne; 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Vesela nedelja; 9.15 Mladinski tednik; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Naši kraji in ljudje: Tolmin; 18.30 30' veselih ritmov.

PONEDELJEK, 7. VI. 54.: 11.00 Skladbe nordijskih skladateljev; 13.45 Lahka in zabavna glasba, vmes objave; 14.30 Obzornik; 14.40 Pojo zbori s tolminskega okraja; 17.00 Veseli ritmi; 17.30 Medjimurske pesmi in makedonska ora; 18.15 Glasbeni mozaik; 22.30 Plesna glasba.

TOREK, 8. VI. 54.: 13.45 Lahka in zabavna glasba, vmes objave; 14.30 Kulturno življenje na Primorskem; 14.45 Poje moški kvintet »Niki Stritof«; 17.00 Male skladbe velikih mojstrov; 17.30 Ob obali Jadrana — dalmatinske in črnogorske narodne pesmi; 18.15 J. Heydn: Simfonijski št. 101; 18.40 Igrajo domači ansambli; 20.00 G. Verdi »Aida«, opera v 4 dejanjih; 22.30 Plesne melodije.

SREDA, 9. VI. 54.: 11.00 Mladin-

Kratka analiza

(Nadaljevanje s 7. strani)

hemi vasi in ob tem je bil za ključek akcije zbiranja za bolnice. Iz Brkinov smo odpremili mnogo vozov sanitetnega materiala, rjuh, peciva, suhega sadja, sladkorja, itd. Vse več in več žena se je vključilo v odbore OF, gospodarske komisije, komisije za kulturo in prosveto, kjer so aktivno delale. Spomladi 1944 so bile razpisane volitve v NOO. V pripravah nanje je mnogo delala tudi SPZZ. Vršile so se konference in sestanki, ženam smo obrazložili, da kot enakopravne lahko volijo in so lahko tudi izvoljene. Organizacija je tudi pomagala pri sestavljanju kandidatnih list in pri tolmačenju volilnega pravilnika.

Volitve so potekale zadovoljivo, veliko število tovarišic je bilo izvoljenih v vaške, rajonske in okrožni odbor. Mnoge tovarišice so bile predsednice in tajnice vaških odborov ali rajonskih in so v odborih vestno in aktivno delale.

Organizacija se je vsak dan bolj krepila, konference so bile tudi v krajih, kjer je bil okupator, postavljeni so bili tudi odbori.

Ko je bilo razpisano posojilo Svobode, je organizacija SPZZ mnogo pomagala.

V letih 1944 in 1945, ko so moški vse bolj odhajali v partizane, so žene vršile odgovorne in težke naloge in lahko rečemo, da so žene v Brkinih mnogo doprinesle v NOB.

Kapov Marija-Orana

ski festival v Tolminu; 11.30 Odlomki iz priljubljenih simfonij; 13.45 Lahka in zabavna glasba; 14.30 Od Triglava do Jadrana; 14.40 Slovenski samospeli in operne arije; 17.00 Iz operet in filmov; 18.15 Za vsakogar nekaj; 21.00 S knjižne police: I. Potrč »Na kmetih«; 21.30 Simfonične pesnitve; 22.30 Zabavna glasba.

ČETRTEK, 10. VI. 54.: 13.45 Lahka in zabavna glasba, vmes objave; 14.30 Žena in dom; 17.00 Igra orkester Werner Müller; 17.30 Iz zakladnice jugoslovanskih narodov; 18.15 C. Franck: Simfonične varijacije; 18.30 Glasbena kronika; 18.40 Poje slovenski vokalni oktet; 22.30 Plesna glasba.

★

Okrajni ljudski odbor Koper je izdal naslednjo odločbo o popustih za nedeljske povratne karte za vse koristnike okraja Koper.

I.

Dovoljuje se 40% popust za nedeljska povratna potovanja na veljavne prevozne tarife na naslednjih avtobusnih progah.

A) Proga avtopodjetja »Slavnik«, Koper:

1. Piran — Ljubljana — Piran z odhodom v soboto popoldne iz Pirana in povratkom v nedeljo ob 23.30 uri v Piran namembne postaje: Postojna in Ljubljana.

2. Koper — Bovec — Koper v nedeljo ob 20. uri in to za namembno postaje: Most na Soči, Tolmin, Kobarid in Bovec.

3. Koper — Umag — Koper z odhodom v nedeljo ob 6.30 uri iz Kopr in povratkom v Koper ob 20.45 in to z odhodom tudi iz Izole in Portoroža.

4. Koper — Portorož — Koper za vse nedeljske proge.

B) Autotrans Reka:

1. Koper — Reka — Koper (preko Opatije) z odhodom v soboto popoldne in povratkom v nedeljo zvečer do vseh namembnih postaj: Kozina in naprej do Reke.

C) Avtopromet Gorica:

1. Koper — Solkan — Koper z odhodom iz Kopr v soboto popoldne in povratkom v Koper v ponedeljek dopoldne na vse namembne postaje: Divača in naprej do Solkana.

II.

Skupine članov Planinskega društva Koper, ki potujejo v skupinah od najmanj 5 članov do Črnega kalla in naprej do Divače in Sežane se dovoljuje 50% popust na veljavne prevozne tarife za vse proge v tej smeri z odhodom iz okraja Koper in to pod pogoji, ki so določeni v točki 6 pod III.

1. Popusti veljajo samo za zgoraj navedene proge in to le za koristnike, ki odhajajo iz avtobusnih postaj v okraju Koper.

2. Avtobusna podjetja so dolžna izdajati nedeljske povratne karte, v kolikor je prostor na razpolago, tudi za vmesne postaje, ki so navedene pod I., prednost imajo pa potniki, ki potujejo do končne postaje.

3. Avtobusna podjetja dobijo razliko v ceni na osnovi regresne zahteve in priloženih kopij vozovnic, ki jih morajo predložiti po sporazumu ali mesečno Narodni banki v Kopru in to s posebnega regresnega računa, ki bo za to določen pri Narodni banki.

4. Narodni banki je potrebno predložiti regresno zahtevo s kopijo in banka bo zahtevo priznala, če je pravilna in nakazala tekočemu račun podjetja razliko in potrdila kopijo zahteve ter jo vrnila podjetju, ki bo po njej knjižil dovoljeni popust.

5. Nadzor nad pravilnim izvajanjem regresa bo vršila okrajna tržna inšpekcija.

6. Skupine pod II. morajo predložiti avtobusni biljetarnici, preden zahtevajo skupinsko vozovnico, imenski popis članov skupine, z navedbo štev. legitimacije. Popis mora potrditi Planinsko društvo in to v 2 izvodih. Prvi izvod potrdi uslužbenec biljetarnice in ga vrne voditelju skupine, drugega pa priloži kopiji vozovnice, ki se jo priloži regresni zahtevi no točki 3.

Skupinske vozovnice izdajajo samo avtobusne biljetarnice v Kopru in Portorožu.

Popusti veljajo od 25. maja 1954 naprej.

Smrt fašizmu — svobodo narodu! Koper, dne 26. maja 1954.

★

POMORSKA SREDNJA ŠOLA V PIRANU

razpisuje

NATEČAJ

za sprejem 17 dijakov v pločevni odsek in 17 dijakov v strojni odsek

Pomorske srednje šole za šolsko leto 1954/55.

Pomorska srednja šola je popolna srednja strokovna šola, ki pripravlja srednji pomorski strokovni kader. Šolanje traja 4 leta.

Pogoji za sprejem v šolo so naslednji:

1. da so telesno in duševno zdravi in sposobni za pomorsko službo, kar bo ugotovil šolski zdravnik s specialnim pregledom pred polaganjem sprejemnega izpita;

2. da so uspešno dovršili nižjo gimnazijo;

3. da opravijo z uspehom sprejemni izpit iz slovenščine in matematike v obsegu gradiva za dovršene nižje gimnazije;

4. da niso starejši od 17 let.

Zdravniški pregled in sprejemni izpit bo 15., 16. in 17. junija v Pomorski srednji šoli v Piranu ob 8. uri.

Prošnje za sprejem, kolkovane s 30 din pošljite na ravnateljstvo Pomorske srednje šole v Piranu najkasneje do 13. junija 1954. leta.

K sprejemnemu izpitu morajo kandidati prinesiti zadnje šolsko spričevalo, rojstni list in potrdilo staršev, da se smejo vpisati.

Šola ima svoj internat, v katerem lahko stanujejo in se hranijo vsi dijaki proti predpisani vzdrževalnini.

Ravnateljstvo Pomorske srednje šole v Piranu.

Ljudski odbor mestne občine

Občinski komite Zveze komunistov

Občinski odbor SZDL

ILIRSKA BISTRICA

čestita vsem prebivalcem k občinskemu

prazniku 4. junija in jim žel

uspehov pri utrjevanju ljudske

oblasti, komunalne skupnosti na

političnem, gospodar-

skem in kulturnem

področju

Gradbeno podjetje »SLOGA«

Ilirska Bistrica, čestita ob priliki občinskega praznika 4. junija vsem občanom in delovnim kolektivom ter želi nadaljnjih uspehov pri graditvi socializma.

LESNI KOMBINAT ILIRSKA BISTRICA

želi k občinskemu prazniku Ilirske Bistrice čimveč uspehov v borbi za napredek.

nalnega inspektorja pripravnejše mesto za zaljubljenec ali celo zakonolomce, kot pa za vohunske posle, je utrdilo policijo v mnenju, da gre za zakonolomsko zadevo, ki pa spada v pristojnost civilnih sodišč obeh držav, ki sta se a njunimi potniki listinami ameriški novinar in mehiška pevka ob prihodu v Sydney izkazala.

Kriminalni inspektor, ki je zasliševal tokrat treznega kapitana »Cecila«, je bil trdno prepričan, da je podjetni ameriški novinar speljal kakemu mehiškemu senoru njegovo mlado ženo in pobegnil z njo na avstralski kontinent. Da bi zabil za njo in se pogledal sleherni sled, sta po njegovem mnenju zaljubljena begunca iz Sydneya »skrivnostno« izginila, da bi lahko nemoteno uživala svojo grešno ljubezen nekje v notranjosti Avstralije.

Ko je bradat tihomorski volk odštorkljal iz njegove pisarne, da poišče pot do prve beznice, je kriminalni inspektor olajšano vzdihnil in napisal na spis pred seboj »ad acta«.

★

Z mislijo na beg so se Ivanovi sicer temni dnevi, — če ne bi imel ure, niti ne bi razlikoval dneva od noči, začeli in z isto mislijo je zvečer tudi legel k počitku. Nespečnost ga je počasi minevala in da bi se utrudil, je ves dan korakal po svoji temni celici. Oči so se mu polagoma privadile temi, tako da mu sprehajanje ni povzročilo nobenih težav. Vztrajno je šel dneve od večera, odkar so ga ločili od njegove Dolores, in pričakoval trenutka, ko bo zopet zagledal sončno svetlobo.

Neznani notranji glas mu je govoril, da bo njegovega ujetništva kmalu konec.

Tako se je tudi zgodilo, toda precej drugače, kot si je Ivan predstavljal.

Neko noč je zelo trdno zaspal na svojem borem ležišču, tako da ni niti slišal, kako so se odprla vrata njegove ječe, v kateri je še pred tem zagorela luč. Ko se je prebudil, je že imel zavezane oči. Močne roke so ga porinile čez prag na

hodnik in nato po že znanih stopnicah navzdol. V naslednjem trenutku je sedel v avtomobilu, ki je pribrzel iz nezna-merne smeri in se ustavil pred vhomom. Ves čas je čutil na tilniku objem košenilj, močnih prstov, ki so ga izpustili šele, ko se je pred njim ustavil avto.

Začela se je zopet vratolomna vožnja po sydneyjskih ulicah. Tokrat mu rok niso zvezali in skoraj ga je zapeljala misel, da bi si strgal obvezo z oči in se pogljal skozi vrata drvečega avtomobila. Vendar se je te misli kmalu otresel, ker bi pomenil skok iz drvečega avtomobila nevarno igrro z življenjem. Zato je sklenil, da počaka, kako se bodo dogodki naprej razvijali.

Vožnja po sydneyjskih ulicah je trajala približno tako dolgo, kot tiste usodne noči, ko so ga odpeljali iz njegovega bungalova. Po nekem ostrem ovinku je avto nekaj časa brzel po ravni cesti, nato pa zmanjšal brzino in se nenadoma ustavil.

Ivan je slišal, kako je pred njim nekdo izstopil in odprl vrata na njegovi desnici. Čez hip so ga krepke roke potegnile na prosto, njegov sluh je dojel tresk obeh vrat in avto je z veliko naglico odbrzel v noč.

Nekaj trenutkov je Ivan nepremično obstal kakor žival, ki čaka udarce svojega gonjača. Ker pa se ni okrog njega nič ganilo, si je snel obvezo z oči in presenečen objel s pogledom svojo okolico.

Le s težavo je verjel svojim očem: stal je popolnoma sam sredi ceste pred bungalovom, v katerem je prebival pred tedni z Dolores! Kazalca na njegovi uri sta kazala točno polnoč.

Položaj, v katerem se je tako nepričakovano znašel, ga je popolnoma zmedel.

Ali je Moskva naredila križ čez »Zadevo 1949« in ga prepustila njegovi usodi?

Ali zblijajo neslane šale na njegov račun? Negotovih korakov je stopil proti vrtnim vratom.

Bila so zakljenjena. Preskočil je plot in pritisnil na kljuko večnih vrat. Kljuka se pod pritiskom njegove roke ni vdala. Potrkal je prvič in drugič, a v notranjosti bungalova ni bilo opaziti nobenih znakov življenja. Tudi trkanje na okna ni rodilo uspeha.

Kje je Dolores?

Ali še vedno nastopa v nočnem zabavišču, ki se mu ni mogel spomniti imena?

Ali je sploh še v Sydneyu?

Težka mora mu je legla na srce, ko se je spomnil svoje ljubice, ki mu brez nje ni bilo življenja. V prsih je začutil bol, da bi od nje najrajši zavpil. Ali naj zbudi prvega sosedo, da zve, kje je Dolores?

Napotil se je proti ograji, ki ga je ločila od bungalova najbližjega sosedo, toda noge so mu postale težke kakor svinec, da jih je le s skrajnim naporom premikal. Ob ograji se je ustavil in z vsem telesom naslonil nanjo.

Ne, počakal bo Dolores, da se vrne iz zabavišča! Če je do jutra ne bo, potem bo vedel, da se je zgodilo nekaj hudega, ne da bi mu bilo treba buditi sosedo, ki ga čaka zjutraj defovni dan!

Skoraj opotekajočih korakov se je vrnil k bungalovu in sedel na prag večnih vrat. Ob svitu žarometov vsakega avtomobila, ki je privozil iz mesta, je Ivanu zatrepalo srce. Toda nobeno vozilo se ni ustavilo, njegove Dolores ni bilo od nikoder. Zvezde na nebu so pričele ugašati in po bližnjih vrtovih so se oglašili prvi ptički.

Ko se je zdnilo, so ostale svetilke cestne razsvetljave zadnje znanilke noči, nakar so tudi te ugasile. Cesta pred njim je oživila. Številni avtomobili in motocikli so drveli v obeh smereh. Iz dimnikov bližnjih bungalov je uhajal proti nebu gost dim. Pridne gospodinjje njegovih sosedov so pripravljale možem in otrokom zajtrk.

Nekje v pristanišču je zateglo tulila ladijska sirena. Prvi sončni žarki so objeli prebujajoče se vlemesto.

Enaindvajset jih bo šlo na svetovno prvenstvo v Švico

Državna nogometna reprezentanca se je prejšnji teden zbrala v Ljubljani, kjer se pod strogo vodstvom trenerja Čirčiča pripravljajo za nastop v Švici 16. junija s tekmo Jugoslavija — Francija.

Komisija je sestavo reprezentance je poleg dvajsetih že prijavljenih, naknadno, na pritisk športne javnosti, poklicala v Ljubljano še srednjega krilca Milanova tako, da bo v Švico odpotovalo enaindvajset naših nogometašev, in sicer vratarja Beara in Kralj, branilci Stankovič, Crnković, Zekovič in Belin, krilci Čajkovski, Horvat, Bošković, Mantula, srednji krilci Horvat, Spajić in Milovanović ter napadalci Rajkov, Mitlić, Vukas, Bobek, Zebec, Veselinović, Papek in Dvornič.

Kot je razvidno, je iz sestava reprezentance izpadel bivši odredovski napadalec Toplak, ki se je lepo uveljavil na tekmi proti Angliji B.

Iz gornjega seznama igralcev si lahko zamislimo, da bo postava naša enajstorič v glavnem takale: Beara, Stankovič, Crnković, Čajkovski, Horvat, Bošković, Rajkov, Mitlić, Vukas, Bobek, Zebec. To je moštvo, ki si je takoliko slave pridobilo na zadnji Olimpijadi v Helsinkih.

Prvi naši nasprotniki bodo 16. junija v Lausanni Francoski in 19. junija, prav tako v Lausanni, Brazilci. V kolikor bo naša moštva uspelo preigrati nasprotnika, se bo uvrstilo v nadaljnje tekmovalje, v nasprotnem primeru bo pa izpadlo.

STRUNJAN Z ZMAGO NAD STILOM V FINALU ZA »TITOV POKAL«

Izločilne tekme na »Pokal maršala Tita« so se zaključile v nedeljo na športnem igrišču v Izoli z zadnjim finalnim srečanjem enajstoric Strunjana in Stila.

Strunjančani so presenetili navzoče in z boljšo igro zasluženo premagali utrujene igralce Stila.

Strunjan se je z nedeljsko zmago uvrstil v nadaljnje tekmovalje, v katerem bo imel za nasprotnika moštvo republiške lige Slovenije.

Mladim nogometašem Strunjana gre vsa pohvala za ta izredno zmago športni podvig, ki jih uvršča po kvaliteti takoj za moštvo našega okraja, ki sodelujejo v republiškem prvenstvu.

Piran preskočil Auroro v lestvici

Nogometno prvenstvo Slovenije gre h koncu. Z nedeljskim kolom se bo zaključilo, nakar bodo zmagovalci šli na zaslužni odmor s perspektivno pripravo svoje enajstorič za višje slovensko-hrvatsko prvenstvo, medtem ko bosta zadnji dve v lestvici, Jesenice in Domžale, zapustili ligo in odstopili svoje mesto novim moštvom iz podveznih tekmovalj.

Prav v predzadnjem kolu je, lahko trdimo, prišlo do povsem drugačnega zaključka, kot je bilo pričakovati na vodstvu lestvice. Koprsko Auroro, ki so jo imeli vsi za glavnega favorita, je v nedeljo v Ljubljani premagal Krim, medtem ko je njen neposredni tekmeac Piran zmagal na vročem terenu Tivolja in s tem preskočil Auroro za eno piko v lestvici, za piko piko, ki bo po vsej verjetnosti odločilna. Boli v zadnjem kolu, na katerem so na sporedu srečanja Aurora — Slovan in Piran — Domžale, ni pričakovati presenečenja. Obe domači moštvi bi morali zmagati in

se tako uvrstiti Piran na prvo, Auroro pa na drugo mesto.

Od ostalih je v nedeljo solkanski Branik neslavno klonil v Domžale, prolačje zadnje plasiranemu moštvu in s tem znatno poslabšal svoj položaj na lestvici. Goriški Železničar je nadmočno premagal Postojno, toda brez večje koristi, ker več kot tretjina mesta ne bo mogel zasedeti. Jesenice so ponovno predale tekmo brez borbe ljubljanskemu Odredu, kar jim ni prištevati v posebno čast. Kaznovani pa bodo s tem, da izpadajo iz prvenstva.

Pred zadnjim kolom je stanje na lestvici naslednje: Piran 20 točk, Aurora 19, Železničar in Slovan 18, Krim 17, Postojna 15, Branik 14, Jesenice 7, Domžale 6.

NOGOMET PO SINDIKALNIH PODRUŽNICAH

Pretekli petek sta se srečali v prijateljski nogometni tekmi enajstorič Tovarne steklene galanterije in podružnice telekomunikacij, ki se je končala z zmago prvih z rezultatom 3:1. Zmaga je zaslužena le zaradi tega, ker so »gumbarji« imeli v sestavi tudi člana prvega moštva Sežane. Ker se takšna srečanja vršijo večkrat, vzbujajo med občinstvom precej zanimanja zaradi smeja, ker je jasno, da med posameznimi nogometaši so tudi taki, ki ne poznajo dovolj nogometnih pravil.

Barba Vane pravi...

Najprej vam moram potožiti, kako me je zadnjič »nafrgala«. Tisto njeno »ščipanje« po trebuhu, o katerem se mi je pritoževala nekaj dni strokovno, da sem se že bal pogrebnih strokov, je bil samo izgovor, da gre v mesto in da opraviči denarce, ki jih je »špendal«.

Šel sem v mesto po opravkih: kupil sem nekaj zelo dragega umetnega gnojila, peronospori, lindana, stenicam in drugim živalicam, ki nam delajo preglavice. Ker mi je časa do avtobusa še preostajalo, sem šel na ambulantno, da bi protestiral, zakaj so pustili Juco toliko časa čakati, da je morala še naslednji dan v Koper. Moram reči, da so me lepo sprejeli in odkrito povedali, da sem v zmoti: pri njih moje Juco sploh ni bilo, ker jo dobro poznajo. »Storijo« o čakanju se je Juca enostavno izmislila. S tem je spravila mene v neroden položaj. Ker sem ji verjel, sem svedel, da takoj sporočil vsem svojim bralcem in nehoti škodoval ugledu koprskih ambulante. Sam sem se na lastne oči prepričal, da na ambulanti sedaj ljudje res ne čakajo dolgo, ker sta dva zdravnikar. Včasih celo čakata prekrizanih rok, si vmes pripovedujeta najnovejšo »vico« in se učita na pamet slovenske akademske abecede, ki se začne z »A« in se konča z »Z«.

Prosil sem jih, naj ne zamerejo, ker me je Juca na njihovo računilo spravila v kozji rog. Nasmehnil so se in dejali, da nisem prvi mož v Rižanski dolini, ki ga je žena za nos potegnila. Neki znanec na ulici mi je pa povedal, da je videl Juco z nekaterimi moškimi in ženskami v družbi. Bili so dobre volje in jo mahinili v gostilno proti Semedeli. Tam so si naročili jedi in pijače. Ponočali so se celo s pršutom; pri gostilničarju je Juca protestirala, zakaj nima mleto soli, ampak samo

Začela se je mladinska kolesarska dirka po Istri

Včeraj se je začela štirietapna kolesarska dirka okrog Istre v organizaciji koprškega kolesarskega kluba Proleter za mladince.

Na štartu so se zbrali najboljši kolesarji vseh naših republik. Svoje dirke je poslala celo oddaljena Makedonija z željo, da so njeni mladinci bore z vsemi ostalimi na največji mladinski kolesarski dirki v državi.

V prvi etapi so prevozili progo Koper — Reka za skupnih 96 km. Danes kolesarji nadaljujejo pot z drugo etapo, ki je razdeljena na dve etapi, in sicer Reka — Raša, 67 km dolga, in Raša — Pulj, 38 km dolga. Slednjo bodo kolesarji vozili posamično, na kronometer.

V soboto bo tretja etapa Pulj — Poreč za skupnih 53 km, v nedeljo pa zaključna četrta etapa na progi Poreč — Koper za skupnih 67 km. V Kopru je prihod kolesarjev predviden okrog 17. ure pred hotelom Triglav.

Na dirki štartajo kot moštveni favoriti mladinci koprškega Proleterja v postavi Miklavčič, Piciga, Vižintin, Ricobon in Štefe. Pulčan Matosi ima največ izgledov, da si zagotovi prvo mesto v generalnem plasmanu. Najresnejši tekmealci so reško moštvo.

Poleg teh so štartala še moštva Odreda, Železničarja, Nove Gorice, BSK, Karlovca, Zagreba, Makedonije in Uniona z Dunaja, ki predstavljajo pravo uganko, ker njihova moč ni znana.

Dve športni prireditvi v Sežani

Preteklo nedeljo sta bili v Sežani dve lepi športni prireditvi, ki sta ob topleni, prijetni vremenu privabili na igrišče številne Sežance in jim nudili obilo športnega užitka.

V popoldanskem urah je prikorakalo na igrišče okoli 300 pionirjev, mladincev in mladink, večinoma članov društva za telesno vzgojo »Partizan« iz Sežane, ki so se jim pridružili še učenci iz okoliških osnovnih šol. Nastopiti bi morali za Titov rojstni dan, a so morali prireditvi zavoljo slabega vremena preložiti na teden dni pozneje.

Program izredno pesten in v vseh točkah lepo in disciplinirano izveden. »Partizan« je v tem javnem nastopu večjega stila posrečeno podal rezultate svojega dosedanjega dela, ki so gledalce ugodno iznenadili. V prvi vrsti moramo pohvaliti mladinke in mladince, ki so v prostih in orodnih vajah pokazali svojo večino v posameznih in skupinskih nastopih s toliko dognanstvom, gibčnostjo in disciplino, da so želi navdušeno priznanje gledalcev.

Kakor vselej, tako so tudi to pot vzbudili obilo zabave pionirski s svojimi ljubimi »akrobacijami«, ki so jih izvajali s ponosom in samozavestjo. Skupni nastop mladincev in mladink v ritmični izvedbi praste vaje z venčki in zastavicami, ki je bil večkrat akrobacijami, kakršne nam doslej »Partizan« v Sežani še ni pokazal. Končno se je razvrstila pisana mlada družba v močnega kroga in ob vzokih godbe ter petja zaplesala »Titovo kolov«.

Pri prireditvi je sodelovala godba na pihala iz Vrhnove.

Nedeljska prireditvi »Partizan« v počastitev Titovega rojstnega dneva je bila hkrati revija napredne sežanske mladine in priznanja vreden dokaz prizadevanj njenih požrtvovalnih vzgojiteljev.

☆

Neposredno po »Partizanov« teledopisni prireditvi sta se na istem prostoru srečali nogometni moštvi ljubljanskega »Železničarja« in sežanskega »Tabora«. Kljub temu, da je bila igra v začetku mrtva in nezanimiva, je »Železničar« že v prvi minuti prvega polčasa poslal »Taboru« žogo naravnost v mrežo, kar je domaći sicer močno osupnilo, vendar jih je vzpodbudilo k intenzivnejši obrambi svojih vrat. Toda borbeno se niso mogli razgibati in so vztrajali še nadalje samo v defenzivi. V prvem polčasu ni bilo drugih izmenjenj. Ko pa je dal sodnik znak za nadaljevanje igre v drugem polčasu, je »Železničar« začel, kakor da so se igralci izmenjali. »Taborjani« so prišli v ofenzivo in se izkazali kot resen nasprotnik tehnično ubranejšemu »Železničarju«. Igra se je stopnjevala v napetost in je športni klub »Taborjanov« izzval v nasprotniku očitno nerazumno ter zmedeno, ki je sodnik večkrat prisilil, da je moral opozarjati »Železničarje«, da ne gomet ni »rokomet«. Domači so igrali vseskozi disciplinirano in »fair« in bi bili z nekoliko več odločnosti lahko ustvarili ob koncu tekme razmerje 1:3 v svojo korist. Tako pa so to razmerje je prijeteljsko izenačili, ko je Planinšek Jože v imenu »Tabora« vrnil Kočvarju od »Železničarja« posojeni gol.

Sodil je objektivno domačin Čebulec, stranski sodnik pa je bil Blagojevič Milenko.

Sežanski nogometni klub »Tabor« kaže v zadnjem času vsestranskega krepitve, zlasti, odkar ima izkušnega trenerja.

J.

Podjetje »VINO«

Iliška Bistrica, čestita vsem svojim odjemalcem ter vsemu delovnemu ljudstvu naše občine k prazniku 4. junija.

Realitetna agencija KOPER

nudi v komisijsko prodajo:

Kompletno jadralno čolno »Sloka« z jadrni in pripadajočimi vrvmi, ribiške elektrogeneratorje za ribolov, kompletne z motorji in svetilnim telesi, kompletne ribiške barke — motorne jadralnice ter navadne na vesla za ribolov, razne foto in radio aparate, komade in kompletna pohištva, p'salne in računske stroje mešalne stroje za pekarsko obrt, razno konfekcijo in drobnji inventar za gostinjsko podjetje.

Istočasno javlja, da sprejema v komisijsko prodajo vse vrste premičnin in nepremičnin.

Na razpolago ima za prodajo več stanovanjskih hiš z obdelovalnimi zemljiščem, ter sama zemljišča telesa v bližini Kopr, Izole, v Pradah.

MALI OGLASI

FILATELISTIČNO DRUŠTVO KOPER je te dni prejelo od uprave PTT nekaj starih znamk naše cone. Vsi člani društva, ki želijo izpolniti svojo zbirk, naj najkasneje do 15. t. m. dostavijo odobro seznam manjkajočih znamk.

PRODAM TRAKTOR ZNAMKE »FORDSON« generalno obnovljen. Ogled v Kampel pri Koprju št. 1.

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamke za poštnino, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije. Zveza esperantistov Slovenije, Ljubljana, Miklošičeva 7/I.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik: Milko Stola — Vsi otkupniki »Jadrana« — Vsi otkupniki Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2.

Letna naročnina 500.— din, polletna 250.— din, četrtletna 130.—

»PERLA« je najboljša loščila za čevlje.

POTOŠNIKI, zahtevajte vedno loščila za čevlje znamke

»Perla«

Industrijsko podjetje

»SALVETTI«
PIRAN